

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Michaela Franková

**Limitace svobody projevu vůči sexuálním a genderovým
menšinám**

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlášení o původnosti práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Limitace svobody projevu vůči sexuálním a genderovým menšinám*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Třinci dne 30. dubna 2020

.....

Michaela Franková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla srdečně poděkovat vedoucímu mé diplomové práce doc. JUDr. Michalu Bartoňovi, Ph.D. za veškerou pomoc, vstřícný přístup a obohacující diskuze.

Mé díky patří rovněž soudní překladatelce Mgr. Catherine Božoňové za pomoc s překladem prací citovaného rozhodnutí Kasačního soudu Francouzské republiky a MSc. Jonathanu Lobelovi za jazykovou korekturu anglické verze abstraktu.

Konečně však ze srdce děkuji mé rodině a příteli Filipovi. Děkuji za všechno, zejména však za to, že jsou mi obrovskou oporou a zároveň největší životní inspirací.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1. Projevy vůči sexuálním a genderovým menšinám jako nová výzva pro svobodu projevu	10
1.1. Vybrané případy projevů	10
1.2. Sexuální a genderové menšiny aneb jak přestal být svět lidské sexuality a pohlaví černobílý	14
2. Svoboda projevu jako základní lidské právo	17
2.1. Svoboda projevu v českém právním řádu	17
2.2. Svoboda projevu v systému OSN	18
2.3. Svoboda projevu v systému Rady Evropy	19
2.4. Svoboda projevu v americkém ústavním právu	20
2.5. Horizontální působení svobody projevu	20
3. Limity svobody projevu	23
3.1. Struktura podmínek omezení svobody projevu	23
3.2. Podmínka legality	24
3.3. Podmínka legitimacy	29
3.3.1. Obecně k podmínce legitimacy	29
3.3.2. Omezení z důvodu ochrany práv a svobod druhých	30
3.4. Podmínka proporcionality	33
3.4.1. Obecně k podmínce proporcionality	33
3.4.2. Výčet jednotlivých kritérií k posouzení podmínky proporcionality	38
3.4.2.1. Povaha výroku	38
3.4.2.2. Obsah výroku	42
3.4.2.3. Forma výroku	45
3.4.2.4. Kdo výrok pronesl	48
3.4.2.5. Kdy a kde byl výrok učiněn	51
3.4.2.6. Přiměřenost sankce	56
3.4.2.7. Zvláštní kritéria k posouzení projevů učiněných prostřednictvím podnikatelské činnosti	58

4. Analýza vybraných případů	62
4.1. Kázání jako zásah do osobnostních práv LGBT osob?	62
4.2. Případ amerického cukráře, svobodný projev či diskriminace?	67
4.3. Oslovování osob dle biologického pohlaví ve zdravotnických zařízeních.....	72
4.4. Vymezování anatomických rozdílů mezi muži a ženami na sociálních sítích ...	75
Závěr	78
Seznam použitých zdrojů	82
Abstrakt.....	93
Abstract	94
Klíčová slova	95
Key words	95
Přílohy:.....	96

„Můj učitel mi řekl, že homosexualita je nemoc, načež jsem se ho zeptala, když je to teda nemoc, jak bych to měla léčit. Odpověděl, že se to nedá léčit, jedině zastřením.“¹

- Bisexuální žena, 13 až 18 let

---

¹ Kancelář veřejného ochránce práv. Být LGBT+ v Česku - Výzkum veřejného ochránce práv 2019 [online]. Ochrance.cz, 14. května 2019 [cit. 10. ledna 2020]. s. 40. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>.

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Evropská úmluva, Úmluva	sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy ze dne 4. listopadu 1950, ve znění pozdějších předpisů
LGBT	lesby, gayové, bisexuální a transgenderové osoby
LZPS, Listina Listina základních práv	usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
NSS	Nejvyšší správní soud
ÚS	Ústavní soud
Ústava	ústavní zákon č. 1/1991 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Pátrání po hranici mezi přípustným a nepřípustným projevem je zjevně nekončícím lidským úkolem. Ačkoli je totiž svoboda projevu řazena mezi jednu z nejstarších a nejvýznamnějších občanských svobod, zůstává možná míra jejího omezení stále poměrně mlhavá.

Posuzování přípustné míry jejího omezení je navíc komplikováno neustálými sociálními změnami, ke kterým v posledních desetiletích dochází ještě větší rychlostí než kdy dříve, a kterým se musí svoboda projevu znovu přizpůsobovat. Svůj význam v tom sehrává bezesporu prohlubující se globalizace a vzrůstající vliv internetu a sociálních sítí. V takzvaném virtuálním veřejném prostoru totiž odpadá časoprostorová bariéra tradičních forem komunikace a projevování vnitřních postojů a názorů se stává snazší a rychlejší.

Tento virtuální veřejný prostor se tak stává významným prostředím výkonu svobody projevu a sehrál mimo jiné také významnou roli při volbě tématu této práce. Právě tento prostor je totiž místem, ve kterém se osoby setkávají s rozličnými informacemi a zprávami tuzemského i zahraničního charakteru, mezi kterými se v posledních letech nedalo nepovšimnout zvláštních případů limitace projevu, směřujícího vůči takzvaným sexuálním či genderovým menšinám. Ačkoli mnohé z těchto případů prozatím nevyústily v soudní pře, jsem přesvědčena, že reflektují současné tendence vývoje této významné lidské svobody.

Z toho důvodu je hlavním cílem této diplomové práce představení některých z těchto sporných případů projevu a znázornění možného postupu pro zkoumání ústavní konformity jejich omezení. Práce si přitom neklade ambice stanovit přesnou dělící čáru mezi přípustným a nepřípustným projevem vůči sexuálním a genderovým menšinám. Takováto snaha by zřejmě byla vzhledem k pestrosti možných projevů marná. S ohledem na rozsah této problematiky, a také pro lepší ilustraci jednotlivých kroků, se navíc práce detailněji zaměří na čtyři vybrané kategorie projevů, které budou vymezeny v kapitole první.

Po formální stránce bude práce kromě úvodu a závěru členěna do čtyř kapitol. První kapitola představí některé ze sporných případů projevu vůči příslušníkům LGBT komunity, kterými se pokusí znázornit jejich aktuálnost. Postupně se totiž tyto projevy stávají problematickými jak na akademické půdě, tak například ve zdravotnických zařízeních či na sociálních sítích. A přestože se jedná o velmi kontroverzní a živé téma, ocitlo se pod soudcovskou lupou jen v omezeném počtu případů. Tento obsáhlejší úvod proto bude názornou ukázkou toho, proč má zkoumání těchto projevů čím dál větší význam.

Kromě vymezení těchto sporných případů se však kapitola první pokusí také přiblížit sociální kontext těchto projevů a vymezit pojem sexuálních a genderových menšin.

Kapitola druhá se bude následně zabývat vymezením svobody projevu jako základního lidského práva, a také jejím právním zakotvením. Tato kapitola se však navíc pokusí vypořádat s otázkou horizontálního působení svobody projevu, jelikož u mnoha případů dochází k zásahům do této svobody ze strany soukromého subjektu, a nikoli ze strany státu.

Kapitola třetí bude mít z hlediska cíle práce největší význam, bude totiž pojednávat o možnosti omezení svobody projevu, a to jak v obecné rovině, tak konkrétně ve vztahu k prací posuzovaným menšinám. Tato kapitola proto přiblíží jednotlivé podmínky omezení svobody projevu, ale také kritéria, která mohou mít pro posouzení konkrétních výroků význam.

Poslední kapitola, tedy kapitola čtvrtá, bude určitou praktickou částí této diplomové práce. Jejím obsahem totiž bude aplikace obecných východisek předchozích kapitol na konkrétní typy projevů, a posouzení ústavní konformity jejich případného omezení.

V práci bude použita metoda analytická i deskriptivní, částmi také indukce a analogie, jelikož východiska jednotlivých rozhodnutí, týkající se menšin národnostních, rasových či náboženských, budou v práci aplikována na menšiny sexuální a genderové.

1. Projevy vůči sexuálním a genderovým menšinám jako nová výzva pro svobodu projevu

1.1. Vybrané případy projevů

Jak bylo uvedeno, významným podnětem pro volbu tématu této práce byly reálné případy projevů vůči sexuálním a genderovým menšinám, o jejichž faktických či právních důsledcích opakovaně informovala média. Jeví se proto jako vhodné učinit exkurz k některým z těchto případů, kterými se práce pokusí demonstrovat aktuální tendence limitace svobody projevu. Sporných projevů přitom bude představeno hned několik.

Jako první je možno uvést případ studenta Durhamské univerzity, na který upozornila mimo jiné také společnost BBC. Ta uvedla, že „studentu, který vyvolal transfóbní skandál sdílením příspěvku na internetové platformě Twitter, obsahující výrok ‚Ženy nemají penisy‘, byla zakázána účast v panelové diskuzi na téma svobody projevu na University of Bristol.“² Důsledkem výše uvedeného příspěvku však bylo také propuštění tohoto studenta z funkce asistenta redaktora studentského časopisu *Critique*, vydávaného Filozofickou společností Durhamské univerzity.³

Druhým případem projevu, jehož dopady můžeme pozorovat na akademické půdě, je zrušení přijetí kanadského psychologa Jordana Petersona na pozici hostujícího profesora na Univerzitě v Cambridge, o kterém informovala společnost The Guardian. Toto odvolání bylo reakcí Univerzity na kritické projevy Jordana Petersona ke kanadskému zákonu regulujícímu projev vůči genderovým menšinám. Peterson s tímto zákonem vyslovil nesouhlas a odmítl používat jiná zájmena než „on“ či „ona“. Tento názor následně vyvolal protesty nejen na Torontské univerzitě, na které Peterson působil, ale také vzbudil odpor ze strany fakulty a studentů na zmíněné Univerzitě v Cambridge.⁴ Tiskový mluvčí Cambridgeské univerzity k uvedenému pouze sdělil, že „[Cambridge] je inkluzivním prostředím, ve kterém se očekává dodržování univerzitních zásad ze strany zaměstnanců i návštěvníků, a ve kterém není místo pro nikoho, kdo toho není schopen.“⁵

Setkáváme se však také s dalšími kauzami, které s sebou přinášejí závažné důsledky pro osoby projevující. Například americký týdeník Time upozornil na probíhající spor na

---

² 'Trans row' student banned from free speech debate [online]. BBC, 11. února 2019 [cit. 4. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/uk-england-bristol-47199156>>. Vlastní překlad autora.

³ Tamtéž.

⁴ MARSH, Sarah. Cambridge University rescinds Jordan Peterson invitation [online]. The Guardian, 20. března 2019 [cit. 11. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/education/2019/mar/20/cambridge-university-rescinds-jordan-peterson-invitation>>. Vlastní překlad autora.

⁵ Tamtéž.

Brownsburg Community School Corporation, ve které byl jeden z vyučujících nucen k rezignaci, když odmítl užívat takzvaných preferovaných jmen či zájmem vůči transgenderovým studentům.⁶ Důvodem tohoto odmítnutí bylo jeho přesvědčení, že „je hříchem podporovat transgenderové chování“.⁷

Hranice svobodného projevu při výkonu povolání přitom není problematická pouze na akademické půdě či ve školských zařízeních. V letošním roce BBC zveřejnila také kauzu lékaře Davida Mackerethyho, který byl údajně propuštěn ze svého zaměstnání z důvodu, že odmítl oslovovat pacienty v souladu s jejich zvolenou genderovou identitou. Své jednání přitom také odůvodňoval křesťanským vyznáním a právem vykonávat své povolání v souladu s ním.⁸ David Mackereth se následně obrátil na soud, který však v říjnu letošního roku rozhodl v jeho neprospěch.⁹ Lékař však plánuje, dle jeho vyjádření, proti tomuto rozhodnutí podat odvolání, uvádí BBC.¹⁰

V tomto výčtu aktuálních případů nelze opomenout ani známý spor Masterpiece Cakeshop v. Colorado Civil Rights Commission, o kterém rozhodoval Nejvyšší soud Spojených států amerických.¹¹ Toto rozhodnutí vyvolalo v americké společnosti značné kontroverze a nezůstalo bez povšimnutí médií. Kupříkladu známý americký deník The New York Times informoval, že „Nejvyšší soud (...) rozhodl ve prospěch kolorádského pekaře, který odmítl upéct svatební dort homosexuálnímu páru.“¹² Autor článku však zdůrazňuje, že soud tímto rozhodnutím ponechal stále otevřenou otázku, zda mohou podniky diskriminovat homosexuální páry na základě práv

---

⁶ REILLY, Katie. *'This Isn't Just About a Pronoun.' Teachers and Trans Students Are Clashing Over Whose Rights Come First* [online]. Time, 15. listopadu 2019 [cit. 1. prosince 2019] Dostupné na <<https://time.com/5721482/transgender-students-pronouns-teacher-lawsuits/>>.

⁷ Tamtéž.

⁸ *David Mackereth: Christian doctor 'sacked over trans beliefs'* [online]. BBC, 9. července 2019 [cit. 12. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/uk-england-birmingham-48924966>>.

⁹ Rozhodnutí Employment Tribunal (pracovního soudu) ve věci Dr David Mackereth v The Department for Work and Pensions, Advanced Personnel Management Group (UK) Ltd ze dne 2. října 2019, 1304602/2018. Dostupné na

<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d9b0c8aed915d35cff2225d/Dr_David_Mackereth_v_The_Department_for_Work_and_Pensions__Advanced_Personnel_Management_Group__UK__Ltd_1304602_-_2018_-_Judgment_and_reasons.pdf>

¹⁰ *David Mackereth: Christian doctor loses trans beliefs case* [online]. BBC, 2. října 2019 [cit. 12. listopadu 2019] Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/uk-england-birmingham-49904997>>.

¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Masterpiece Cakeshop, Ltd., et al., Petitioners v. Colorado Civil Rights Commission, et al. ze dne 4. června 2018, 584 U.S. ___ (2018). Dostupné na <https://www.supremecourt.gov/opinions/17pdf/16-111_j4el.pdf>.

¹² LIPTAK, Adam. *In Narrow Decision, Supreme Court Sides With Baker Who Turned Away Gay Couple* [online]. The New York Times, 4. června 2018 [cit. 12. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2018/06/04/us/politics/supreme-court-sides-with-baker-who-turned-away-gay-couple.html>>. Vlastní překlad autora.

chráněných Prvním dodatkem, tedy zejména na základě práva na svobodu slova a práva na svobodu náboženského vyznání.¹³

Za zmínku také nepochybně stojí trestní řízení, jež bylo vedeno proti francouzskému politikovi Christianu Vanneste, a to za jeho výroky týkající se homosexuality. Tu v rozhovoru publikovaném dne 26. ledna 2005 v regionálním periodiku La Voix du Nord označil za hrozbu pro lidstvo. Dle jeho vyjádření však netvrdil, že je samotná homosexualita nebezpečím, ale pouze že je oproti heterosexualitě podřadná a při překročení určitých hranic by představovala hrozbu pro přežití lidstva.¹⁴

Těmito výroky se měl, dle názoru prvostupňového soudu, dopustit takzvané veřejné urážky proti osobám či skupině osob z důvodu jejich sexuální orientace, a to na základě čl. 33 odst. 4 francouzského zákona ze dne 29. července 1881, o svobodě tisku, což potvrdil také soud odvolací. Kasační soud Francouzské republiky se však s těmito závěry neztotožnil.¹⁵ Ve svém rozhodnutí totiž dospěl k závěru, že ačkoli byly výroky poněkud nevhodné a mohly dokonce urážet, nepřekročily hranice svobody projevu, a z toho důvodu napadené rozhodnutí zrušil v celém jeho rozsahu.

Na obdobný případ v tuzemsku, který svým obsahem vyvolal bouři emocí a vedl k trestnímu oznámení, upozornila Česká televize¹⁶. Jednalo se o výroky římskokatolického kněze Petra Piřhy, který se ve svém svatováclavském kázání radikálně vyslovil proti přijetí takzvané Istanbulské úmluvy¹⁷. V rámci tohoto kázání například věřícím sdělil, že jejich rodiny budou roztrženy a budou jim vzaty děti, pokud vysloví názor, že muž a žena nejsou totéž. Také tvrdil, že „homosexuálové budou prohlášeni za nadřazenou vládnoucí třídu, děti si budou moci zvolit pohlaví a rodiče jim ani nebudou moci dát jméno“.¹⁸ Státní zástupce však trestní oznámení

---

¹³ LIPTAK, Adam. *In Narrow Decision, Supreme Court Sides With Baker Who Turned Away Gay Couple* [online]. The New York Times, 4. června 2018 [cit. 12. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2018/06/04/us/politics/supreme-court-sides-with-baker-who-turned-away-gay-couple.html>>. Vlastní překlad autora.

¹⁴ CORRIVEAU, Patrice. *Judging Homosexuals: A History of Gay Persecution in Quebec and France (Sexuality Studies)*. Anglický překlad Käthe Roth. Vancouver: UBC Press, 2011, s. 154.

¹⁵ Rozhodnutí trestní komory Kasačního soudu Francouzské republiky ze dne 12. listopadu 2008, 07-83398. Dostupné na <<https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000019772048>>. Za pomoc s překladem opětovně děkuji Mgr. Catherine Božoňové.

¹⁶ Piřha dezinterpretoval Istanbulskou úmluvu, ale trestný čin nespáchal, řekl státní zástupce [online]. Česká televize, 14. ledna 2019 [cit. 2. prosince 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2705720-pitha-dezinterpretoval-istanbulskou-umluvu-ale-trestny-cin-nespachal-rekl-statni>>.

¹⁷ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí ze dne 11. května 2011.

¹⁸ Piřha dezinterpretoval ..., Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2705720-pitha-dezinterpretoval-istanbulskou-umluvu-ale-trestny-cin-nespachal-rekl-statni>>.

vyhodnotil jako nedůvodné, a tedy se v případě těchto výroků nejednalo, dle jeho posouzení, o trestný čin.¹⁹

Kromě výše uvedených případů se však setkáváme také s určitými limitacemi projevu na sociálních sítích či jiných internetových platformách, které některé názory či postoje vyhodnocují jako homofobní či transfobní. V mnoha případech přitom není zřejmé, které výroky mohou do této kategorie homofobního a transfobního projevu spadat. Uživatele těchto internetových platform se proto mohou setkat se skutečností, kdy je jejich uživatelský účet dočasně či trvale zablokován z důvodu sdílení určitého názoru či tvrzení. Ačkoli tyto případy doposud neupoutaly velkou mediální pozornost, je možno upozornit na jednu z kauz, zveřejněnou americkým týdeníkem Newsweek, dle kterého byla bývalá uživatelka internetové platformy Twitch zablokována na základě tvrzení, že „existují pouze dvě pohlaví“.²⁰ Jelikož však o tomto případě neinformovala věrohodnější média, rozhodla jsem se kontaktovat společnost Twitch s dotazem, jaká tvrzení jsou považována za homofobní či transfobní, aby podléhala sankcím ze strany jejich platformy. Na tento dotaz však společnost Twitch reagovala pouhým zasláním takzvaných Community Guidelines²¹ a odmítla se jakkoli vyjádřit, a to s odůvodněním, že informace tohoto charakteru jsou poskytovány pouze uživatelům, jejichž účty byly na základě transfobie či homofobie zablokovány.²²

Tento výčet případů je však pouhou ukázkou toho, že projevy vůči sexuálním a genderovým menšinám mohou být v určitých případech problematické, jelikož přesvědčení jedné osoby může být urážkou osoby druhé. Výše zmíněné typy projevů navíc úzce souvisí s problematikou stereotypů a předsudků, které značně ovlivňují to, jak část společnosti sexuální a genderové menšiny vnímá.

Z uvedených případů je zřejmé, že se v současné době setkáváme s celou škálou projevů, které jsou pro sexuální a genderové menšiny urážlivé či provokační. Pro snazší ilustraci postupu zkoumání se však práce blíže zaměří na čtyři vybrané kategorie projevu, které jsou vymezenými kauzami inspirovány. Jedná se o projevy spočívající v/ve:

- a. vyjádření nesouhlasu s homosexualitou nebo genderovou identitou slovem či písmem

---

¹⁹ *Pitřha dezinterpretoval ...*, Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2705720-pitha-dezinterpretoval-istanbulskou-umluv-u-ale-trestny-cin-nespachal-rekl-statni>>.

²⁰ ASARCH, Steven. *Streamer HelenaLive speaks out after being banned from Twitch for saying "There are only two genders"*. Newsweek, 12. února 2019 [cit. 2. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.newsweek.com/helenalive-twitch-ban-there-are-only-two-genders-1329214>>.

²¹ Pokyny pro komunitu [online]. Twitch.tv, poslední změny ze dne 21. dubna 2020 [cit. 3. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.twitch.tv/p/cs-cz/legal/community-guidelines/>>.

²² Twitch.tv. *Your case 02904829 regarding " Asking for information "*. [elektronická média]. Odesláno na: michaellafrankova@gmail.com. 27. listopadu 2019 [cit. 3. prosince 2019]. Emailová komunikace je přílohou č. 1 této práce.

- b. vyjádření tohoto nesouhlasu prostřednictvím podnikatelské činnosti
- c. označování osob v rozporu s jejich genderovou identifikací
- d. vymezení anatomických či fyziologických rozdílů mezi mužem a ženou.

1.2. Sexuální a genderové menšiny aneb jak přestal být svět lidské sexuality a pohlaví černobílý

Předchozí podkapitola práce znázornila, že se určité druhy projevů vůči sexuálním a genderovým menšinám stávají citlivými. Problematičnost těchto projevů je přitom, alespoň dle mého názoru, odrazem sociálních změn posledních desetiletí. Ve vnímání lidské sexuality a genderových identit totiž dochází k významným změnám. V případě sexuality hovoříme dokonce o takzvaných sexuálních revolucích. Třetí a poslední sexuální revoluce se odehrála v 60. a 70. letech 20. století a její důsledky pozorujeme dodnes. Dochází totiž k určitému uvolňování společenských konvencí, a tedy například k vyjmutí sexuálního života z manželství či k akceptaci homosexuality i jiných forem neheterosexuálního chování.²³ Změny však můžeme pozorovat také v druhé ze zmíněných oblastí, tedy oblasti genderových identit. V současnosti je totiž již rozlišováno mezi pojmem biologického pohlaví a takzvaného genderu. Biologické pohlaví chápeme jako charakteristiku lidského jedince, určovanou buď dle přítomnosti pohlavních chromozómů, či dle anatomického charakteru takzvaných gonád²⁴ nebo dle tvaru zevních pohlavních orgánů²⁵, kdežto pod pojmem gender spíše rozumíme skupinu vlastností spojených s obrazem muže a ženy, jež je formována kulturou.²⁶ V případě genderu se tedy na rozdíl od pohlaví nejedná o biologickou charakteristiku, ale spíše určitou společenskou konstrukci.²⁷ V souvislosti s tímto genderem proto hovoříme také o takzvané genderové identitě, kterou rozumíme pocit vlastní sebeidentifikace za muže, ženu či

²³ MOŽNÝ, Ivo. Revoluce sexuální. In NEŠPOR, Zdeněk (ed). Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, editováno 3. března 2018 [cit. 1. ledna 2020]. Dostupné na <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Revoluce_sexuáln%C3%AD>; k sexuálnímu chování viz BUREŠOVÁ (Žourková), Alexandra. Chování sexuální. In NEŠPOR, Zdeněk (ed). Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, editováno 10. listopadu 2018 [cit. 1. ledna 2020]. Dostupné na <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Chován%C3%AD_sexuáln%C3%AD>.

²⁴ Gonádami rozumíme primární reprodukční orgány, tedy u ženy vaječníky a muže varlata. KITTNAR, Otomar, MLČEK, Mikuláš. *Atlas fyziologických regulací*. 1. vydání. Praha: Grada, 2009. s. 262.

²⁵ VODÁKOVÁ, Alena. Pohlaví. In NEŠPOR, Zdeněk (ed). Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, editováno 11. prosince 2017 [cit. 2. ledna 2020]. Dostupné na <<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Pohlav%C3%AD>>.

²⁶ ČERMÁKOVÁ, Marie. Gender. In NEŠPOR, Zdeněk (ed). Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, editováno 11. ledna 2018 [cit. 2. ledna 2020]. Dostupné na <<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Gender>>.

²⁷ Tamtéž.

transgender.²⁸ Pokud je tato sebeidentifikace v souladu s biologickým pohlavím jedince, hovoříme o takzvané cisgender osobě²⁹, pokud je však genderová identita naopak odlišná od biologického pohlaví jedince, hovoříme o osobě transsexuální nebo transgenderové³⁰. Pro transsexualitu je typické, že se určitá osoba již od dětství identifikuje s opačným pohlavím, a podle toho se také chová.³¹ Transgenderové osoby se naopak nedokáží zařadit do tohoto binárního systému, jelikož se jednoznačně neidentifikují ani s mužským, ani ženským pohlavím.³²

Co předurčuje utváření genderové identity člověka, není zcela zřejmé. S dnešními poznatky medicíny však již nelze pochybovat o tom, že na její utváření mají vliv také biologické faktory, mezi kterými určitý význam sehrává také genetika, jak naznačují zejména výzkumy jednovaječných dvojčat.³³

Ačkoli homosexualita a transsexuální či transgenderová identita nejsou žádnou novinkou, jedná se v posledních letech o velmi diskutované téma. Rozvinula se totiž výrazná kampaň na ochranu těchto osob, které bývají společností, ale také legislativou diskriminovány. Z toho důvodu vznikají rozličná hnutí za práva těchto menšin, jsou pořádány průvody či sepisovány petice. Také zásluhou těchto aktivit se alespoň část společnosti začíná měnit ve vnímání těchto menšin postupně přizpůsobovat. Zvolna se distancuje od původního vnímání těchto menšin, často označovaných zkratkou LGBT³⁴ či LGBTQIA+³⁵, jejichž příslušníci byli ještě donedávna považováni za osoby duševně choré.³⁶

---

²⁸ American Psychological Association. Guidelines for Psychological Practice With Lesbian, Gay, and Bisexual Clients [online]. American Psychologist, 2012, roč. 67, č.1, s. 11. Dostupné na <<https://www.apa.org/pubs/journals/features/amp-a0024659.pdf>>.

²⁹ RICHARDS, Christina, BARKER, Meg. *Sexuality and Gender for Mental Health Professionals: A Practical Guide*. Londýn: SAGE, 2013. s. 57.

³⁰ OTÁHAL, Lucian, PLEŠMÍD, Ondřej. *Hlavní problémy současné právní úpravy v oblasti právního uznání genderové identity a návrhy jejich řešení* [online]. PROUD, leden 2015, aktualizováno březen 2015 [cit. 5. ledna 2020]. Dostupné na <<http://proud.cz/com-ponent/attachments/download/108.html>>.

³¹ FIFKOVÁ, Hanka a kol. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vydání. Praha: Grada, 2008. s. 16

³² CURRAH, Paisley (ed), JUANG, Richard M. (ed), MINTER, Shannon (ed). *Transgender rights*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2006. s. 68.

³³ GRADY, Denise. *Anatomy Does Not Determine Gender, Experts Say* [online]. New York Times, 22. října 2018 [cit. 6. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2018/10/22/health/transgender-trump-biology.html>>.

³⁴ Zkratkou LGBT označujeme lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby, viz Programové prohlášení Výboru pro sexuální menšiny [online]. Vláda České republiky, 3. listopadu 2009. [cit. 7. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/dokumenty/programove-prohlaseni-vyboru-66800/>>.

³⁵ K významu zkratky LGBTQIA+ viz GOLD, Michael. *The ABCs of L.G.B.T.Q.I.A. +* [online]. New York Times, 21. června 2018 [cit. 9. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2018/06/21/style/lgbtq-gender-language.html>>.

³⁶ Homosexualita byla vyřazena z Mezinárodní klasifikace nemocí, vydávané Světovou zdravotnickou organizací (WHO) až ve znění 10. decenální revize, vydané roku 1990. Srov. 9. a 10. decenální revize. MKN-9 Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů - Tabulární část [online]. Světová zdravotnická

Na druhou stranu se však jiná část společnosti stále staví k otázkám, týkajících se těchto menšin, poměrně odmítavě. Tradiční model rodiny, klasické pojetí genderových rolí, i samotné označování jedinců dle jejich biologického pohlaví, tedy za muže či ženu, má zejména v určitých kulturách a náboženstvích významnou roli.

Setkáváme se proto v těchto otázkách s určitým názorovým střetem, který sám o sobě nemusí být nežádoucím jevem. Pluralita názorů je naopak základem svobodné diskuse, kterou můžeme označit za jeden ze základů demokratické společnosti. Právě svobodná diskuse totiž mimo jiné zajišťuje udržování rovnováhy mezi stabilitou a probíhajícími změnami ve společnosti.³⁷

Přesto jsou však některé druhy projevů vůči těmto menšinám považovány pro svůj obsah za citlivé, nevhodné či škodlivé, a proto se setkáváme s tendencemi a snahami o jejich limitaci. Některé z těchto limitací se pak, jak už bylo ostatně uvedeno, odehrávají také ve vztazích horizontálních, když za tyto projevy bývají osoby fakticky sankcionovány, typicky formou výpovědi ze zaměstnání.

V následujících kapitolách se proto práce pokusí nastínit postup, kterým je možno zkoumat ústavní konformitu případných omezení projevů směřujících vůči LGBT komunitě. Pro větší přehlednost bude tento postup zkoumání představen na čtyřech kategoriích projevů, jež byly vymezeny v předchozí podkapitole.

Úkolem kapitoly následující pak bude vymezení pojmu svobody projevu a jejího právního zakotvení. Musíme si totiž v první řadě odpovědět na otázku, zda námi posuzované čtyři kategorie projevu vůbec odpovídají realizaci svobody projevu či nikoli.

---

organizace (WHO), 1977 [cit. 10 ledna 2020]. Dostupné na <https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/mkn_9_tabelarni_seznam.pdf>. MKN-10 Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů - Tabeleární část. Světová zdravotnická organizace (WHO), 1990, aktualizováno 2020 [cit. 10. ledna 2020]. Dostupné na <<https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>.

³⁷ LIVELY, Donald E (ed), ROBERTS Dorothy E. (ed) a WEAVER, Russell L. (ed). *First amendment anthology*. Cincinnati, Ohio: Anderson Pub. Co., 1994, s. 11.

2. Svoboda projevu jako základní lidské právo

Svoboda projevu je přirozeným právem každého člověka a tvoří neoddělitelnou součást jeho osobnosti. Umožňuje mu šířit své myšlenky či názory a také se umělecky projevovat a vyjadřovat.³⁸

Navzdory své důležitosti však byla tato svoboda v průběhu dějin opakovaně potlačována, když častokrát právě její omezení bylo účinným mocenským nástrojem k prosazení zájmů, a to jak monarchie, tak totalitních režimů. Snad právě proto, že po značnou část dějin byla tato svoboda člověku odepírána, jí můžeme považovat za jeden z nejcennějších výdobytků demokracie, který je v současnosti již nepostradatelnou součástí demokratických právních řádů.

2.1. Svoboda projevu v českém právním řádu

V českém právním řádu je svobodě projevu poskytována nejvyšší právní ochrana, tedy ochrana ústavní, a to Listinou základních práv a svobod.³⁹ V tomto ústavním dokumentu je svoboda projevu zaručena článkem 17, který je prvním ustanovením oddílu druhého, tedy práv politických. Tímto jejím zařazením na první místo politických práv lze dovozovat úmysl zákonodárce vyzdvihnout její důležitost. Bez této svobody by totiž jen stěží byla realizovatelná další politická práva, když bez svobodného projevu by se občané nemohli plnohodnotně podílet na správě věcí veřejných, anebo by kupříkladu nemohli svobodně realizovat své právo petiční. Uvedený článek 17 svobodu projevu v odstavci prvním obecně zaručuje a v odstavci druhém jí pak blíže vymezuje jako „*právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.*“ Výkonem této svobody tedy není pouze rozšiřování informací a názorů, ale také jejich zastávání, vyhledávání či přijímání.⁴⁰ Pro účely práce má však největší význam první z těchto složek projevu, jelikož všechny dříve vymezené kategorie projevů spočívají ve vyjádření názoru či šíření určitých informací o sexuálních nebo genderových menšinách.

Čtvrtý odstavec čl. 17 dále vymezuje možnost a podmínky omezení svobody projevu, o kterých bude pojednávat samostatná kapitola této práce.

---

³⁸ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 26 – 27.

³⁹ Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ Za výkon svobody projevu však můžeme považovat také například právo vyžadovat informace po orgánech veřejné moci. MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 59

Svým charakterem je svoboda projevu subjektivním právem veřejnoprávní povahy⁴¹, kterému je v případě jeho porušení poskytována soudní ochrana, a to jak obecnými soudy, tak i Ústavním soudem České republiky, jakožto orgánem ochrany ústavnosti.

Pro posouzení jednotlivých případů je však vždy potřeba vymezit, zda v případě dané formy jednání jde o realizaci svobody projevu či nikoli. Prací posuzované kategorie projevů přitom, s výjimkou jednoho případu, nejsou v tomto ohledu problematické. Názory či tvrzení týkající se LGBT komunity jsou totiž zpravidla šířeny slovem nebo písmem, tedy základními a nespornými formami realizace svobody projevu.⁴² Za atypickou a nejednoznačnou kategorii projevu však můžeme považovat projev prostřednictvím podnikatelské činnosti, jejímž příkladem je již dříve uvedená kauza amerického cukrářství Masterpiece cakeshop. Ústavní soud České republiky přitom v jednom z nedávných nálezů⁴³ dospívá k závěru, že určité druhy jednání při podnikání jsou považovány za realizaci svobody projevu. Lze totiž předpokládat, že má podnikatel svou činností ambici něco pozitivně ovlivňovat a něco vyjadřovat.⁴⁴ Jeho činností totiž *“dochází k faktickému propojování svobody projevu s právem podnikat: podnikatel se totiž profiluje tak, aby si svoji činností zajistil odpovídající obživu, a zároveň chce tímto způsobem i vyjádřit určitý názor”*.⁴⁵

Lze tedy shrnout, že všechny uvedené kategorie jednání vůči sexuálním a genderovým menšinám je v českém právním prostředí možno považovat za realizaci svobody projevu. Posouzení toho, zda tyto projevy mohou být omezovány, však bude úkolem až dalších kapitol této práce.

2.2. Svoboda projevu v systému OSN

Pro úplnost je nutno uvést, že kromě české Listiny je svoboda projevu zaručena také několika mezinárodními lidskoprávními dokumenty, mezi které nepochybně patří Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948.⁴⁶ Jedná se o první mezinárodní dokument, který svobodu projevu zakotvil, a to ve svém článku 19.⁴⁷ Přesto se však jedná o právně nezávaznou deklaraci, která v době svého vydání měla spíše sloužit jako memento nedávno skončené války.⁴⁸

---

⁴¹ HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 1. vydání. Praha: Knihovnička Orac, 2004, s. 9.

⁴² BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 40.

⁴³ Nález ÚS ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18.

⁴⁴ Tamtéž, bod 20.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Všeobecná deklarace lidských práv schválená Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948.

⁴⁷ JÄGER, Petr, MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu: Demokracie, rovnost a svoboda slova*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2007, s. 49.

⁴⁸ ZBOŘIL, Zdeněk. Šedesát let Všeobecné deklarace lidských práv. *Mezinárodní politika*, 2008, roč. 32, č. 12, s. 3.

V systému OSN však hovoříme také o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech z roku 1966⁴⁹, ve kterém je svoboda projevu rovněž zakotvena v čl. 19. Tento pakt přinesl navíc kontrolní mechanismus dodržování těchto práv, a to kontrolu na základě stížností a oznámení.⁵⁰

2.3. Svoboda projevu v systému Rady Evropy

Zřejmě nejvíce užívaným mezinárodním dokumentem ochrany lidských práv v českém právním prostředí je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod⁵¹, která byla sjednána v rámci Rady Evropy s účinností od roku 1953. Vázanost tohoto mezinárodního lidskoprávního katalogu pro Českou republiku však zaručuje až článek 10 Ústavy České republiky.

Význam této Úmluvy spočívá zejména v jejím účinném systému ochrany a kontroly, který je v současné době vykonáván Evropským soudem pro lidská práva, sídlícím ve francouzském Štrasburku. Stížnost k tomuto soudu je oprávněn podat členský stát či kterákoli fyzická osoba, nevládní organizace či skupina jednotlivců, a v případě porušení některého z práv zaručených Úmluvou, může Evropský soud pro lidská práva přiknout tomuto stěžovateli spravedlivé zadostiučinění.⁵²

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod zaručuje každému člověku, mimo jiné, také právo na svobodu projevu, a to v jejím článku 10. Toto ustanovení dále specifikuje, že *„toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice“*.

Odstavec druhý téhož článku dále stanovuje možnost omezení svobody projevu zákonem, a to při sledování Úmluvou vymezených legitimních cílů. V tomto ohledu se jedná o nejvýraznější odlišnost od dříve uvedeného článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv. Nad rámec těchto legitimních cílů stanovených čl. 10 však Úmluva umožňuje omezení svobody projevu také článkem 17, ve kterém stanovuje zákaz zneužití práv.

---

⁴⁹ Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ JÄGER, MOLEK: *Svoboda projevu...*, s. 50.

⁵¹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy ze dne 4. listopadu 1950, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Čl. 41 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2.4. Svoboda projevu v americkém ústavním právu

Jelikož práce zmiňuje také případy limitace svobody projevu vůči sexuálním či genderovým menšinám ve Spojených státech amerických, stojí za zmínku také první dodatek americké Ústavy.⁵³ Tento dodatek zaručuje svobodu vyznání, svobodu shromažďování, i právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd. Ochrana je však poskytována také svobodě slova, když první dodatek mimo jiné stanovuje, že Kongres Spojených států nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku. Z označení této svobody jako „svoboda slova“ přitom nelze dovozovat úmysl zákonodárce omezit ústavní ochranu pouze na projev slovní. To potvrzuje bohatá judikatura Nejvyššího soudu Spojených států amerických.⁵⁴

2.5. Horizontální působení svobody projevu

Pro svobodu projevu, stejně jako pro jiná lidská práva, je typické její vertikální působení, tedy v rovině stát – jednotlivec.⁵⁵ V kauzách vymezených v této práci se však setkáváme také s případy zásahů do svobody projevu ze strany soukromých osob, a nikoli státu. Z toho důvodu je nutné se vypořádat také s otázkou možnosti horizontálního působení lidských práv, tedy zda je svobodě projevu poskytována ochrana také v případě, pokud je omezována ze strany subjektu soukromého práva.

Horizontální působení lidských práv bývá také označováno termínem takzvaného „vyzařování“ či „prozařování“ lidských práv. Například E. Wagnerová uvádí, že ve smyslu tohoto vyzařování působí základní práva v soukromé sféře až tehdy, když v soukromoprávních vztazích dojde k určitému úkonu, který je se základními právy neslučitelný, tedy dojde k jejich porušení.⁵⁶

Otázkou horizontálního působení se však zabývá také Ústavní soud. Ten například ve svém Nálezu II. ÚS 1969/10⁵⁷ uvádí, že „v případě, že v soukromoprávních vztazích dojde k právním úkonům (k jednání či opomenutí), které je neslučitelné se základními právy, tj. za situace, kdy proti sobě stojí dva soukromé subjekty nadané základními právy, jejichž soukromé sféry je nutné uvést do souladu, nejde o ochranu základních práv proti státu (veřejné moci), nýbrž stát zde vystupuje jako ochránce základních práv. Z materiálních základních práv v jejich ochranné

---

⁵³ Ústava Spojených států amerických ze dne 17. září 1787, První dodatek.

⁵⁴ Viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Tinker v. Des Moines School Dist. ze dne 24. února 1969, 393 U.S. 503 (1969). Dostupné na <<https://www.loc.gov/item/usrep393503/>>.

⁵⁵ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 99.

⁵⁶ WAGNEROVÁ, Eliška. In WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš. POSPÍŠIL, Ivo. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 13 (Úvod).

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 27. prosince 2011, sp. zn. II. ÚS 1969/10, bod 33.

dimenzi tak vyplývá přímo povinnost státu poskytnout a zajistit efektivní ochranu základních práv, která vyžaduje i jejich věcnému obsahu odpovídající právní (zejména procesní) úpravu a poskytnutí garancí a záruk proti možnému zásahu i ze strany třetích soukromých osob.“

V novějším nálezu Pl. ÚS 20/15⁵⁸ Ústavní soud potvrzuje, že „funkcí základních práv je i funkce ochranná, neboť ochrana základních práv prozařuje i do vztahů horizontálních, do vztahů mezi dvěma jednotlivci“. ÚS se však zabýval touto otázkou rovněž v souvislosti se svobodou projevu, a to ve svém nálezu I. ÚS 1990/08⁵⁹, v němž rozhodl ve prospěch stěžovatele, se kterým byl rozvázán pracovní poměr jeho okamžitým zrušením pro hrubé porušení kázně, a to z důvodu jeho kritického vyjádření vůči zaměstnavateli. V tomto nálezu ÚS odkázal mimo jiné i na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, v níž je také potvrzeno užití Úmluvy ve vztazích mezi soukromými osobami⁶⁰, a to i v případě, kdy se jejich vztah neřídí veřejným, ale soukromým právem.⁶¹

Vzhledem k judikatuře ÚS a ESLP lze tedy dovozovat určité působení základních práv, a svobody projevu nevyjímaje, také ve vztazích mezi dvěma soukromými subjekty, jak je tomu také v příkladech uvedených v kapitole první této práce.

Prakticky však ochrana jednoho soukromého subjektu před zásahem do svobody projevu ze strany druhého soukromého subjektu, nemusí být vždy snadná.

Ústava ve svém čl. 87 odst. 1 písm. d) totiž stanovuje, že Ústavní soud rozhoduje o ústavních stížnostech proti pravomocnému rozhodnutí nebo jinému zásahu orgánu veřejné moci, a tedy nehovoří o zásahu ze strany osoby soukromé.

Jednotlivec se proto může, v případě porušení jeho základního práva v soukromé sféře, obrátit v první řadě na soudy obecné. U těchto soudů se přitom domáhá ochrany prostřednictvím dostupných procesních prostředků a dle platné právní úpravy, tedy zejména na základě ustanovení o ochraně osobnosti, ochraně zaměstnanců před zaměstnavateli, ochraně spotřebitele a podobně.⁶² Až následně, pokud soudy neposkytnou ústavnímu subjektivnímu právu jedince dostatečnou ochranu, zejména nesprávným „vyvážením“ kolidujících si ústavních subjektivních práv⁶³, se tato osoba může domáhat ochrany u soudu Ústavního. Posuzován však v tento moment již není původní horizontální zásah do práva na svobodu

---

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. Pl. ÚS 20/15, bod 7.

⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2010, sp. zn. I. ÚS 1990/08, bod 26.

⁶⁰ Viz rozsudek pléna ESLP ve věci Young, James a Webster v. Spojené království ze dne 13. srpna 1981. Stížnost č. 7601/76; 7806/77.

⁶¹ Viz rozsudek ESLP ve věci Schmidt a Dahlström proti Švédsku ze dne 6. února 1976. Stížnost č. 5589/72, bod 33.

⁶² BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 122.

⁶³ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 103.

projevu, ale Ústavou předvídaný zásah ve formě pravomocného rozhodnutí, kterým obecný soud neposkytl ústavnímu právu dostatečnou ochranu.

Problém však nastává, pokud soukromý subjekt nemá k dispozici žádný procesní prostředek, kterým by se proti tomuto horizontálnímu zásahu bránil, a tedy nedojde k předložení tohoto sporu k posouzení a rozhodnutí veřejné moci.⁶⁴ V takovém případě by mohla daná osoba ve stížnosti namítat pouze zásah ze strany orgánu veřejné moci, spočívající v nesplnění pozitivního závazku chránit jeho ústavní práva, kdy nečinným subjektem by v tomto případě byl parlament České republiky či z pohledu ESLP Česká republika. Tento postup však přichází v úvahu až v případě závažných nedostatků při poskytování ochrany ústavně zaručeným právům.⁶⁵

---

⁶⁴ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 123.

⁶⁵ Tamtéž.

3. Limity svobody projevu

3.1. Struktura podmínek omezení svobody projevu

V předchozí kapitole této práce bylo dovozeno, že se u všech posuzovaných kategorií projevu jedná o výkon svobody projevu. Nezodpovězenou otázkou však zůstává, zda tento výkon svobody projevu může podléhat určitým omezením či nikoli.

Obecně lze přitom říci, že navzdory své nepochybné hodnotě může být svoboda projevu v určitých případech limitována. Ostatně, jak již bylo uvedeno dříve, samotná Listina i Úmluva tato omezení předpokládají. Listina ve svém čl. 17 odst. 4 stanovuje možnost jejího omezení zákonem, a to v případě opatření nezbytných v demokratické společnosti pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, veřejnou bezpečnost či ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Také Úmluva v odst. 2 čl. 10 uvádí, že výkon svobody projevu může podléhat omezením nebo sankcím, které stanoví zákon, a které jsou „*nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci*“. Úmluva navíc v čl. 17 stanovuje již dříve zmiňovaný zákaz zneužití práv⁶⁶, kterým lze svobodu projevu také omezit nad rámec čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

Kromě těchto možností omezení svobody projevu se však setkáváme také s další alternativou limitace, a to v případě její kolize s jiným ústavním dobrem nebo statkem. Tuto možnost dovozuje ve své judikatuře Ústavní soud, když například v nálezu I. ÚS 4035/14⁶⁷ stanovuje, že „*jde o další hodnoty ústavního pořádku (...), jejichž ochrana legitimuje omezení svobody projevu nad rámec důvodů uvedených v čl. 17 odst. 4 Listiny*“.

Co však spadá do této kategorie „*jiných hodnot ústavního pořádku*“ není dosud vymezeno ani komentářovou literaturou, ani soudní praxí.⁶⁸ Za určitý veřejný statek bychom však mohli považovat právo i povinnost demokratického státu aktivně bránit své demokratické zřízení, jak vyplývá z nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 9/01.⁶⁹ Tuto takzvanou „*obranyschopnou demokracii*“ totiž opakovaně uznal ve svých rozhodnutích Evropský soud pro lidská práva,

---

⁶⁶ Úmluva tímto zakazuje „*vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů zaměřených na zničení kteréhokoliv z zde přiznaných práv a svobod nebo na omezování těchto práv a svobod ve větším rozsahu, než to Úmluva stanoví*“.

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. ledna 2018, sp. zn. I. ÚS 4035/14, bod 53.

⁶⁸ MADEJ, Martin. *Meze základních práv v České republice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018. s. 127.

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2001, sp. zn. Pl.ÚS 9/01.

kteřý jí považuje za legitimní důvod k omezení svobody projevu.⁷⁰ S určitým ospravedlněním obranyschopné demokracie se však setkáváme také u nálezů soudu Ústavního, kdy například v nálezu Pl. ÚS 14/94⁷¹ Ústavní soud prohlásil, že „*k právním zásadám civilizovaných společností Evropy platných v tomto století náleží i právo vyvodit z útoku na demokracii a na lidská práva a svobody nezbytné sankce*“. Ústavní soud dále také v bodě 25 nálezu IV. ÚS 2011/10⁷² uvádí, že „*se ztotožňuje s principy bránící se demokracie (...), jejichž právní aplikace je opodstatněná s přihlédnutím k historickým zkušenostem s nacistickou a komunistickou totalitou (...)*“

Lze shrnout, že z výše uvedených ustanovení Listiny a Úmluvy vyplývají shodné podmínky omezení svobody projevu. Těmito podmínkami je, že je svobodu projevu možno omezit pouze na základě zákona, omezení musí sledovat legitimních cíl⁷³ a musí jít o omezení nezbytná v demokratické společnosti. Tento třístupňový test tedy spočívá v posouzení podmínek legality, legitimacy a proporcionality.

Následující kapitoly se proto zaměří na posouzení těchto podmínek u prací zkoumaných typů projevů, ale také na zkoumání jednotlivých aspektů, jež mohou mít pro posouzení ústavní konformity těchto projevů význam. Ze samotné povahy svobody projevu je totiž zřejmé, že jakákoli snaha o jednoduché a komplexní řešení nepřichází v úvahu, ale naopak je vždy potřeba přihlédnout ke specifikům a zvláštnostem daného případu.

3.2. Podmínka legality

První z požadovaných podmínek pro omezení svobody projevu je výhrada zákona. Tento požadavek přitom nevyplývá pouze z uvedeného čl. 17 odst. 4, ale je zakotven také v článku 4 odst. 2 Listiny. Pod pojmem zákon přitom rozumíme zejména normativní akty zákonodárné moci vydávané Parlamentem České republiky, tedy běžné zákony.⁷⁴ Obecně závazné vyhlášky ani jiné podzákoné právní předpisy tedy nemohou svobodu projevu

---

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2001, sp. zn. Pl.ÚS 9/01.

⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 11. dubna 1994, sp. zn. Pl. ÚS 14/94.

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2011, sp. zn. IV. ÚS 2011/10, bod 25.

⁷³ Ten však, jak již bylo uvedeno dříve, může překračovat výčet legitimních cílů uvedených v Úmluvě a Listině. Svoboda projevu tak může být omezena například na základě práva demokratického státu aktivně bránit své demokratické zřízení

⁷⁴ Za „zákon“ je však potřeba považovat také zákonná opatření vydávaná Senátem v případě rozpuštění Poslanecké sněmovny, nařízení vlády s mocí zákona vydávané dle ústavního zákona č. 47/1950 Sb., o úpravách v organizaci veřejné správy či Ústavu a další součásti ústavního pořádku a také mezinárodní smlouvy dle článku 10 a 10a Ústavy. MOLEK: *Politická práva...*, s. 143.

omezovat, jak ostatně opakovaně dovozuje ve svých nálezech Ústavní soud.⁷⁵ Projev směřující vůči sexuálním a genderovým menšinám by mohl v závislosti na jeho obsahu a formě narazit hned na několik zákonných limitací.

Jako první příklad limitace svobody projevu, která může dopadat také na některé z projevů vůči LGBT komunitě, je možno uvést ustanovení § 31 zákona o rozhlasovém a televizním vysílání⁷⁶, které stanovuje pro provozovatele vysílání požadavek objektivitu. V rozporu s tímto ustanovením by tedy mohly být například reportáže utvrzující diváky ve stereotypech či předsudcích o sexuálních a genderových menšinách.

S možností omezení svobody projevu se však setkáváme také u trestního zákoníku⁷⁷, a to hned v několika ustanoveních. Ten kriminalizuje vysoce společensky škodlivé typy projevů, přičemž pro účely ochrany sexuálních a genderových menšin budou mít význam zejména ty skutkové podstaty, které obsahují pojem „jiná skupina“. Na rozdíl od jiných skupin osob⁷⁸ totiž ochrana sexuálních a genderových menšin není ve skutkových podstatách trestných činů výslovně uvedena.⁷⁹

Pro účely práce pak bude mít význam zejména trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod dle ustanovení § 356. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo veřejně podněcuje k nenávisti, k již dříve uvedené „jiné skupině osob“⁸⁰, tedy i LGBT komunitě, anebo podněcuje k omezování práv a svobod jejich příslušníků. Dokonán je tento trestný čin již samotným podněcujícím projevem, není proto potřeba, aby k vyvolání nenávisti či k jednání směřujícímu k omezení práv a svobod příslušníků došlo.⁸¹ Jako

---

⁷⁵ Viz například nález Ústavního soudu ze dne 13. ledna 2004, sp. zn. Pl. ÚS 38/03 nebo nález Ústavního soudu ze dne 6. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 68/04.

⁷⁶ Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o rozhlasovém a televizním vysílání).

⁷⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákoník).

⁷⁸ Ve skutkových podstatách trestných činů jsou výslovně uvedeny primárně rasové, národnostní, náboženské či etnické skupiny.

⁷⁹ Tento nedostatek byl České republice doporučen odstranit. ECRI ve své zprávě schválené dne 16. června 2015, konkrétně v bodě 122 uvádí „*Trestní zákoník se výslovně nezmiňuje o homofobní nebo transfobní motivaci podle ustanovení § 352 (násilí vůči skupině osob nebo jednotlivci), § 355 (hanobení) nebo § 356 (podněcování k nenávisti). Teoreticky by veřejné podněcování k nenávisti vůči osobám s odlišnou sexuální orientací mohlo být zahrnuto do fráze „nebo jiné skupině osob“, žádná judikatura to však nepotvrzuje“ a z toho důvodu v bodě 123 této zprávy doporučuje, aby „ustanovení § 352, § 355 a § 356 obsahovaly konkrétní odkaz na důvody sexuální orientace a totožnosti pohlaví (gender identity)“.* Zpráva ECRI Česká republika (pátý monitorovací cyklus) [online]. Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, schváleno 16. června 2015 [cit. 20. ledna 2020]. Dostupné na <<https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-czech-republic-czech-translation-/16808b5663>>.

⁸⁰ Či k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství nebo třídě.

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II: Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.BECK, 2012, s. 3307.

praktický příklad tohoto trestného činu je možno uvést prohlášení bývalého tajemníka SPD Jaroslava Staníka, že *“buzeranti a lesby jsou nemoc a měli by se střílet již po narození”*.⁸²

Dalším trestným činem, který přichází v úvahu, je trestný čin založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka dle ustanovení § 403 Trestního zákoníku. Toto ustanovení trestá založení, podporu či propagaci hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá zášť vůči *„jiné skupině osob“*. Propagací tohoto hnutí přitom rozumíme jeho uvádění ve známost či šíření jeho ideologie⁸³ a podporou utvrzování stávajících příslušníků či získávání nových příznivců.⁸⁴ Hlásání záště pak spočívá v zesílené nenávisti, tedy ve vyjádření *“zvláště silného negativního emocionálního vztahu vůči určitým skupinám lidí”*,⁸⁵ například i příslušníkům LGBT komunity.

V souvislosti s ustanovením § 403 lze uvést také trestný čin projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka dle ustanovení § 404 trestního zákoníku. Tímto projevem sympatií rozumíme jakékoli vyjádření pozitivního vztahu či obdivu k tomuto hnutí, avšak na rozdíl od podpory či propagace bez úmyslu získávat mu další přívržence nebo jiným způsobem posilovat jeho pozici.⁸⁶ Aby však došlo ke spáchání tohoto trestného činu, musí k projevům sympatií dojít veřejně.

V trestním zákoníku samozřejmě nalezneme také další ustanovení limitující svobodu projevu.⁸⁷ Jejich skutkové podstaty však buď neobsahují pojem „jiná skupina“, a tedy nejsou pro ochranu LGBT aplikovatelná, anebo nemají pro práci posuzované kategorie projevů význam.

Za výrazný nedostatek aktuální právní úpravy však považují skutkovou podstatu trestného činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny dle ustanovení § 355 trestního zákoníku a kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 352 odst. 2 trestního zákoníku. Tyto skutkové podstaty totiž obsahují uzavřený výčet chráněných skupin osob, ve kterém však sexuální a genderové menšiny nejsou zahrnuty.

---

⁸² *Někdejší tajemník SPD narazil s dovoláním. Podmínka za nenávistné výroky platí* [online]. Česká televize, 26. března 2020 [cit. 27. března 2020]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3067400-nekdejsi-tajemnik-spd-neuspel-s-dovolanim-podminka-za-nenavistne-vyroky-plati>>.

⁸³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II: Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.BECK, 2012, s. 3501

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž, s. 3500.

⁸⁶ Tamtéž, s. 3506.

⁸⁷ Například trestný čin hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob dle § 355, trestný čin popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia dle § 405 či trestný čin pomluvy dle § 184 trestního zákoníku.

Také skutkové podstaty, které příslušníkům LGBT poskytují ochranu ze strany trestního práva, však nelze aplikovat na všechny kritické výroky směřující vůči těmto osobám. Vzhledem k subsidiaritě trestní represe totiž přicházejí v úvahu až v situaci, kdy nejsou dostačující prostředky ochrany jiných právních odvětví, tedy zejména práva občanského a správního.

V rámci správního práva by některé z projevů vůči příslušníkům LGBT komunity mohly být sankcionovány zejména zákonem o některých přestupcích.⁸⁸ Ustanovení § 7 tohoto zákona totiž hovoří o takzvaných přestupcích proti občanskému soužití, jehož odstavec 1 písm. a) stanovuje, že se přestupku *“dopustí ten, kdo jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo jiným způsobem hrubě urazí”*. Tímto způsobem by mohly být sankcionovány určité druhy hanlivých projevů vůči LGBT osobám, které však svým obsahem nedosahují takové intenzity škodlivosti, aby byly postihovány v rámci práva trestního.

Soukromoprávní limitace svobody projevu je obsažena v občanském zákoníku⁸⁹, který poskytuje ochranu takzvaným osobnostním právům. Ustanovení § 82 tohoto zákona stanovuje, že *“člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek”*. Ustanovení § 81 téhož zákona stanovuje, že ochrany požívají mimo jiné důstojnost člověka, jeho vážnost a čest. Pokud bychom tedy určitý projev vůči příslušníkům LGBT posoudili jako zásah do jejich důstojnosti či cti, přichází tento občanskoprávní způsob ochrany v úvahu. Ochrana osobnostních práv je přitom zakotvena také v čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který právo na zachování lidské důstojnosti a osobní cti zakotvuje na úrovni ústavní.

Ve výčtu předpisů limitujících svobodu projevu však není možné opomenout ani takzvaný antidiskriminační zákon.⁹⁰ Ústavní soud totiž dovozuje, že i odlišným zacházením lze v určitých případech vykonávat svobodu projevu, a to například omezením klientely v rámci své podnikatelské činnosti.⁹¹ Výkon svobody projevu v rámci podnikatelské činnosti však musí respektovat příslušná ustanovení antidiskriminačního zákona, a tedy nesmí být diskriminační.

Ustanovení § 2 tohoto zákona zakotvuje právo nebýt diskriminován, a to mimo jiné z důvodu sexuální orientace či pohlaví. Odstavec 4 téhož ustanovení dále specifikuje, že za

---

⁸⁸ Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o některých přestupcích).

⁸⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský zákoník).

⁹⁰ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen antidiskriminační zákon).

⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18.

diskriminaci z důvodu pohlaví považujeme také diskriminaci z důvodu pohlavní identifikace osoby, tedy z důvodu jejího genderu.

Co do samotného pojmu diskriminace, rozumíme jím zejména „jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci”⁹². Za diskriminaci však považujeme také obtěžování, pokyn k diskriminaci či navádění k diskriminaci.⁹³

Z výše uvedeného proto vyplývá, že se diskriminace může dopustit například ten, kdo zachází odlišně s osobou z důvodu její sexuální orientace či genderové identity, k čemuž může dojít typicky ve věcech přístupu k zaměstnání nebo přístupu ke zboží či službám.⁹⁴ Jako praktický příklad diskriminace na základě sexuální orientace bývá uváděn případ amerického cukrářství Masterpiece Cakeshop. Odpůrci tohoto rozhodnutí totiž shledali jako diskriminační jednání majitele cukrářství, který odmítl upéct homosexuálnímu páru svatební dort, jelikož nesouhlasil s jeho následným užitím pro účely homosexuální svatby. Na tento případ se však blíže zaměříme v kapitole čtvrté této práce, ve které bude posuzován optikou českého práva.

Jak již bylo uvedeno, další formou diskriminace je takzvané obtěžování, které je zakotveno v ustanovení § 4 antidiskriminačního zákona. Tímto obtěžováním rozumíme “nežádoucí chování související s diskriminačními důvody uvedenými v ustanovení § 2 odst. 3, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí” anebo “které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí ovlivňující výkon práv a povinností vyplývajících z právních vztahů”. Toto ustanovení tedy hovoří o chování, nikoli jednání. Pojem chování je přitom dle sociologických definic chápáno jako pojem širší⁹⁵, a proto je možno dovozovat, že by toto ustanovení mohlo mít dopad na širší okruh společenských situací. K posouzení toho, zda se osoba dopustila obtěžování dle ustanovení § 4, navíc není nutno posuzovat její motivaci či vůli dopustit se tohoto chování, ale význam má primárně jeho následek.⁹⁶ Takovéto obtěžující chování může bezesporu souviset také se sexuální orientací či pohlavní identifikací osoby, což ostatně předvídá také komentářová literatura k antidiskriminačnímu zákonu.⁹⁷

---

⁹² Jedná se takzvanou přímou diskriminaci, rozlišujeme však i nepřímou diskriminaci dle ustanovení § 3 antidiskriminačního zákona.

⁹³ Ustanovení § 2 odst. 2 antidiskriminačního zákona.

⁹⁴ Nebo v dalších oblastech vymezených v ustanovení § 1 antidiskriminačního zákona.

⁹⁵ KVASNICOVÁ, Jana. In KVASNICOVÁ, Jana, ŠAMÁNEK, Jiří a kol. *Antidiskriminační zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 187 (§ 4 antidiskriminačního zákona).

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž, s. 190.

Posledním právním předpisem, který diplomová práce zmíní v souvislosti s možnými omezeními svobody projevu vůči sexuálním a genderovým menšinám, je zákon o regulaci reklamy⁹⁸. Ten v ustanovení § 2 odst. 3 stanovuje, že *“reklama nesmí být v rozporu s dobrými mravy, zejména nesmí obsahovat jakoukoliv diskriminaci z důvodů rasy, pohlaví nebo národnosti nebo napadat náboženské nebo národnostní cítění, ohrožovat obecně nepřijatelným způsobem mravnost, snižovat lidskou důstojnost...”*. Z citovaného ustanovení tedy nevyplývá výslovný zákaz reklamy obsahující diskriminaci na základě sexuální orientace či pohlavní identity. Lze však předpokládat, že by obsah diskriminující příslušníky LGBT komunity mohl být v rozporu s požadavkem stanoveným tímto ustanovením, a to zákazem snižovat lidskou důstojnost.

3.3. Podmínka legitimacy

3.3.1. Obecně k podmínce legitimacy

Kromě výše popsané podmínky výhrady zákona musí každé omezení svobody projevu sledovat některý z vyjmenovaných legitimních cílů.⁹⁹ Z těchto cílů přitom bude mít pro účely posuzovaných projevů bezesporu největší význam ochrana práv a svobod druhých. Zřejmě všechny z posuzovaných projevů jsou totiž problematické tím, že se jimi konkrétní příslušníci těchto menšin cítí být diskriminováni či dotčeni na svých osobnostních právech. Z toho důvodu bude legitimnímu cíli ochrany práv a svobod druhých věnována samostatná podkapitola této práce.

Na druhou stranu však můžeme ochranu sexuálních a genderových menšin považovat také za zájem veřejný. Na uvedený legitimní cíl ochrany práv a svobod druhých totiž navazuje legitimní cíl ochrany mravnosti, když i tímto cílem dochází fakticky k ochraně práv těch osob, které se cítí být nemravným projevem dotčeny.¹⁰⁰ Co rozumíme pod pojmem „nemravný“ je samozřejmě odrazem aktuálního společenského prostředí. Z hlediska posuzovaných případů proto v současné době ještě nemusí být optikou společnosti za nemravné nutně považováno například označování osob výhradně dle jejich biologického pohlaví, ale naopak již jako nemravné může společnost vnímat některé způsoby vyjádření nesouhlasu vůči těmto menšinám, a to zejména projevy nenávistné. Posouzení mravnosti, jinak řečeno morálnosti,

---

⁹⁸ Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ Případně může být omezení svobody projevu legitimováno ochranou „jiné hodnoty ústavního pořádku“, jak bylo vymezeno dříve v této práci.

¹⁰⁰ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 242.

určitých projevů však zcela jistě nelze zobecňovat, ale naopak bude při jejich posouzení vždy záviset na okolnostech daného případu. Význam má pak především aspekt místa a času, jelikož idea morálky, jakožto normativního systému, se může v jednotlivých státech a časových obdobích zásadně lišit.

Kromě uvedených legitimních cílů však přichází v některých případech v úvahu také omezení svobody projevu z důvodu ochrany bezpečnosti. Jak již bylo uvedeno výše, ochranu sexuálních a genderových menšin před některými projevy, a to zejména projevy nenávistnými, totiž můžeme považovat za zájem veřejný.¹⁰¹ K ohrožení individuální bezpečnosti těchto osob pak může docházet i šířením nebezpečných myšlenek a názorů¹⁰², a to například propagací hnutí, které by směřovalo k potlačení práv a svobod těchto menšin.

3.3.2. Omezení z důvodu ochrany práv a svobod druhých

V předchozí kapitole bylo dovozeno, že stěžejním důvodem pro omezení svobody projevu vůči sexuálním a genderovým menšinám, je ochrana práv a svobod druhých. Omezením těchto projevů by přitom byla, alespoň dle mého názoru, poskytována ochrana primárně osobnostním právům těchto menšin.

Tato osobnostní práva spočívají zejména v nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, její osobní svobodě, ale také její důstojnosti, cti, dobré pověsti a jména. Pro účely práce má přitom z uvedených osobnostních práv největší význam ochrana lidské důstojnosti, do které může být některými projevy proti LGBT komunitě zasaženo. Oblast sexuality a genderové identifikace je totiž hluboce osobní a citlivou součástí lidského života.

S pojmem lidské důstojnosti se na ústavní úrovni setkáváme hned na několika místech. Preambule Ústavy vymezuje odhodlání „budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody”. Listina základních práv pak garantuje rovnost v důstojnosti všem osobám ve svém čl. 1 a subjektivní právo na zachování této lidské důstojnosti v čl. 10 odstavci prvním.

Případná kolize práva na svobodu projevu a práva na zachování lidské důstojnosti dle čl. 10 Listiny je však realizována až v rovině podústavní, typicky aplikací ustanovení občanského zákoníku.¹⁰³

Co však rozumíme pod pojmem důstojnosti, není legislativně vymezeno. Například Aharon Barak jí na kolokviu Ústavního soudu shrnul jako “znak humanity lidského jedince,

---

¹⁰¹ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 242.

¹⁰² Tamtéž, s. 202.

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 15. března 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

svobodné volby lidské bytosti a autonomie její vůle".¹⁰⁴ Jednotnou definici důstojnosti bychom však hledali marně.

Přiblížit obsah tohoto významného ústavního principu a základního práva zároveň je proto zejména úkolem soudní moci, a to primárně Ústavního soudu. Ten například v nálezu II.ÚS 2268/07¹⁰⁵ uvádí, že je s lidskou důstojností spojen "*nárok každé osoby na respekt a uznání jako lidské bytosti*". Zároveň dodává, že z ní plyne "*zákaz vystavení osoby takovému jednání, které zpochybňuje její kvalitu jako subjektu*". V dalším ze svých nálezů¹⁰⁶ Ústavní soud vymezuje důstojnost jako "*uznání hodnoty každého člověka jako takového, bez ohledu na jeho schopnosti, znalosti a ,užitečnost' či prospěšnost jako celek*". Pokud již hovoříme konkrétně o lidské sexualitě, ztotožňuje se Ústavní soud s Evropským soudem pro lidská práva¹⁰⁷, který konkrétně informace o sexualitě jedince zařazuje do takzvané nejintimnější oblasti lidského života (*a most intimate aspect of private life*).¹⁰⁸ Lze přitom dovozovat, že také oblast genderu náleží do velmi intimní a osobní oblasti života člověka a značným dílem se podílí na tvorbě jeho identity. Ústavní soud navíc dodává, že ve vztahu k této nejintimnější sféře lidského života se potřeba ochrany důstojnosti ještě zvyšuje.¹⁰⁹

Kolizí práva na svobodu projevu a práv osobnostních se poměrně často zabývá jak Ústavní soud České republiky, tak Evropský soud pro lidská práva. Vzhledem k aktuálnímu společenskému směřování lze navíc předpokládat, že se budeme do budoucna setkávat s touto kolizí ještě ve větší míře právě v případě zásahů do osobnostních práv sexuálních a genderových minorit.

Jako příklad této kolize, tedy práva na svobodu projevu a osobnostních práv příslušníků LGBT, je možno uvést rozsudek ESLP ve věci *Vejdeland a další proti Švédsku*.¹¹⁰ V tomto případě byla posuzována distribuce letáků do skříněk studentů v budově gymnázia. Tyto letáky obsahovaly mimo jiné výroky "*vaši protišvédští učitelé vědí velmi dobře, že homosexualita má morálně ničující účinky na podstatu společnosti a budou se vědomě snažit ji líčit jako něco normálního a dobrého*", "*řekněte jim, že u homosexuálů se brzy objevily HIV a AIDS a že jejich promiskuitní životní styl je jedním z hlavních důvodů, proč tento novodobý mor získává živnou půdu*" a "*řekněte jim, že homosexuální lobbystické organizace se též snaží zlehčovat pedofilii a*

---

¹⁰⁴ Tisková zpráva Ústavního soudu TZ 38/2014 [online]. Ústavní soud, 18. června 2014 [cit. 3. února 2020]. Dostupné na <<https://www.usoud.cz/aktualne/kolokvium-s-aharonem-barakem-se-vydarilo/>>.

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. II. ÚS 2268/07, bod 43.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 6. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04, bod 24.

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2016, sp. zn. Pl. ÚS 3/14, bod 77.

¹⁰⁸ Viz Rozsudek pléna ESLP ve věci *Dudgeon proti Velké Británii* ze dne 22. října 1981. Stížnost č. 7525/76, bod 52.

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2016, sp. zn. Pl. ÚS 3/14, bod 77.

¹¹⁰ Rozsudek ESLP ve věci *Vejdeland a jiní proti Švédsku* ze dne 9. února 2012. Stížnost č. 1813/07.

zeptajte se jich, zda by se tato sexuální deviace měla legalizovat". Osoby distribuující tyto letáky byly tamějším okresním i nejvyšším soudem uznány vinnými z trestného činu podněcování proti národnostní nebo etnické skupině, což považovaly za porušení jejich práva na svobodu projevu.

V tomto případě ESLP dovedl, že zásah do svobody projevu trestním postihem sledoval legitimní cíl „ochrany pověsti nebo práv jiných“, a to navzdory tomu, že tímto projevem nebyly dotčeny subjektivní práva konkrétních osob. Tento postup přitom není v praxi ESLP ojedinělým případem, jelikož tento legitimní cíl soud používá také pro ochranu práv blíže neurčených jedinců, a tedy jej přibližuje spíše veřejnému statku, za což bývá kritizován.¹¹¹ V případě, že by se neužilo tohoto legitimního cíle omezení, mám za to, že by tento případ projevu mohl podléhat omezením z důvodu ochrany mravnosti. Trestním postihem uvedeného projevu totiž nebyla poskytována ochrana právům a svobodám konkrétního jedince, ale spíše homosexuálním osobám obecně.

Je však nutno zmínit, že se legitimní cíl ochrany práv a svobod jiných neomezuje pouze na vyjádření o konkrétní osobě. Legitimním cílem ochrany práv a svobod druhých můžeme naopak omezit projevy směřující vůči homosexuální menšině obecně. Musí se však jednat o takový projev, jímž jsou dotčeny subjektivní práva konkrétní osoby, která například namítá zásah do svých osobnostních práv. Určitý jedinec se přitom v mnoha případech cítí být dotčen právě obecnými tvrzeními o homosexuálních či genderových menšinách, a to zejména v případě, pokud k dané menšině náleží.

Co do samotného rozsudku, ESLP se v tomto případě ztotožnil se závěry švédského okresního a nejvyššího soudu, a omezení svobody projevu shledal jako přiměřené sledovanému cíli, tedy v tomto případě „ochraně pověsti nebo práv jiných“.

K zásahu do osobnostních práv však nemusí nutně docházet pouze slovem či písmem, jak tomu bylo v citovaném rozsudku ESLP, ale může k němu dojít také například projevem učiněným prostřednictvím podnikatelské činnosti.

Tyto projevy se přitom vyznačují určitými specifiky, jelikož jimi může být porušeno současně jak právo na zachování lidské důstojnosti dle čl. 10, tak zákaz diskriminace dle čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny. Z toho důvodu se u těchto projevů setkáváme také se specifickým postupem jejich zkoumání, a to za použití takzvaných testů diskriminace.

V judikatuře Ústavního soudu se setkáváme se dvěma testy diskriminace, a to testem přímé diskriminace, který soud aplikoval například v nálezu Pl. ÚS 49/10¹¹², a testem nepřímé

---

¹¹¹ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 242

¹¹² Nález Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10, bod 34.

diskriminace, jehož kroky jsou vymezeny například v nálezu I. ÚS 2482/13¹¹³. Jelikož je však tento postup zkoumání vhodný pouze u projevů učiněných prostřednictvím podnikatelské činnosti, nebudou v této části práce jednotlivé kroky diskriminačních testů uváděny. Pro ilustraci však bude jeden z těchto testů aplikován na praktický příklad tohoto projevu, a to v kapitole čtvrté této práce.

Pokud by však na základě výše uvedených testů došlo k omezení svobody projevu, stále platí, že musí být dodrženy jednotlivé podmínky omezení svobody projevu, tedy podmínka legality, legitimacy a proporcionality.

Poslední z uvedených podmínek je přitom zásadní pro posouzení toho, kterému ze subjektivních práv dá soud v daném případě přednost. Z toho důvodu je potřeba, aby soud v procesu rozhodování zohlednil všechny okolnosti daného případu, k čemuž dochází právě při posuzování podmínky proporcionality, o níž bude pojednávat následující podkapitola této práce.

3.4. Podmínka proporcionality

3.4.1. Obecně k podmínce proporcionality

Jak bylo uvedeno výše, poslední podmínkou, která musí být k omezení svobody projevu splněna, je nezbytnost tohoto omezení v demokratické společnosti, tedy jeho proporcionalita. K naplnění této podmínky je přitom judikaturou ESLP vymezeno několik podmínek. V první řadě musí daný zásah odpovídat takzvané naléhavé společenské potřebě neboli *pressing social need*. Zároveň však musí být každý takový zásah do svobody projevu přiměřený sledovanému cíli a důvody k omezení svobody projevu musí být relevantní a dostatečné.¹¹⁴ K posouzení naléhavé společenské potřeby je však státům ze strany ESLP poskytnut široký prostor pro uvážení, a to prostřednictvím takzvané doktríny *margin of appreciation*. Uplatněním této doktríny ESLP sám omezuje svou přezkumnou pravomoc a uznává, že právě vnitrostátní orgány jsou v nejlepší pozici k rozhodnutí předmětných sporů.¹¹⁵

---

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I.ÚS 2482/13, bod 36.

¹¹⁴ S vymezením těchto podmínek se setkáváme již v rozsudku pléna ESLP ve věci *Handyside* proti Spojenému království ze dne 7. prosince 1976. Stížnost č. 5493/72, bod 48-50.

¹¹⁵ SPIELMANN, Dean. Allowing the Right Margin the European Court of Human Rights and the National Margin of Appreciation Doctrine: Waiver or Subsidiarity of European Review?. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies* [online], 27. října 2017, roč. 14, s. 383 [cit. 4. února 2020]. Dostupné na <<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S1528887000002317>>.

Tento široký prostor pro uvážení má však také své limity. Evropský soud pro lidská práva jej nepřipustil například ve věci *Bayev a ostatní proti Rusku*¹¹⁶, týkající se vnitrostátní právní úpravy, která zakazovala propagaci homosexuality a dalších netradičních sexuálních svazků před nezletilými. Soud se neztotožnil s argumentací žalované vlády, která namítala, že uznání společenské přijatelnosti homosexuality je neslučitelné s udržováním tradičních rodinných hodnot, jakožto základu společnosti,¹¹⁷ ale naopak upozornil, že „*dlouhodobě odmítá schvalovat politiku a rozhodnutí, která jsou stížena předpojatostí vůči homosexuální menšině. Negativní postoje a odkazy na tradice nemohou být samy o sobě dostatečným ospravedlněním rozdílného zacházení s touto menšinou stejně tak jako v případě rozdílného zacházení s osobami odlišné rasy, původu či barvy pleti*“.¹¹⁸ Tento rozsudek má pro práci posuzované kategorie význam zejména proto, že poukazuje na skutečnost, že neheterosexuální orientace již nejsou optikou evropské kultury považovány za nemorální či nemravné¹¹⁹, a tedy tato nemorálnost nemůže být ani ospravedlněním menšího stupně ochrany, než bývá poskytována například příslušníkům odlišné rasy či původu v případě projevů rasistických či xenofobních.

Kromě podmínek vymezených ESLP se však s určitou systematikou zkoumání „nezbytnosti v demokratické společnosti“ setkáváme také v judikatuře soudu Ústavního, který pro posouzení míry zásahu do základního práva užívá takzvaný test proporcionality.¹²⁰ Tento test spočívá v posouzení vhodnosti, potřebnosti a závažnosti. V rámci prvního kritéria, tedy posouzení vhodnosti, je soudem zkoumáno, zda daný institut, omezující základní právo, umožňuje dosáhnout sledovaného cíle, tedy ochrany jiného základního práva či svobody. Druhé kritérium, tedy kritérium potřebnosti, spočívá v porovnávání prostředku, kterým bylo základní právo omezeno, s jinými opatřeními, které by umožnily dosáhnout stejného cíle, ale zároveň se nedotýkaly základních práv a svobod, případně by se jich nedotýkaly v takové míře. Posledním

---

¹¹⁶ Rozsudek ESLP ve věci *Bayev a další proti Rusku* ze dne 20. června 2017. Stížnost č. 67667/09, 44092/12 a 56717/12.

¹¹⁷ Tamtéž, bod 67.

¹¹⁸ Tamtéž, bod 68.

¹¹⁹ Větší akceptaci homosexuality naznačují také výzkumy veřejného mínění. Například výzkum provedený roku 2019 Centrem pro výzkum veřejného mínění uvádí, že „*srovnání s hodnotami z dřívějších měření ukazuje, že mínění občanů ohledně míry potíží, které by člověku způsobilo přiznání k homosexualitě má mírný setrvalý trend, podle kterého narůstá mínění, že přiznání k homosexualitě by problémy nezpůsobilo. Na začátku sledovaného období v roce 2008 podle grafu 1 tento názor zastávaly necelé dvě pětiny (37 %) populace, oproti tomu na konci tohoto období v roce 2019 došlo k nárůstu na téměř polovinu populace (48 %)“.* Viz KRAJNÁK, Tomáš. Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019 (tisková zpráva) [online]. CVVM, 7. června 2019 [cit. 7. února 2020]. Dostupné na <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf>.

¹²⁰ Tato metoda řešení konfliktů a omezení základních práv se rozšířila ze Spolkové republiky Německo, kde původně vznikla. ONDŘEJEK, Pavel. Zrod a utváření principu proporcionality v poválečném německém ústavním právu. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2015, roč. 61, č. 3, s. 156.

kritériem je pak porovnávání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv.¹²¹ Výhodou této metody je přitom maximální zohlednění kontextu daného případu¹²², který má i pro posouzení prací zkoumané kolize značný význam. Při každém z těchto případů je totiž nutno brát v potaz konkrétní okolnosti daného případu. Evropský soud pro lidská práva i Ústavní soud proto při posuzování, kterému ze subjektivních práv bude v konkrétním případě dána přednost, zohledňuje celou řadu kritérií. Setkáváme se navíc také se snahou o strukturalizaci těchto kritérií, a tedy se vznikem určitých testů pro posouzení kolize mezi osobnostními právy a právem na svobodu projevu.

Jako první příklad je možno uvést takzvaný test Benátské komise¹²³, který se užívá k posouzení zveřejněných difamačních faktů.¹²⁴ V rámci tohoto testu jsou zkoumána následující hlediska:

- Jak je obvinění závažné?
- Jak silný je veřejný zájem na zveřejnění?
- Jak věrohodný byl zdroj informace?
- Jak konkrétně se mluvčí snažil informaci ověřit?
- Jaký je status informace – tj. probíhá ve věci vyšetřování, na něž je třeba brát ohled?
- Jak naléhavé bylo zveřejnění?
- Snažil se mluvčí získat vyjádření toho, o němž mluvil?
- Obsahovalo sdělení i pohled toho, o němž je řeč?
- Jaký byl tón sdělení – předkládalo se obvinění jako fakt?
- Jaké byly okolnosti zveřejnění včetně načasování?

S druhou možností přezkumu se pak setkáváme v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, a to v rozsudku ve věci Axel Springer AG proti Německu.¹²⁵ Test, který ESLP v tomto rozsudku představil, spočívá v posouzení následujících kritérií:

- Jde o příspěvek k debatě sledující veřejný zájem?
- Jak známá je dotčená osoba a co je předmětem reportáže?
- Jaké bylo předchozí jednání dotčené osoby?

---

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

¹²² ONDŘEJEK, Pavel. Zrod a utváření principu proporcionality v poválečném německém ústavním právu. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2015, roč. 61, č. 3, s. 156.

¹²³ COE-CDL-AD (2004)011, Opinion No. 289/2004 on the relationship between the Freedom of Expression and Defamation with respect to unproven defamatory allegations of fact as requested by the Constitutional Court of Georgia ze dne 17. března 2004.

¹²⁴ Tento test byl aplikován např. v nálezu Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2005, sp. zn. I.ÚS 453/03.

¹²⁵ Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost č. 39954/08.

- Jaký byl způsob získání informace a její pravdivost?
- Jaké byly obsah, forma a důsledky zveřejnění?
- Jak přísné bylo uložení sankce?

Nutno však podotknout, že tento výčet kritérií nemůžeme z pohledu judikatury ESLP označovat za celistvý test kolize osobnostních práv a svobody projevu.¹²⁶ V rozhodovací činnosti ESLP se totiž setkáváme i s dalšími faktory, majícími pro posouzení této kolize význam. Ty z faktorů, které mají dominantní postavení ve štrasburské judikatuře, pak komentářová literatura vymezuje do tří kategorií. První z nich se týká kategorizace výroků na skutková tvrzení a hodnotové soudy a s tím spojené otázky. Druhá kategorie se pak orientuje na osobu, které se výrok týká, osobu, která výrok pronesla, co je obsahem výroku a kde byl pronesen. Třetí kategorie faktorů pak souvisí s povahou a přípustností uložené sankce.¹²⁷

S posledním příkladem určité systematiky kritérií, významných k řešení kolize mezi právem na svobodu projevu a osobnostními právy, se pak setkáváme v praxi soudu Ústavního. Ten v jednom ze svých nálezů¹²⁸ vymezuje osmibodový test spočívající v posouzení:

- povahy výroku, tzn. zda se jedná o skutkové tvrzení či hodnotový soud
- obsahu výroku, tedy zda jde např. o projev politický či komerční
- formy výroku, tzn. nakolik je daný výrok např. expresivní či vulgární
- postavení kritizované osoby, tj. zda se jedná o osobu veřejně činnou či veřejně známou či nikoli
- zda se výrok dotýká soukromé či veřejné sféry této kritizované osoby
- chování kritizované osoby, tedy zda výroky kritizovaná osoba vyprovokovala či jak se následně ke kritice postavila
- kdo výrok pronáší, tedy zda se jedná např. o politika, novináře či běžného občana
- kdy byl výrok učiněn, tzn. například v jaké situaci byl učiněn a jaké měl autor výroku v dispozici údaje

Pro účely posouzení projevů, které byly vymezeny v kapitole první, však není ani jeden z těchto testů zcela dostačující. První dva testy se totiž orientují spíše na posouzení výše zmíněných difamačních informací, které často představují zásah do soukromého a rodinného

---

¹²⁶ KOSAŘ, David. In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1074 (čl. 10 EÚLP).

¹²⁷ Tamtéž, s. 1075.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2015, sp. zn. II. ÚS 2051/14.

života daného jedince, a to typicky osob veřejného zájmu.¹²⁹ Těmito testy jsou proto posuzovány případy projevů, které mají charakter skutkových tvrzení, a tedy je nutné ověřit jejich správnost či zdroje, ze kterých vycházejí.

Tato práce se však orientuje primárně na posouzení projevů, kterými osoby vyjadřují svůj nesouhlas s homosexualitou či otázkou genderových identit, a tedy se jedná spíše o hodnotové soudy, a nikoli faktická tvrzení. Další dvě zkoumané kategorie projevu, tedy problematika označování osob výhradně dle jejich biologického pohlaví a vymezení anatomických rozdílů mezi mužem a ženou by mohly být posuzovány jako skutková tvrzení¹³⁰, jelikož je v podstatě ověřitelné, zda je určitá osoba biologicky mužem či ženou nebo zda daný anatomický popis mužského a ženského těla odpovídá současným poznatkům medicíny. Přesto však posouzení pravdivosti či zdroje příslušných informací není u těchto projevů jádrem problému. Ve většině případů se totiž jedná o pravdivou informaci z hlediska lidské anatomie, přesto se těmito projevy cítí být jeho adresáti dotčeni.

Ani poslední z uvedených testů, tedy test Ústavního soudu, se však v celém svém rozsahu nejeví jako vhodný. Vyjádření nesouhlasu s homosexualitou či vymezení anatomických rozdílů mezi mužem a ženou totiž ve většině případů nesměřuje vůči konkrétní osobě, a tedy se nejeví jako relevantní zkoumání postavení kritizované osoby či zkoumání, zda se výrok dotýká její soukromé či veřejné sféry. V případě označování osob výhradně dle biologického pohlaví se sice jedná o projev směřující vůči konkrétnímu jedinci, přesto však dle mého názoru tato kritéria nemají pro jejich posouzení zásadní vliv. Také kritérium posuzující chování „kritizované“ osoby by v tomto ohledu mohlo mít vliv pouze v omezeném počtu případů. Relevanci by toto chování mohlo mít například v situaci, kdy by transgenderová žena narušila bohoslužbu hlasitým protestem proti církvi pro její odmítavý přístup k příslušníkům LGBT. Pokud by v této situaci některý z účastníků bohoslužby vyzval protestující transgenderovou osobu k odchodu a označil jí přitom cíleně za „muže“, mohl by soud zohlednit také předchozí chování této transgenderové ženy. V případech uvedených v kapitole druhé však toto kritérium nemá značný význam, ve většině případů totiž oslovení určité osoby není následkem jejího chování.

Z uvedených důvodů se práce zaměří pouze na ty z výše vymezených kritérií, které mají pro posuzované typy projevů největší relevanci. V prvé řadě by pro zhodnocení těchto projevů

---

¹²⁹ Těmito osobami rozumíme dle ÚS „osoby, které vystupují při řešení různých otázek na veřejnosti a tím na veřejnost vykonávají svůj vliv v oblasti politické, hospodářské, kulturní, sportovní aj.“ Usnesení ÚS ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. I. ÚS 96/03.

¹³⁰ Zároveň však mohou být tyto výroky posuzovány jako hodnotové soudy, viz podkapitola 3.4.2.1.

mohly mít význam kritéria spočívající v posouzení povahy, obsahu a formy výroku a také posouzení, kdo výrok činí a kdy byl pronesen. Tento výčet však bude doplněn dalšími kritérii, se kterými se setkáváme v praxi Evropského soudu pro lidská práva, spočívajícími v posouzení prostředí, ve kterém byl výrok učiněn a přísnosti uložené sankce.

Ani tento výčet kritérií však nelze pro účely práce považovat za absolutní. Vzhledem k rozmanitosti projevů a okolností, které tyto projevy doprovázejí, by takový výčet zřejmě ani nebyl možný. Ústavní soud například vymezil zvláštní skupinu kritérií v dříve citovaném nálezu II. ÚS 3212/18, ve kterém posuzoval svobodu projevu v rámci podnikatelské činnosti. Vzhledem k tomu, že se práce zabývá také touto kategorií projevu, budou tato zvláštní kritéria vymezena v samostatné podkapitole 3.4.2.7.

3.4.2. Výčet jednotlivých kritérií k posouzení podmínky proporcionality

3.4.2.1. Povaha výroku

Při posuzování kolize mezi právem na svobodu projevu a osobnostními právy je v první řadě potřeba posoudit, zda se v daném případě jedná o skutkové tvrzení či naopak hodnotový soud. U obou z těchto kategorií výroků se totiž přípustná míra jejich omezení liší.¹³¹

Skutkové tvrzení se opírá o určitou objektivně existující realitu, a tedy je jeho pravdivost či nepravdivost ověřitelná dokazováním. Pravdivé informace přitom v zásadě nejsou považovány za zásah do práva na ochranu osobnosti, ledaže by se jednalo o údaj zkreslující realitu či zasahující do intimní sféry určitého jedince.¹³² Hodnotové soudy jsou na druhou stranu vyjádřením subjektivního názoru či postoje, a proto je nelze hodnotit z hlediska jejich správnosti. Při jejich hodnocení je však nutno zkoumat, zda se zakládají na pravdivých informacích, zda je forma jejich prezentace přiměřená a také zda není jejich primárním cílem zneuctění či hanobení určité osoby.¹³³

S dělením výroků na skutková tvrzení a hodnotové soudy se setkáváme také v judikatuře ESLP, a to již například ve věci *Lingens proti Rakousku*.¹³⁴ Právě díky tomuto rozsudku se kategorizace výroků na skutková tvrzení a hodnotové soudy stala jedním z hlavních aspektů difamační judikatury.¹³⁵

---

¹³¹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Rozsudek ESLP ve věci *Lingens proti Rakousku* ze dne 8. července 1986. Stížnost č. 9815/82.

¹³⁵ KOSAR, David. In KMEC: Evropská úmluva..., s. 1076 (čl. 10 EÚLP).

Tato dichotomie však s odstupem času přestala být dostačující¹³⁶ a ESLP začal rozlišovat také kategorii hodnotových soudů bez dostatečného skutkového základu¹³⁷ a kategorii skutkových tvrzení s hodnotovým nádechem¹³⁸. Tyto výroky, které nelze jednoznačně klasifikovat jako skutková tvrzení či hodnotové soudy přitom bývají označovány jako „hybridní výroky“.¹³⁹

S pojmem hybridních výroků se již setkáváme také v judikatuře soudu Ústavního, který se skutkovými tvrzeními a hodnotovými soudy začíná pracovat po vzoru ESLP jako se dvěma protipóly, mezi kterými je pomyslná přímka představující určité kontinuum.¹⁴⁰ Dochází proto k opuštění původní striktní dichotomie, tedy chápání těchto dvou kategorií výroků jako samostatných a na sobě nezávislých.

Pokud se již zaměříme na práci posuzované kategorie projevů, zjistíme, že jejich subsumpce pod některou z uvedených kategorií výroků je poměrně problematická.

V případě projevení nesouhlasu s homosexualitou nebo genderovou identifikací určitých osob se bude zřejmě ve většině případů jednat o hodnotový soud. Na výroky typu „homosexualita je špatná“ či „transsexualita je hřích“ totiž můžeme nahlížet jako na projevení určitého názoru či postoje. S výroky tohoto typu se přitom můžeme setkat velmi často například v církvích a náboženských společnostech¹⁴¹, které homosexualitu a odlišnou genderovou identifikaci považují za nemorální, zvrácenou či hanebnou.¹⁴²

Tyto projevy nesouhlasu jsou však v mnoha případech doprovázeny také dalšími výroky, které nemají povahu ryze hodnotového soudu.¹⁴³ Příkladem mohou být již dříve citované výroky kněze Petra Piřhy, který v rámci svého kázání věřícím řekl, že v důsledku Istanbulské úmluvy budou jejich rodiny roztrženy za názor, že muž a žena nejsou totéž, nebo že homosexuálové budou prohlášeni za nadřazenou vládnoucí třídu. Ani tyto výroky přitom není možné jednoznačně zařadit do kategorie skutkových tvrzení. Vzhledem k jejich směřování

---

¹³⁶ KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1077 (čl. 10 EÚLP).

¹³⁷ Viz Rozsudek ESLP ve věci Jerusalem proti Rakousku ze dne 27. února 2001. Stížnost č. 26958/95, bod 43.

¹³⁸ Viz Rozsudek ESLP ve věci Karsai proti Maďarsku ze dne 1. prosince 2009. Stížnost č. 5380/07.

¹³⁹ KOSAŘ, David. Kritika soudců v České republice. *Soudní rozhledy*, 2011, roč. 17, č. 4, s. 118.

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. I. ÚS 750/15, bod 24.

¹⁴¹ Pro ukázkou přikládám fotografie nástěnné tabule v Kosteletce sv. Alberta v Třinci jako přílohou č. 2 této práce. Na nástěnné tabuli se nacházel text nesoucí název „Konzervativní strana se připojila k výzvě Parlamentu, aby podpořil ústavní definici manželství a odmítl zavádění genderové ideologie do škol“.

¹⁴² „Proto je Bůh vydal v moc hanebných vášní. Jejich ženy zaměnily přirozený styk za nepřirozený a stejně i muži zanechali přirozeného styku s ženami a vzplanuli žádosť jeden k druhému, muži s muži provádějí hanebnosti a tak sami na sobě dostávají zaslouženou odplatu za svou scestnost.“ Kniha Římanům 1:26-27. In Nový zákon: Žalmy; Přísloví: český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2005. s. 251.

¹⁴³ V takových případech Ústavní soud často rozdělí projev na jednotlivé výroky a posuzuje je odděleně, jeden jako skutkové tvrzení, druhý jako hodnotový soud, jak tomu bylo např. v nálezů Ústavního soudu ze dne 3. února 2015, sp. zn. II. ÚS 2051/14; či v nálezů Ústavního soudu ze dne 11. června 2018, sp. zn. I. ÚS 4022/17.

do budoucna totiž odpovídají spíše domněnkám (*suppositions*) než faktům.¹⁴⁴ Můžeme na ně proto nahlížet jako na hodnotové soudy, které by však měly být založeny na dostatečném skutkovém základu.¹⁴⁵

Projevy nesouhlasu s homosexualitou či genderovou identifikací však mohou být doprovázeny také výroky, které by se daly posoudit spíše jako skutková tvrzení než hodnotové soudy. Často se například setkáváme s tím, že osoby nesouhlasící s homosexualitou ji označují za „*nemoc*“ či „*poruchu*“. Pravdivost, resp. nepravdivost těchto tvrzení je přitom, vzhledem k existenci mezinárodní klasifikace nemocí, ověřitelná.

Druhým zkoumaným typem projevů je označování osob výhradně dle jejich biologického pohlaví, a to navzdory jejich odlišné genderové identifikaci. Ani tyto typy projevů přitom není jednoduché jednoznačně zařadit do kategorie skutkových tvrzení či hodnotových soudů, ale bude záviset na dalších okolnostech daného případu. Nutno je navíc poznamenat, že se český jazyk vyznačuje určitými specifiky. Na rozdíl od některých jiných jazyků se rod mužský a ženský prolíná celými větami a není znázorněn pouze v zájmenu či oslovení, kterým můžeme osobu označit, tedy typicky „*on*“/„*ona*“ či „*pan*“/„*paní*“. Z toho důvodu může například transsexuální žena či dívka považovat za urážlivý dotaz zdravotnického personálu „*Vzal jste si své léky?*“. Ačkoli touto větou nedochází k explicitnímu označení osoby za muže či ženu, z jejího smyslu přesto vyplývá, že je s dotazovanou osobou jednáno jako s mužem.

Pro zařazení těchto projevů do kategorie skutkových tvrzení či hodnotových soudů bude mít dle mého názoru určitý význam, jestli osoba projevující byla seznámena s odlišnou genderovou identifikací osoby či nikoli. Pokud by například lékař označil pacienta za muže či ženu na základě údajů o biologickém pohlaví uvedených ve zdravotnické dokumentaci, a nevěděl by, že genderová identifikace této osoby není v souladu s pohlavím biologickým, nebylo by dle mého soudu vhodné toto označení považovat za hodnotový soud. Tento projev lékaře by totiž vzhledem k jeho nevědomosti nijak nerefletoval jeho postoj k genderové identifikaci dané osoby. Odlišným případem by však bylo, kdyby interní předpisy zdravotnického zařízení¹⁴⁶ tomuto lékaři stanovovaly povinnost užívání genderově neutrálního

---

¹⁴⁴ Problematikou domněnek se zabýval ESLP např. v rozsudku ve věci Krasulya proti Rusku ze dne 22. února 2007. Stížnost č. 12365/03.

¹⁴⁵ Rozsudek ESLP ve věci Krasulya proti Rusku ze dne 22. února 2007. Stížnost č. 12365/03, bod 41.

¹⁴⁶ V některých zahraničních zemích již dochází ke vzniku příruček k tomu, jak oslovovat transgenderové osoby. Viz A guide to effective communication: inclusive language in the workplace [online]. British Medical Association, 2016. [cit. 12. února 2020]. Dostupné na <<https://archive.org/details/2016BritishMedicalAssociationBMAGuideToEffectiveCommunication2016/page/n13/mode/2up>>.

jazyka¹⁴⁷ a lékař by tyto předpisy vědomě porušoval. V takovém případě bychom mohli tyto projevy dle okolností označit za hodnotové soudy nebo případně skutková tvrzení s hodnotovým nádechem, a to navzdory tomu, že by lékař opravdu nebyl seznámen s genderovou identifikací osoby. Svůj postoj by však vyjadřoval již samotným vědomým nedodržením interních předpisů, kterým by dával najevo svůj nesouhlas s genderově neutrálním označováním osob.

Oslovování či označování transsexuálních či transgenderových osob může mít povahu ryze hodnotového soudu také v případech, kdy osoba projevující je seznámena s odlišnou genderovou identifikací osoby, a přesto jí označuje pouze dle pohlaví biologického. Důvodem k tomuto označování výhradně dle biologického pohlaví je zpravidla náboženské vyznání osoby projevující, která tímto vyjadřuje svůj nesouhlas s genderovou ideologií. Příslušníci určitých náboženství totiž vnímají odlišnou genderovou identifikaci jako nemorální či hříšnou, což ostatně vyplývá také z případů uvedených v kapitole první. Důvodem k označování osob dle biologického pohlaví však může být také prostý zvyk na doposud běžný způsob mluvy, ve kterém se označení osoby odvíjí od jejího vzezření.

Poslední zkoumaný typ projevu, spočívající ve vymezení anatomických a fyziologických rozdílů mezi mužem a ženou, může svou povahou opět odpovídat jak skutkovému tvrzení, tak hodnotovému soudu. I v tomto případě bude subsumpce jednotlivých výroků pod některou z uvedených kategorií vždy záviset na celkovém kontextu a okolnostech projevu.

Pokud bychom hovořili například o projevu spočívajícím ve vymezení rozdílů mezi mužem a ženou v rámci přednášky anatomie na lékařské fakultě, kdy cílem této přednášky by bylo pouze určení tělesných rozdílů v souladu se současnými vědeckými poznatky, jednalo by se zřejmě o skutková tvrzení. Pokud by však výrok typu „*muži mají penisy a ženy mají vagíny*“ byl pronesen osobou protestující proti pochodu Prague Pride, nebylo by zřejmě pochyb o jeho hodnotovém zabarvení. Protestující osoba by totiž tímto výrokem vyjadřovala své přesvědčení, že muž nemůže být ženou a naopak. Také dříve uvedený výrok „*ženy nemají penisy*“, který sdílel na svém Twitterovém účtu student Durhamské univerzity, by se dal hodnotit spíše jako hodnotový soud či faktické tvrzení s hodnotovým nádechem. Dle mého názoru totiž není příliš

---

¹⁴⁷ Vzhledem ke specifikům českého jazyka by snaha o jazykovou neutralitu mohla být mnohem náročnější, než je tomu například v jazyce anglickém. V českém jazyce by totiž například záměna označení „pacient“ a „pacientka“ za neutrální označení „léčená osoba“ vyřešila pouze zlomek problematických projevů.

pravděpodobné, že chtěl Angelos Sofocleous pouze veřejně prezentovat informaci týkající se lidské anatomie, ale spíše tímto výrokiem chtěl vyjádřit určitý postoj či názor.

Vymezení anatomických rozdílů mezi mužem a ženou proto může odpovídat skutkovému tvrzení, hodnotovému soudu, či případně skutkovému tvrzení s hodnotovým nádechem, což bude vždy záviset na okolnostech daného případu.

3.4.2.2. Obsah výroku

Druhým kritériem, nezbytným k posouzení projevů směřujících vůči příslušníkům LGBT, je jeho obsah. V praxi Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva se setkáváme s rozdělením projevů do tří kategorií, a to na projev politický, umělecký a komerční. Komentářová literatura však nad rámec těchto kategorií dovozuje z judikatury ESLP také projev akademický a takzvaný projev civilní.¹⁴⁸

Rozlišení uvedených kategorií projevů má význam zejména z hlediska míry jejich ochrany. Ačkoli totiž ESLP tyto kategorie výslovně nehierarchizuje, lze z jeho rozhodovací činnosti dovozovat nejvyšší míru ochrany u projevu politického a nejnižší naopak u projevu komerčního.¹⁴⁹

Projevy politické bychom mohli vymezit jako „*projevy týkající se vlády, politiků, politických stran, soudnictví či jiných politických témat.*“¹⁵⁰ Této kategorii je, jak již bylo uvedeno, poskytována nejvyšší míra ochrany. Nejvíce jsou pak chráněny ty projevy, spočívající ve vyjádření hodnotových preferencí. U takovýchto projevů totiž soud nemůže být arbitrem správnosti, relevance či vhodnosti, jelikož odpovídají zcela subjektivnímu mínění určité osoby.¹⁵¹

Do kategorie politických projevů jsou však některými autory řazeny také dříve uvedené projevy civilní, které můžeme vymezit jako projevy sledující veřejný zájem¹⁵² či projevy dotýkající se věcí veřejných¹⁵³. Tyto civilní projevy přitom mohou být chápány velmi široce, když Ústavní soud vymezuje, že „*věcí veřejnou je i umění včetně showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost.*“¹⁵⁴ Mohlo by se proto jednat například o projevy týkající se ekonomických, sociálních, kulturních či náboženských témat.¹⁵⁵ Této kategorii civilních

---

¹⁴⁸ KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1021 (čl. 10 EÚLP).

¹⁴⁹ Tamtéž, 1022.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 1022.

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2014, sp. zn. IV. ÚS 1511/13, bod 42.

¹⁵² KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1024 (čl. 10 EÚLP).

¹⁵³ BARTOŇ: *Svoboda projevu ...*, s. 88.

¹⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05, bod 26.

¹⁵⁵ KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1024 (čl. 10 EÚLP).

projevů je také poskytována poměrně vysoká míra ochrany, ačkoli o něco nižší, než je tomu u projevů čistě politických.¹⁵⁶

Další kategorie projevu, tedy projev komerční, spočívá zejména v účelu pozvednutí ekonomických zájmů určitých jednotlivců či firem¹⁵⁷. Zmíněný účel projevu přitom může mít pro posouzení projevu jako komerčního zásadní vliv. Pokud by se totiž netýkal pouze ekonomických důvodů, ale naopak by jeho účelem bylo podílet se na věcech veřejného zájmu, nebyla by jeho snížená ochrana vhodná.

S příkladem komerčního projevu se setkáváme například v poměrně nedávném nálezu Ústavního soudu¹⁵⁸, který posuzoval ústavní konformitu omezení projevu, spočívajícího ve vyhotovení reklamních triček s nápisem „Měl jsem se líp učit!“ a odkazem na webové stránky www.skoly.cz, do nichž byli následně oblečeni pracovníci stavební společnosti, kteří byli převážně romského etnika. Tento nálezn může mít význam mimo jiné také pro posouzení komerčních projevů, které by svým obsahem utvrzovaly v předsudcích a stereotypech o sexuálních a genderových menšinách. Ústavní soud totiž posoudil daný projev jako diskriminační a jeho omezení jako ústavně konformní.

Třetí kategorií projevu je projev umělecký. Ten je však velmi těžce uchopitelný, jelikož se od barev na plátně a ručně psané poezie přesouváme například k fotografii či digitálnímu umění. Určité meze pojmu umění budou proto zřejmě vždy končit až v lidské představivosti. Možná právě z toho důvodu ESLP doposud nevymezil, co rozumíme uměleckým projevem, ale místo toho postupuje na základě presumpce „*Poznám, když to vidím*“.¹⁵⁹ Míra ochrany, která je poskytována uměleckému projevu závisí vždy na legitimním cíli, který byl k ospravedlnění omezení použit. Menší míra ochrany je tomuto projevu poskytována právě například v případě, kdy zasahuje do osobnostních práv jiných osob.¹⁶⁰ Obecně však lze konstatovat, že na rozdíl od projevu politického není uměleckému projevu poskytována výrazně zvýšená ochrana.¹⁶¹

Ani tento typ projevu však není exkluzivní kategorií, ale naopak může mít v mnoha případech politický podtext.¹⁶² Posouzení míry ochrany proto bude vždy záviset také na dalších okolnostech případu.

Pokud hovoříme již o prací posuzovaných projevech, budou zřejmě v mnoha případech odpovídat kategorii projevu civilního či politického. Vyjádření nesouhlasu s homosexualitou či

---

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 1025.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 1029.

¹⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. III.ÚS 215/18.

¹⁵⁹ KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1025 (čl. 10 EÚLP).

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 1025-26.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 1025.

¹⁶² BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 98.

otázkou genderových identit totiž bývá reakcí na probíhající změny v této oblasti.¹⁶³ Otázkou však je, nakolik je téma lidské sexuality a genderové identifikace „věcí veřejnou“. Pokud bychom se měli při hledání odpovědi řídit citovaným nálezem Ústavního soudu, že věci veřejnou je „vše co upoutává veřejnou pozornost“, nebylo by zřejmě u otázky lidské sexuality a genderových identit debaty. Jedná se totiž o celospolečensky velmi aktuální a citlivé téma. Pro posouzení toho „co upoutává veřejnou pozornost“ však mohou mít význam také okolnosti, při kterých k projevu došlo. O projev ryze politický se tak bude jednat například v případě, pokud osoby vyjadřují svůj souhlas či nesouhlas s legislativními změnami či soudními rozhodnutími v této oblasti.¹⁶⁴

V případě projevení nesouhlasu s homosexualitou či otázkou genderových identit se však setkáváme také s takovými typy projevu, které přinášejí určité názorové poselství, ale zároveň se jeví být projevy uměleckými. Jako příklad je možno uvést animované video vytvořené pro náboženskou společnost Svědků Jehovových, jehož účelem bylo znázornění určité „nemorálnosti“ či „nesprávnosti“ homosexuality ve smyslu jeho rozporu s Biblií.¹⁶⁵ Tento případ projevu by se zřejmě, bez ohledu na jeho ztvárnění, dal považovat také za projev civilní, resp. politický. Jeho hlavním účelem totiž bezesporu bylo vyjádření určitého názoru či postoje, a to zřejmě v reakci na větší akceptaci homosexuality ve společnosti¹⁶⁶, jež by se dala považovat za „věc veřejného zájmu“.

Pokud hovoříme o odmítání označování osob dle jejich genderové identifikace, bude se zřejmě opět jednat o projev civilní¹⁶⁷. Prostým oslovením osoby nebo jejím označením za muže či ženu totiž osoba vyjadřuje své náboženské či kulturní přesvědčení, spočívající opět v nesouhlasu s genderovou identifikací osoby.¹⁶⁸ Tento nesouhlas však není, na rozdíl od první posuzované kategorie, vyjádřen explicitně.

Poslední z posuzovaných projevů, tedy vymezení anatomických rozdílů mezi mužem a ženou, bychom mohli v závislosti na jeho povaze zařadit do projevu civilního, resp. politického nebo dříve uvedeného projevu akademického. Pokud by toto vyjádření odpovídalo hodnotovému soudu osoby, kterým by vyjadřoval nesouhlas s genderovou ideologií, jednalo by

---

¹⁶³ Ve smyslu určitého „upuštění od tradičních hodnot“.

¹⁶⁴ Např. vyjádření souhlasu či nesouhlasu s nálezem Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 či s případnou legalizací homosexuálních sňatků.

¹⁶⁵ Lesson 22: One Man one Woman (Matthew 19:4,5). In: Youtube [online]. Publikováno dne 3. května 2016 [cit. 16. února 2020]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=a4IT8ugLUME>>.

¹⁶⁶ Viz úvodní část videa, ve kterém dívka vysvětluje matce, že její spolužačka nakreslila své dvě matky.

¹⁶⁷ Případně projev politický, v závislosti na tom, zda projev civilní chápeme jako součást politického projevu či nikoli.

¹⁶⁸ Pokud by však autor výroku nebyl seznámen s genderovou identifikací dané osoby, nejednalo by se dle mého soudu o projev politický. Obsahem tohoto projevu by naopak byla pouze běžná mluva, kterou by se autor nepokoušel vyjádřit svůj postoj či názor.

se zřejmě opět o projev civilní. Pokud by se však jednalo o dříve uváděnou přednášku anatomie na lékařské fakultě či například vědecký popis lidského těla v odborné literatuře, jednalo by se naopak spíše o kategorii projevu akademického. Tato kategorie projevu však nebude blíže zkoumána, ale na akademickou půdu, jakožto prostředí realizace svobody projevu, se práce zaměří při zkoumání podmínky „*kde byl výrok učiněn*“, a to v podkapitole 3.4.2.5. této práce.

U všech těchto kategorií projevů je však nutno připomenout, že se míra jejich ochrany bude vždy odvíjet od okolností daného případu. Přestože se totiž svoboda projevu vztahuje také na informace a myšlenky, které zraňují, šokují nebo znepokojují¹⁶⁹, má své limity. Za pomyslnou hranicí přípustnosti se proto může objevit zejména projev nenávistný neboli takzvaný *hate speech*. Jedná se o projev, jehož cílem je „*urazit, ponížit, či vyvolat diskriminaci, nenávist nebo násilí proti jednotlivci nebo skupině osob, právě na základě jejich osobních charakteristik*“¹⁷⁰. Těmito osobnostními charakteristikami pak může bezesporu být také lidská sexualita či genderová identita určité osoby či skupiny osob.¹⁷¹ Nenávistný projev, a to jak soukromý, tak veřejný¹⁷², se vyznačuje vysokou mírou škodlivosti, jelikož v mnoha případech porušuje nejzákladnější právo osoby na její uznání jako lidské bytosti.¹⁷³ V teorii a praxi je však velmi náročné posoudit, zda konkrétní urážlivý či citlivý projev již dosahuje takové intenzity, abychom jej mohli považovat za projev nenávistný.

3.4.2.3. Forma výroku

Kromě povahy a obsahu má pro posouzení projevu význam také jeho forma. Svoboda projevu není omezena pouze na mluvené či psané slovo, ale může být realizována také

---

¹⁶⁹ Rozsudek pléna ESLP ve věci Handyside proti Spojenému království ze dne 7. prosince. 1976. Stížnost č. 5493/72, bod 48.

¹⁷⁰ JÄGER. MOLEK, *Svoboda projevu...*, s. 22.

¹⁷¹ ECRI ve svém Všeobecném politickém doporučení č. 15 k boji proti hate speech již vymezuje konkrétně hate speech na základě genderové identity a sexuální orientace, s čímž se u starších dokumentů Rady Evropy nesetkáváme. Například doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. (97) 20, o nenávistných projevech zmiňovalo výslovně pouze „*rasovou nenávist, xenofobii, antisemitismus či jiné formy diskriminace nebo nenávisti založené na netoleranci*“. Vlastní překlad autora. Dle Všeobecného politického doporučení ECRI č. 15 navíc hate speech spočívá také v negativní stereotypizaci či stigmatizaci této skupiny osob. Srov. Všeobecné politické doporučení ECRI č. 15 k boji proti hate speech [online]. Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, 8. prosince 2015 [cit. 1. února 2020]. Dostupné na <<https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech/16808b5b01>>. ; a Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. (97) 20, o nenávistných projevech [online]. Výbor ministrů Rady Evropy, 30. října 1997 [cit. 1. února 2020] Dostupné na <<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680505d5b>>.

¹⁷² K rozlišení hate speech na veřejný a soukromý viz HEYMAN, Steven J. *Free speech and human dignity*. New Havem: Yale University Press, 2008. s 165-183.

¹⁷³ HEYMAN, Steven J. *Free speech and human dignity*. New Havem: Yale University Press, 2008. s 183.

například videem, fotografií, obrazy, symboly, neverbálními akty protestu, demonstrací, zdravotnickou dokumentací a dalšími formami.¹⁷⁴

Projev nesouhlasu s homosexualitou či genderovou identifikací může být zcela jistě učiněn mnoha formami. Setkáváme se například s případy pálení duhových vlajek, symbolizujících LGBT hnutí¹⁷⁵, kdy tuto formu projevu bychom mohli zařadit do kategorie neverbálních aktů protestu. Nesouhlas by však mohl být projeven například také symbolem přeškrtnuté duhové vlajky, demonstrací, fotografií či videem. Práce se však orientuje primárně na vyjádření tohoto názoru slovem a písmem.

Kromě výše uvedených forem je dále možné projevit nesouhlas s homosexualitou či genderovou identifikací osob také prostřednictvím podnikatelské činnosti. S případem projevu učiněného prostřednictvím podnikání se setkáváme v již dříve citovaném nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3212/18, ve kterém byl posuzován projev spočívající v odeprání ubytovacích služeb osobám, které odmítly podepsat prohlášení odsuzující anexi Krymu. Na formu tohoto projevu se však Ústavní soud nezaměřil, ale naopak zkoumal primárně jeho obsah, a to se zdůvodněním, že *„jakkoli ani Ústavní soud nemusí pokládat tuto formu za optimální způsob vyjádření názoru a snahy ovlivnit danou událost, má současně za to, že i kdyby tak stěžovatel učinil formou jinou, podstata jeho činu by zůstala stejná“*.¹⁷⁶ Přestože se však Ústavní soud na samotnou formu projevu příliš nezaměřoval, uznal tímto nálezem odlišné zacházení ze strany podnikatele jako formu vyjádření názoru či postoje. Dle Ústavního soudu se totiž jedná o propojení svobody projevu s právem podnikat, jelikož se podnikatel *„profiluje tak, aby si svojí činností zajistil odpovídající obživu, a zároveň chce tímto způsobem i vyjádřit určitý názor a pozitivně ovlivnit chování jiných“*.¹⁷⁷ Pro posouzení této formy projevu následně Ústavní soud využil řadu kritérií, které však budou popsány v podkapitole 3.4.2.7. této práce.

Třetí zkoumaný typ projevu, tedy označování osob v rozporu s jejich genderovou identitou, bude ve většině případů zřejmě projeven ve formě ústní. Velmi problematické je totiž již dříve popsané oslovování osob ve zdravotnických či školských zařízeních. Citlivý či urážlivý však může být beze sporu také projev písemný. S oslovením *„Pane“* či *„Paní“* se totiž setkáváme velmi často například v e-mailové korespondenci. Pokud bychom navíc nahlíželi na dříve uvedenou zdravotnickou dokumentaci jako na formu projevu, mohla by být také pro tyto typy projevů problematická. Dle ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) vyhlášky o zdravotnické

---

¹⁷⁴ MOLEK: *Politická práva...*, s. 122-123.

¹⁷⁵ *Fifteen years in Iowa jail for burning pride flag* [online]. BBC, 19. prosince 2019 [cit. 2. února 2020]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-50861259>>.

¹⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, bod 28.

¹⁷⁷ Tamtéž, bod 20.

dokumentaci¹⁷⁸ je totiž jejím obsahem také pohlaví pacienta, je-li určeno. Některé transsexuální či transgenderové osoby by z toho důvodu mohly například namítat nesoulad tohoto údaje s jejich osobní genderovou identifikací.¹⁷⁹

Poslední kategorie projevů, spočívající ve vymezení anatomických či fyziologických rozdílů mezi mužem a ženou, může být opět projevna různými formami. Setkáváme se tak například se vzdělávacími videi či obrazy, které mohou sloužit jako výukové materiály. Problematictější jsou však spíše projevy učiněny primárně slovem či písmem, jako například dříve zmiňovaný výrok „ženy nemají penisy“.

V souvislosti s tímto výrokem je však vhodné připomenout, že byl sdílen na sociální síti. Některé způsoby vyjádření názoru na sociální síti by se přitom dle mého názoru daly považovat za nové formy projevu. Na těchto sítích totiž osoby mohou kromě vlastních vyjádření sdílet také vyjádření jiných uživatelů.¹⁸⁰ Ke sdílenému vyjádření pak mohou uživatelé sociální sítě připojit vlastní komentář, není to však podmínkou. Pokud však konkrétní uživatel sdílí příspěvek jiného uživatele bez vlastního komentáře, může být velmi náročné posoudit cíl tohoto sdílení.

Kromě toho však mohou osoby na sociálních sítích vyjadřovat svůj postoj jinými způsoby, například tím, že dají danému příspěvku tzv. „like“, kterým vyjadřují, že se jim daný příspěvek „líbí“. Tato forma vyjádření by se přitom dala považovat za vyjádření souhlasného stanoviska, jelikož jí lze v reálném světě přirovnat k přitakání hlavou či jinému konkludentnímu vyjádření souhlasu.

Při zkoumání všech výše uvedených forem projevu je však navíc zohledňováno, do jaké míry jsou určité výroky expresivní či dokonce vulgární. Ačkoli totiž obecně „*platí (..) presumpce ústavnosti hodnotových soudů, i tyto mají své meze dané nepřiměřenou expresivní formou zjevně překračující meze slušnosti*“.¹⁸¹

---

¹⁷⁸ Vyhláška č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁹ Dle mého názoru by však změna údaje o biologickém pohlaví ve zdravotnické dokumentaci, a to pouze na základě genderové identifikace osoby, nebyla vhodná. Pro řadu zákroků má totiž zásadní význam biologické pohlaví jedince. Jako jeden z mnoha příkladů je možno uvést zákrok tzv. katetrizační ablace fibrilace síní, který není možné provést při začínající nebo probíhající menstruaci, jelikož je výkon prováděn při „naředené krvi“. Viz Pokyny a informace k přijetí [online]. Fakultní nemocnice Olomouc, [cit. 6. února 2020]. Dostupné na <https://www.fnol.cz/pdf/Pokyny_informace_k_prijeti_RFA_FS.pdf>. Z toho důvodu by bylo spíše vhodné uvádět údaj o odlišné genderové identifikaci osoby samostatně, nikoli záměnou tohoto údaje s biologickým pohlavím jedince.

¹⁸⁰ Například na sociální síti Twitter hovoříme o takzvaném „*retweetu*“ určitého příspěvku.

¹⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2014, sp. zn. IV.ÚS 1511/13, bod 47.

3.4.2.4. Kdo výrok pronesl

Dalším relevantním kritériem pro posouzení případného zásahu do osobnostních práv, je osoba mluvčího. Ústavní soud spatřuje význam této podmínky například při posouzení míry úsilí, kterou by měl autor výroku vyvinout, aby zjistil, zda je jím pronášené skutkové tvrzení pravdivé.¹⁸² Větší nároky budou dle Ústavního soudu kladeny na „*novináře, politiky či experty v určitém oboru - tedy na osoby, u nichž lze očekávat vyšší stupeň informovanosti a znalosti*“¹⁸³ a nižší nároky budou naopak kladeny na „*běžné občany*“.¹⁸⁴

Dle mého názoru je však zohlednění osoby autora výroku vhodné i v případech hodnotových soudů. Relevanci totiž může mít, zda například označování osoby dle její genderové identifikace odmítá řidič autobusu, anebo zda toto označování odmítá psycholog v průběhu terapie s klientem. U psychologů se totiž při výkonu jejich profese očekává určitá míra profesionální objektivity. Psycholog by proto zejména neměl osobu diskriminovat, a to ani z důvodu její sexuální orientace či genderové identity.¹⁸⁵

Nejedná se však o jediné povolání, u kterého je požadována určitá míra zdrženlivosti. Například soudce se dle ustanovení § 80 odst. 1 Zákona o soudech a soudcích¹⁸⁶ musí jak při výkonu funkce, tak v občanském životě zdržet všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestranné a spravedlivé rozhodování soudců. Odstavec 2 písmeno e) téhož ustanovení konkretizuje, že soudce musí zejména vystupovat nezaujatě a ke stranám nebo účastníkům řízení přistupovat bez ekonomických, sociálních, rasových, etnických, sexuálních, náboženských nebo jiných předsudků.

V tomto ohledu se může jako problematické jevit nedávné rozhodnutí Nejvyššího správního soudu¹⁸⁷, v němž soud označoval transgenderovou osobu v mužském rodě, navzdory tomu, že se v návrhu označila za ženu a považuje se za osobu neutrálního pohlaví. Nejvyšší soud toto označování zdůvodnil tím, že je účastníky řízení „*třeba označovat tak, jak je klasifikuje objektivní právo, nikoli tak, jak se pojímají*“.¹⁸⁸ Obdobným případem se přitom zabýval také jiný senát Nejvyššího správního soudu¹⁸⁹, který však užíval označení „*stěžovatelka*“, ačkoli se jednalo o osobu, jejíž pohlaví bylo od narození vedeno jako mužské.

¹⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2015, sp. zn. II.ÚS 2051/14, bod 35.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Viz etický kodex psychologické profese [online]. Českomoravská psychologická společnost, schválen dne 15. června 2017 [cit. 10. února 2020]. Dostupné na <<https://cmpsy.cz/files/EK/Etický-kodex-psychologicke-profese-12-2017.pdf>>.

¹⁸⁶ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2019, sp. zn. 2 As 199/2018.

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2019, sp. zn. 2 As 199/2018, bod 43.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. června 2019, sp. zn. 9 As 61/2018.

Navzdory tomuto odlišnému přístupu však oba senáty došly ke stejnému závěru.¹⁹⁰ Otázkou proto je, který z těchto přístupů soudu můžeme považovat za vhodnější. Zda ten, ve kterém soud zohledňuje objektivní právo jako důvod pro označování transgenderové osoby, či ten, ve kterém soud objektivní právo zohledňuje pouze při rozhodování, nikoli však ve svém přístupu vůči stěžovateli/ce. Dle mého názoru nelze zcela zpochybnit ani jeden z uvedených přístupů. Na jednu stranu je totiž pravdou, že doposud bylo pro označování stěžovatelů relevantní pohlaví biologické, které má význam pro samotné objektivní právo. Na druhou stranu však můžeme označování osob vnímat spíše jako otázku slušnosti a vyjádření respektu. V pozici soudce bych se proto já sama pokusila označovat stěžovatele dle jeho genderové identifikace. Nejsem však přesvědčena, zda by požadavek, aby tímto způsobem činil každý soudce, byl přiměřený.

Kritérium osoby mluvčího se však může zohlednit také v případě novinářů či médií obecně. Přestože jsou totiž jakýmsi „*hlídacím psem demokracie*“¹⁹¹, není jejich svoboda projevu neomezená.¹⁹² Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře zdůrazňuje zejména, aby novináři při výkonu své činnosti jednali v dobré víře a v souladu s žurnalistickou etikou.¹⁹³ Tato žurnalistická etika je velmi často uchopena zejména v etických kodexech, které jsou přijímány jednotlivými médii pro udržení určitého etického standardu při výkonu jejich činnosti. Příkladem je možno uvést Kodex České televize¹⁹⁴, který v bodě 13.1. uvádí, že „*Česká televize je povinna zdržet se stereotypů v popisování konkrétních skupin, respektive jejich příslušníků*“. V bodě 13.2. dále uvádí, že „*Česká televize nebude kohokoliv při svém provozu nebo v programu diskriminovat, zejména z důvodů pohlaví, věku, rasy, sexuální orientace, národnosti, etnické příslušnosti, náboženství nebo příslušnosti k určité sociální skupině*“. Požadavek objektivit u televizního a rozhlasového vysílání je navíc vymezen již dříve citovaným zákonem o rozhlasovém a televizním vysílání. Navzdory požadavku žurnalistické etiky však některá média stále propagují předsudky a stereotypy vůči určitým menšinám, což může přinášet nebezpečné politické a společenské důsledky.¹⁹⁵

---

¹⁹⁰ Neshledaly ani v jednom případě důvod k postupu dle čl. 95 odst. 2 Ústavy.

¹⁹¹ Rozsudek ESLP ve věci Lingens proti Rakousku ze dne 8. července 1986. Stížnost č. 9815/82, bod 44; či rozsudek pléna ESLP ve věci Observer a Guardian proti Spojenému království ze dne 26. listopadu 1991. Stížnost č. 13585/88, bod 59.

¹⁹² Ústavní soud v nálezu ze dne 8. února 2000, sp. zn. I.ÚS 156/99 sice připouští určitou míru zjednodušení, ale stanovuje, že celkové vyznění informace musí odpovídat pravdě.

¹⁹³ Srov. například rozsudek velkého senátu ve věci Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku ze dne 20. května 1999. Stížnost č. 21980/93, bod 65.

¹⁹⁴ Kodex ČT [online]. Česká televize, schválen dne 2. července 2003 [cit. 14. února 2020]. Dostupné na <<https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>>.

¹⁹⁵ MUIŽNIEKS, Nils. The Regent's Report 2014 [online]. Komisař Rady Evropy pro lidská práva, 25. listopadu 2014 [cit. 20. února 2020]. Dostupné na <<https://www.coe.int/it/web/commissioner/-/the-alarming-situation-of-press-freedom-in-europe?inheritRedirect=true>>.

S požadavkem etického výkonu povolání se však setkáváme také u advokátů¹⁹⁶, zaměstnanců ve veřejné správě¹⁹⁷, pracovníků sociálních služeb¹⁹⁸ či například lékařů¹⁹⁹.

U těchto profesí je také vyžadována určitá míra profesní zdrženlivosti. Lze proto předpokládat, že pokud by byl urážlivý či citlivý projev učiněn osobou vykonávající některé z těchto povolání, vyžadujících určitý etický standard, soud by k této okolnosti přihlédl. Neznamená to však, že jsou projevy těchto osob automaticky chráněny v menší míře. Pro posouzení jednotlivých projevů bude vždy významný celkový kontext a okolnosti, které tento projev doprovázely. Význam může mít například kritérium úmyslu a cíle daného projevu²⁰⁰, tedy zda byl tento projev motivován snahou o politickou diskuzi nebo vyjádření svého osobního přesvědčení, či zda bylo naopak primárním cílem projevu škodit nebo provokovat. V případě projevu spočívajícího v oslovování a označování osob dle jejich biologického pohlaví se však v mnoha případech nemusí jednat ani o jeden z výše uvedených cílů projevu. Oslovení osoby je totiž zpravidla naprosto běžným způsobem komunikace a nesleduje žádný zvláštní cíl.

Další specifickou skupinu mluvčích představují politici. Jejich svoboda projevu je obecně poměrně široká, a to vzhledem k vysoké míře ochrany politických projevů. Na druhou stranu je však důležité poznamenat, že jelikož politici působí při výkonu své funkce na široký okruh jednotlivců²⁰¹, je tato funkce spojena se zvláštní odpovědností v boji proti intoleranci.²⁰² To potvrzuje také Evropský soud pro lidská práva, který uvádí, že by se politici měli ve svých projevech vyhnout šíření poznámek, které by mohly podpořit intoleranci vůči určitým skupinám osob.²⁰³

Působení projevu na široký okruh adresátů přitom není typické pouze u politiků. Velkému publiku se v dnešní době těší také uživatelé sociálních sítí, kteří mohou z pohodlí svého domova oslovit tisíce či milióny jiných uživatelů konkrétní platformy. Je proto možné,

---

¹⁹⁶ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex) [online]. Česká advokátní komora, 31. října 1996 [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <<https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=381>>.

¹⁹⁷ Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy, Ministerstvo vnitra České republiky. Schválen dne 9. května 2012 [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnancu_verejne_spravy.pdf>.

¹⁹⁸ Etický kodex sociálního pracovníka České republiky [online]. Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, schválen dne 22. října 2017 [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <http://www.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etický%20kodex_Profesn%C3%AD%20svaz_verII.pdf>.

¹⁹⁹ Etický kodex České lékařské komory, stanovský předpis č. 10 [online]. Česká lékařská komora, novelizováno 22. června 2007 [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <https://www.lkcr.cz/doc/cms_library/10_sp_c_10_eticky_kodex-100217.pdf>.

²⁰⁰ K úmyslu a cíli projevu viz BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 268-270.

²⁰¹ Tyto osoby mohou být projevy politiků určitým způsobem ovlivněny.

²⁰² WEBER, Anne. *Manual on hate speech*. 1. vydání. Štrasburk: Council of europe publishing, 2009, s. 37.

²⁰³ Rozsudek ESLP ve věci Erbakan proti Turecku ze dne 6. července 2006. Stížnost č. 59405/00, bod 64. In WEBER: *Manual on hate speech*, s. 37.

že v případě budoucích případů omezení svobody projevu, bude zohledňována také například sledovanost daného uživatele, počet jeho odběratelů či další kritéria, která mohou být ukazatelem velikosti jeho publika.

Celkově lze shrnout, že status autora výroku může sehrávat při hodnocení projevu určitou roli, a to také v případě hodnotových soudů. Relevantní může být toto kritérium zejména v případě výkonu určitých funkcí či profesí, u kterých je požadována jistá míra objektivity a zdrženlivosti. Také v těchto případech je však potřeba zohlednit další kritéria jako je motiv a účel projevu, obsah projevu či míra jeho expresivity.

3.4.2.5. Kdy a kde byl výrok učiněn

Dalším kritériem, které může být relevantní pro posouzení kolize mezi právem na svobodu projevu a osobnostními právy, je kritérium místa a času. Význam totiž může mít kdy, za jaké situace a v jakém prostředí byl daný projev učiněn.

Například na projev starosty obce, spočívající ve vyjádření nesouhlasu s homosexualitou, bychom zřejmě jinak nahlíželi, pokud by byl vyjádřen v rámci novoročního projevu před desetitisícovým publikem, než na stejný projev učiněn při večeři v úzkém kruhu přátel. Jak totiž naznačila přechozí podkapitola této práce, míra publicity bezesporu sehrává významnou roli při posouzení zásahu do osobnostních práv.²⁰⁴

K vyjádření hodnotového soudu vymezujícího anatomické rozdíly mezi mužským a ženským pohlavím anebo k explicitním vyjádřením nesouhlasu s homosexualitou, dochází často například při protestech proti pochodům za práva LGBT osob. S příkladem takového projevu se setkáváme v nálezu Ústavního soudu III. ÚS 3564/18²⁰⁵. V tomto nálezu ÚS posuzovat ústavní konformitu omezení svobody projevu ženy, která měla v úmyslu protestovat proti pochodu Prague Pride. Ze strany Policie České republiky jí však byl zakázán vstup do míst, kde se tento pochod konal, a to z důvodu udržení veřejného pořádku a zabránění násilí.²⁰⁶ Ústavní soud však dovodil, že pouhé riziko verbálního napadání není dostatečným odůvodněním postupu policie. Dle Ústavního soudu totiž pouhá „*pravděpodobnost vzniku napětí nepostačí k tomu, aby bylo znemožněno osobám nesouhlasícím s průvodem svůj nesouhlas vyjádřit v jeho blízkosti*“.²⁰⁷

---

²⁰⁴ K míře publicity viz KOSARĚ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1088-1090 (čl. 10 EÚLP).

²⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 28. května 2019, sp. zn. III. ÚS 3564/18.

²⁰⁶ Dle § 43 odst. 1 písm. a) Zákona č. 273/2008 Sb, o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 28. května 2019, sp. zn. III. ÚS 3564/18, bod 54.

Postup policie by naopak byl ústavně souladný v případě, pokud by měla důvodný předpoklad, že má stěžovatelka v úmyslu „vystoupit proti shromáždění násilně, vyhrožovat účastníkům násilím či jim jinak znemožnit výkon jejich svobody se pokojně shromažďovat“.²⁰⁸ V tomto případě však tento předpoklad absentoval, a proto Ústavní soud dovodil porušení stěžovatelčina práva na svobodu projevu.

S opačným případem se naopak setkáváme v rozsudku ESLP ve věci *Identoba a jiní proti Gruzii*²⁰⁹, ve kterém se projevy účastníků protidemonstrace naopak ocitly mimo meze ústavní ochrany. Tito účastníci protidemonstrace vystoupili proti pochodu, který byl zorganizován ku příležitosti Mezinárodního dne proti homofobii. Nejdříve označovali samotný pochod za propagaci perverze²¹⁰ a její účastníky za nemocné, nemorální a zvrhlé²¹¹. Následně se však agrese účastníků protidemonstrace stupňovala a vyvrcholila ve fyzické útoky vůči účastníkům pochodu.

Kromě demonstrací však k mnohým projevům, směřujícím proti LGBT komunitě, dochází také na internetu. Ten je v současné době velmi běžným prostředím realizace svobody projevu. Umožňuje rychlé šíření informací či názorů, snadnou interakci a také možnost zachování anonymity.²¹² Názory či informace mohou být sdíleny na celé řadě internetových stránek. Typickým příkladem jsou sociální sítě jako Facebook nebo Instagram či portály zaměřené na reprodukci a sdílení hudby a videí, tedy například YouTube či Twitch.²¹³ S projevy nesouhlasu s homosexualitou a otázkou genderových identit se však setkáváme také v internetových diskuzích, na webových stránkách politických stran, na mobilizačních webech i dalších internetových stránkách.²¹⁴

Problematikou projevů na internetu, spočívajících ve vyjadřování nesouhlasu s homosexualitou, se zabýval ESLP v jednom ze svých nejnovějších rozsudků.²¹⁵ V této věci se jednalo o komentáře umístěné pod fotografií líbajícího se homosexuálního páru, která byla zveřejněna na sociální síti Facebook. Ačkoli byla tato fotografie sdílena na osobním účtu

---

²⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 28. května 2019, sp. zn. III. ÚS 3564/18, bod 55.

²⁰⁹ Rozsudek ESLP ve věci *Identoba a další proti Gruzii* ze dne 12. května 2015. Stížnost č. 73235/12.

²¹⁰ Tamtéž, bod 12.

²¹¹ Tamtéž, bod 13.

²¹² GERSTENFELD, Phyllis, GRANT, Diana, CHIANG, Chau-Pu. *Hate Online: A Content Analysis of Extremist Internet Sites. Analyses of Social Issues and Public Policy*. 2003, roč. 3, č. 1, s. 37.

²¹³ K problematice sociálních sítí a portálů zaměřených na reprodukci a sdílení hudby a videí viz VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 28-30.

²¹⁴ Ke kategorizaci internetových zdrojů viz VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 23-33.

²¹⁵ Rozsudek ESLP ve věci *Beizaras a Levickas proti Litvě* ze dne 14. ledna 2020. Stížnost č. 41288/15.

jednoho z mužů, byla přístupná veřejnosti. Z toho důvodu mohli pod fotografií zanechat komentář také lidé, kteří nebyli „Facebook přátelé“²¹⁶ tohoto páru.

Komentáře obsahovaly výroky typu „*hej teplouši – věnuji vám zdarma svatební cestu do krematoria*“, „*špína !!!!! do plynové komory s takovým párem*“ či „*upalte ty teplouše, sakra*“.²¹⁷

V důsledku těchto komentářů podala organizace LGL, zabývající se ochranou LGBT osob, podnět k zahájení trestního stíhání. Dle vnitrostátních orgánů však předmětnými komentáři nedocházelo k podněcování k nenávisti či násilí vůči těmto osobám z důvodu jejich sexuální orientace, ale naopak se jednalo o pouhé vyjádření názoru.²¹⁸ Vnitrostátní orgány přitom uznaly, že autoři komentářů „*vybrali nevhodná slova*“²¹⁹ k vyjádření svého nesouhlasu s homosexualitou, ale tato nevhodnost dle jejich uvážení nepostačovala ke vzniku trestní odpovědnosti.²²⁰

Vnitrostátní orgány navíc argumentovaly tím, že zveřejněná fotografie byla viditelná a přístupná nejen „Facebook přátelům“, ale také zcela neznámým osobám. Žadatel, který sdílel předmětnou fotografii, proto musel vzít v úvahu, že realizace svobody projevu je neoddělitelná od povinnosti respektovat názory a tradice jiných. Tyto tradice přitom dle vnitrostátních orgánů odpovídají v litevské společnosti tradičním rodinným hodnotám.²²¹

Dle Evropského soudu pro lidská práva se však v případě těchto komentářů jedná o takové výzvy k útoku na fyzickou a duševní integritu žadatelů, které vyžadují ochranu trestním zákonem.²²² Soud rovněž upozornil, že se vláda nevypořádala s argumentem žadatelů, kteří tvrdili, že pokud ani komentáře typu „*upalte ty teplouše*“ či „*do plynové komory s takovým párem*“ nepředstavují trestný čin, ale jsou pouze neetickým vyjádřením názoru, je těžké si představit, které výroky by naopak trestný čin představovaly.²²³

ESLP se neztotožnil ani s argumentem vlády, která považovala sdílenou fotografii jako provokativní, vzhledem k tomu, že jeden z mužů měl oblečený svetr s křížem, tedy hlavním symbolem křesťanství.²²⁴ Přestože sami žadatelé uvedli, že cílem zveřejnění fotografie bylo

---

²¹⁶ Jedná se o osoby, které jsou ve spojení prostřednictvím sociální sítě Facebook. K tomuto spojení dochází návrhem ze strany jednoho uživatele a akceptací ze strany druhého uživatele.

²¹⁷ Ale také další, mnohem vulgárnější typy výroků. Viz Rozsudek ESLP ve věci Beizaras a Levickas proti Litvě ze dne 14. ledna 2020. Stížnost č. 41288/15, bod 10. Vlastní překlad autora.

²¹⁸ Rozsudek ESLP ve věci Beizaras a Levickas proti Litvě ze dne 14. ledna 2020. Stížnost č. 41288/15, bod 18.

²¹⁹ Tamtéž, bod 20.

²²⁰ Tamtéž, bod 20.

²²¹ Tamtéž, bod 21.

²²² Tamtéž, bod 128.

²²³ Tamtéž, bod 87 a 125.

²²⁴ Tamtéž, bod 94.

také vyvolání diskuze o právech gayů v Litvě, ESLP tuto skutečnost nepovažoval za legitimní důvod pro potlačení jejich práv, respektive pro omezení míry jejich ochrany.²²⁵

Evropský soud pro lidská práva proto dovodil, že nesplnění pozitivního závazku účinného vyšetřování bylo motivováno bigotním postojem vůči LGBT komunitě, když orgány snižovaly závažnost nenávistných komentářů, a tím je přinejmenším tolerovaly.²²⁶ Z toho důvodu ESLP rozhodl, že došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

Kromě internetu se však velmi často setkáváme s projevy nesouhlasu s homosexualitou a otázkou genderových identit také v církvích a náboženských společnostech. U těchto projevů učiněných v církvích by však mohlo hrát určitou roli, jestli má adresát možnost se těmto projevům vyhnout či nikoli. Bývá totiž dovozováno, že „čím více je možno se projevu vyhnout a nebýt s ním konfrontován, tím mírnější kritéria pro posouzení restrikcí z důvodu ochrany určitých ‚společenských standardů‘, např. morálky, je možno nastavit“.²²⁷ Dle mého názoru může být toto kritérium zohledněno také při posouzení zásahu do osobnostních práv. Církevní projevy nesouhlasu s homosexualitou jsou totiž zpravidla učiněny pouze uvnitř církve či náboženské společnosti, a tedy jsou adresovány primárně příslušníkům této církve, respektive osobám přítomným na konkrétních bohoslužbách. Při posouzení míry zásahu do osobnostních práv by se proto tato skutečnost dala zohlednit. Stojí také za zmínku, že kromě homosexuality církve často považují za nemorální například nemanželský pohlavní styk či rozvod. Z toho důvodu by mohly například všechny rozvedené osoby považovat projevy církve za zásah do jejich osobnostních práv.

Dalším prostředím, které se vyznačuje určitými specifiky, je akademická půda. Svou povahou je akademická půda vnímána jako otevřený prostor ke sdílení informací a názorů a jejich objektivnímu hodnocení. V posledních desetiletích se však můžeme u některých amerických a britských univerzit setkat s tendencemi o limitaci kritických projevů vůči LGBT komunitě. Z důvodu jejich ochrany totiž bývají přijímány takzvané „speech codes“, které stanovují limity přijatelného diskurzu v akademickém životě.²²⁸

Možná míra omezení svobody projevu na akademické půdě je přitom velice sporná. Na jedné straně stojí ochrana zranitelných skupin před újmou, na druhé straně právo přijímat i šířit „nepopulární názory“.²²⁹

---

²²⁵ Rozsudek ESLP ve věci Beizaras a Levickas proti Litvě ze dne 14. ledna 2020. Stížnost č. 41288/15, bod 119.

²²⁶ Tamtéž, bod 129.

²²⁷ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 194-195.

²²⁸ GREENAWALT, Kent. *Fighting words*. 1. vydání. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1995, str. 71.

²²⁹ BEN-PORATH, Sigal. *Free Speech on Campus*. 1. vydání. Philadelphia, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2017, s. 7-8.

Na akademické půdě se můžeme setkat jak s vymezováním anatomických rozdílů mezi mužem a ženou, tak s projevy nesouhlasu s homosexualitou a otázkou genderových identit. Velmi často jsou však na akademické půdě problematické také projevy spočívající v označování určitých osob dle jejich biologického pohlaví, jak ostatně vyplývá z kapitoly první této práce.

Každý z těchto projevů přitom může být v akademickém prostředí vnímán jiným způsobem, a to s ohledem na jeho okolnosti, kontext či úmysl autora.

Pokud by byl projev učiněn například v rámci panelové diskuze, byla by míra jeho ochrany pravděpodobně vyšší. Představení rozdílných názorů či postojů k určité problematice je totiž samotnou podstatou těchto diskuzí.

Význam by však mohl mít také například studijní obor, v rámci kterého byl daný projev učiněn. Pokud by například nesouhlas s homosexualitou vyjádřil přednášející teologické fakulty tím, že by namítal její rozpor s Biblií, byla by zřejmě míra ochrany tohoto projevu vyšší. V takovém případě totiž dochází k určitému propojení realizace svobody projevu a svobody vědeckého bádání s právem náboženského vyznání.

Právem náboženského vyznání však v mnohých případech argumentují také pedagogové, kteří odmítají označovat studenty dle jejich zvolené genderové identifikace. Pedagogové mají přitom bezpochyby právo na náboženské vyznání i právo se svobodně vyjadřovat.²³⁰ Otázkou však zůstává, do jaké míry by měl výkon jejich svobody projevu podléhat omezením v akademických či školních prostorech či konkrétně v průběhu výuky.

Případem projevu pedagoga ve školních prostorech se zabývala Evropská komise pro lidská práva. Ta shledala jako nepřipustnou stížnost učitele, který byl propuštěn z pracovního poměru, jelikož v prostorech necírkevní školy nosil oblečení s náboženskými slogany a slogany proti aborcii. Komise shledala, že tato restrikce svobody projevu byla učiněna z důvodu ochrany práv a svobod druhých, jelikož se jednalo o projev, který by mohl být urážlivý vůči kolegyním daného učitele, ale také znepokojující pro žáky dané školy.²³¹

Pro posouzení projevů na akademické půdě, spočívajících v označování osob v rozporu s jejich identifikací, však může mít význam také fakt, že tyto projevy směřují vůči konkrétní osobě, a tedy nejsou typickým projevem ad rem.²³² Přestože totiž mohou být vyjádřením

---

²³⁰ Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Vogt proti Německu ze dne 26. září 1995. Stížnost č. 17851/91.

²³¹ Rozhodnutí EKLP ve věci X. proti Spojenému království ze dne 1. března 1979. Stížnost č. 8010/77. In BARENDT, Eric. *Freedom of Speech*. 2. vydání. Oxford, New York: Oxford University Press, 2005, s. 498.

²³² Výroky „ad rem“ kritizují určitý jev, tedy v tomto případě otázku genderových identit jako celku. Výroky „ad personam“ naopak směřují vůči konkrétní osobě. Ke klasifikaci výroků na ad rem a ad personam viz KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1088 (čl. 10 EÚLP).

obecného nesouhlasu s otázkou genderových identit, projeví se oslovením konkrétní osoby, která se tímto projevem může cítit dotčena²³³, a proto by se spíše dalo uvažovat o jejich klasifikaci jako výroků ad personam.

Při posuzování těchto projevů by navíc bylo možné zohlednit nerovné postavení pedagoga a studenta. Jedná se totiž ve své podstatě o vztah nadřízenost a podřízenost, ve kterém se student nachází v citlivějším a zranitelnějším postavení.

Postavení adresáta projevu v konkrétním prostředí však může mít relevanci také v jiných případech. Určitou zranitelnost můžeme dovést mimo jiné také u pacientů ve zdravotnických zařízeních či u uživatelů sociálních služeb, a to zejména služeb rezidenčních.²³⁴

3.4.2.6. Přiměřenost sankce

V rozhodovací praxi ESLP se setkáváme také s kritériem přiměřenosti sankce. Evropský soud pro lidská práva totiž dovozuje, že „*povaha a přísnost uložených sankcí jsou faktory, které je nutné vzít v potaz při posuzování přiměřenosti zásahu do svobody projevu chráněné čl. 10*“.²³⁵

Sankce vztahující se na svobodu projevu přitom mohou mít mnoho podob. Může se jednat například o trestní sankce, jak tomu bylo v dříve citovaném rozsudku ESLP ve věci *Vejdeland a další proti Švédsku*, ale také sankce občanskoprávní či správní.²³⁶ Mohou však také spočívat v pozastavení vydávání novin, nejmenování do funkce²³⁷ či například v povinnosti náhrady nákladů řízení protistrany za právní zastoupení.²³⁸ Velmi časté jsou však také sankce udělené v rámci kárného řízení či sankce spočívající ve výpovědi z pracovního poměru.²³⁹

Ať už se jedná o kteroukoli z těchto sankcí, je nutno zkoumat její adekvátnost ke sledovanému cíli, a to jak z hlediska její formy, tak intenzity.²⁴⁰ U soukromoprávních sankcí je

---

²³³ Samotná skutečnost, že se adresát výroku „cítí být dotčen“ však není rozhodujícím kritériem. V takovém případě by totiž mohly být ve školských zařízeních omežovány například všechny projevy týkající se vánočních svátků, protože by se jimi cítili býti dotčeni Svědkové Jehovovi nebo by se omezily výklady o evoluci, jelikož tyto by zase mohly pobouřit křesťanské žáky, a to z důvodu, že by tento výklad nebyl odrazem jejich přesvědčení.

²³⁴ Typicky domovy důchodců či chráněné bydlení pro osoby s různými typy postižení.

²³⁵ Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku* ze dne 17. prosince 2004. Stížnost č. 33348/96, bod 111. In KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1093 (čl. 10 EÚLP).

²³⁶ KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1093 (čl. 10 EÚLP).

²³⁷ Tamtéž, s. 1000.

²³⁸ „*V řadě smluvních států Úmluvy platí obecně princip, že strana, která prohrála difamační spor, musí uhradit protistraně náklady vynaložené na právní zastoupení v dané věci.*“ KOSAŘ, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1096 (čl. 10 EÚLP).

²³⁹ Viz kapitola první této práce.

²⁴⁰ BARTOŇ: *Svoboda projevu ...*, s. 147.

například relevantní výše zadostiučinění²⁴¹, u trestních zase druh trestu a jeho výměra.²⁴² Komentářová literatura navíc uvádí, že čím závažnější je v konkrétním případě sankce, tím přísnějšímu přezkumu je ze strany ESLP podrobena.²⁴³

Posouzení přiměřenosti sankčního prostředku má navíc význam pro veřejnou debatu pro futuro²⁴⁴, jelikož „*jakýkoli neadekvátní postih vysloveného názoru může kohokoli dalšího odradit od vstupu do veřejné debaty*“.²⁴⁵ Tento důsledek nepřiměřených sankcí bývá označován pojmem „chilling effect“ neboli mrazivý účinek.²⁴⁶

S jistými obavami mrazivého účinku se setkáváme například v případě výše popsaných „*speech codes*“ na akademické půdě. Například Martin P. Golding ve své publikaci upozorňuje na případ studenta, který byl podroben disciplinárnímu řízení za svůj názor, že homosexualita je léčitelná nemoc.²⁴⁷ Tento názor přitom sdělil v rámci diskuze, která byla součástí výuky na státní univerzitě, jíž byl studentem.²⁴⁸ Dle M. Goldinga mohou právě tyto případy způsobit uvedený „chilling effect“. Sankcionováním studenta totiž univerzita dává najevo, že jeho názor nebyl „správný“. Jiní studenti, kteří tento názor sdílí, proto budou zřejmě ve svých vlastních projevech opatrnější, vzhledem k existující hrozbě disciplinárního postihu.²⁴⁹

I bez „*speech codes*“ však může na akademické půdě docházet k uvedenému mrazivému účinku. Na mnoha amerických univerzitách totiž dochází k demonstracím či jsou zaváděny programy a předměty, v rámci kterých bývá velmi ostře kritizována homofobie.²⁵⁰ Tyto univerzity tedy vytvářejí ve svých prostorech jistou protektivní zónu LGBT komunity. Příkladem je možno uvést již dříve popsaný případ britského studenta, jemuž projev na internetu, spočívající ve výroku „*ženy nemají penisy*“, přinesl neblahé následky na akademické půdě.

S mrazivým účinkem bychom se však bezpochyby mohli setkat také v tisku, při výkonu zaměstnání, anebo například na sociálních sítích, kde často dochází k blokadám „nevhodných“ názorů.

---

²⁴¹ Rozsudek ESLP ve věci Independent Newspapers (Ireland) Limited proti Irsku ze dne 15. června 2017. Stížnost č. 28199/15, bod 92; či rozsudek ESLP ve věci Tolstoy Miloslavsky proti Spojenému Království ze dne 13. července 1995. Stížnost č. 18139/91, bod 49.

²⁴² Rozsudek ESLP ve věci Vejdeland a jiní proti Švédsku ze dne 9. února 2012. Stížnost č. 1813/07, bod 58; či Rozsudek velkého senátu ve věci Ceylan proti Turecku ze dne 8. července 1999. Stížnost č. 23556/94, bod 37.

²⁴³ KOSAR, David. In KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1093 (čl. 10 EÚLP).

²⁴⁴ BARTOŇ: *Svoboda projevu ...*, s. 147.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ GOLDING, Martin P. *Free Speech on Campus*. 1. vydání. Rowman&Littlefield Publishers, 2000, s. 36.

²⁴⁸ Tamtéž.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Tamtéž.

3.4.2.7. Zvláštní kritéria k posouzení projevů učiněných prostřednictvím podnikatelské činnosti

Pro posouzení kolize práva na svobodu projevu a osobnostních práv neexistuje přesný výčet kritérií. Každý případ se naopak vyznačuje určitými specifiky, které je třeba vzít při jeho řešení v úvahu.

Se specifickými kritérii se proto můžeme setkat také při posuzování projevů učiněných prostřednictvím podnikatelské činnosti. Problematické jsou přitom zejména ty projevy, spočívající v prodeji zboží či poskytování služeb. Je totiž velmi sporné, do jaké míry může osoba prostřednictvím svého podnikání projevit názor tím, že se například omezí na určitou klientelu, aniž by byl tento projev diskriminační.

Touto otázkou se zabýval Ústavní soud v již dříve citovaném nálezu²⁵¹, ve kterém posuzoval projev učiněný prostřednictvím poskytování ubytovacích služeb. V tomto nálezu ÚS uvedl, že plně respektuje „*antidiskriminační test*“, jež byl dovozen z judikatury Evropského soudu pro lidská práva,²⁵² a na daný případ jej proto aplikoval, ačkoli ne zcela systematicky.²⁵³ Ve svém postupu pak zohlednil řadu kritérií, která měla pro posouzení příslušné věci význam.

Jako první je možno uvést kritérium motivu, tedy z jakého důvodu došlo k odmítnutí předmětné služby. Toto kritérium je významné zejména pro posouzení třetího kroku diskriminačního testu, tedy zda rozdílné zacházení sledovalo legitimní cíl či nikoli.²⁵⁴ Ústavní soud vymezuje, že je při zkoumání konkrétního projevu nutno si položit otázku, zda bylo omezení určité klientely racionální a třeba i ekonomicky odůvodněné, či naopak bylo primárně motivováno nenávistí.²⁵⁵ Projev, který by byl nenávistný, zjevně svévolný nebo zasahující do důstojnosti spotřebitele, by totiž neměl být státem ani společnostmi tolerován.²⁵⁶

---

²⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18.

²⁵² Kroky diskriminačního testu jsou vymezeny v bodě 24 citovaného nálezu.

²⁵³ „*Pokud se přidržíme závěrů soudu z bodu 38, pak jsou obecné principy třetího kroku testu diskriminace poměrně chaoticky vymezeny v bodech 30–31, zjišťování racionality v konkrétním případě pak bez jakékoliv návaznosti na výše vymezené principy až v bodech 35 a 36 a mezi tyto dva bloky je vklíněn čtvrtý krok testu diskriminace, tedy přiměřenost (body 32–34).*“ PAULÍK, Štěpán, ABBASI, Kamila, VEVERKOVÁ, Svatava. Kritická reflexe nálezu, v němž se Ústavní soud zastal hoteliéra. Vynucování nesouhlasu s okupací Krymu nepovažuje za diskriminaci. *Právo21* [online]. 6. května 2019 [cit. 10. února 2020]. Dostupné na <<https://pravo21.online/pravo/kriticka-reflexe-nalezu-v-nemz-se-ustavni-soud-zastal-hoteliера-vynucovani-nesouhlasu-s-okupaci-krymu-nepovazuje-za-diskriminaci>>.

²⁵⁴ PAULÍK, Štěpán, ABBASI, Kamila, VEVERKOVÁ, Svatava. Kritická reflexe nálezu, v němž se Ústavní soud zastal hoteliéra. Vynucování nesouhlasu s okupací Krymu nepovažuje za diskriminaci. *Právo21* [online]. 6. května 2019 [cit. 10. února 2020]. Dostupné na <<https://pravo21.online/pravo/kriticka-reflexe-nalezu-v-nemz-se-ustavni-soud-zastal-hoteliера-vynucovani-nesouhlasu-s-okupaci-krymu-nepovazuje-za-diskriminaci>>.

²⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, bod 30.

²⁵⁶ Tamtéž.

Dalším důvodem k neposkytnutí služby konkrétní skupině osob však může být také obava podnikatele, aby nebyl s touto skupinou osob později spojován.²⁵⁷ Ústavní soud jako příklad uvádí odmítnutí poskytnutí služby politické straně, kterou podnikatel považuje za extrémistickou. Mohli bychom se však také setkat s podnikateli, kteří nechtějí být spojováni s LGBT komunitou z důvodu svého křesťanského vyznání, jak tomu bylo například v dříve popsané kauze Masterpiece cakeshop. Z mého blízkého okolí mohu uvést příklad Konferenčního centra Malenovice, které na svých webových stránkách uvádí: „*Poskytujeme zázemí pro konference, semináře a školení pro skupiny z křesťanského prostředí, neziskového i soukromého sektoru. Kromě toho naše centrum využívají jednotlivci nebo rodiny jako místo pro rekreaci a odpočinek.*“²⁵⁸ Dá se proto předpokládat, že by toto centrum mohlo odmítnout poskytnutí zázemí například pro pořádání konferencí či seminářů LGBT skupin, jelikož by dle posouzení centra neodpovídala „*skupině z křesťanského prostředí*“.

Druhé kritérium, se kterým se v nálezů setkáváme, je kritérium předvídatelnosti, které má význam pro posouzení přiměřenosti projevu, tedy čtvrtého kroku diskriminačního testu.²⁵⁹ Ústavní soud totiž při rozhodování zohlednil, že podnikatel „*předmětné omezení ubytovacích služeb avizoval dopředu a transparentně, o čemž svědčí zejména umístění předmětného textu v českém a anglickém jazyce nejen na vstupních dveřích hotelu, nýbrž také na jeho internetových stránkách*“.²⁶⁰ Dle ÚS má tedy relevanci, zda „*případný klient může dopředu zvážit, zda za těchto podmínek této ubytovací možnosti využije či nikoli*“.²⁶¹

Další kritérium, které dle ÚS může mít význam pro posouzení přiměřenosti projevu, je zastupitelnost dané služby. Ústavní soud proto v posuzované věci zohlednil, že se v okolí daného hotelu nacházelo mnoho jiných ubytovacích zařízení, a proto potenciální zájemce neměl problém s nalezením vhodné alternativy.²⁶² Opačná by však byla situace, kdyby se jednalo o monopolního poskytovatele ubytovacích služeb v daném regionu.²⁶³ V souvislosti se

---

²⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, bod 31.

²⁵⁸ Poslání konferenčního centra [online]. Konferenční centrum Malenovice [cit. 10. března 2020]. Dostupné na <<https://www.malenovice.com/o-nas/poslani/>>.

²⁵⁹ PAULÍK, Štěpán, ABBASI, Kamila, VEVERKOVÁ, Svatava. *Kritická reflexe nálezů, v němž se Ústavní soud zastal hoteliéra. Vynucování nesouhlasu s okupací Krymu nepovažuje za diskriminaci.* [online]. Právo21, 06.05.2019 [cit. 10. února 2020]. Dostupné na <<https://pravo21.online/pravo/kriticka-reflexe-nalezu-v-nemz-se-ustavni-soud-zastal-hoteliera-vynucovani-nesouhlasu-s-okupaci-krymu-nepovazuje-za-diskriminaci>>.

²⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, bod 32.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž, bod 33.

²⁶³ Tamtéž, bod 34.

zastupitelností služby je navíc třeba zohledňovat, zda se nejedná o službu základní, jako například poskytnutí akutní zdravotní péče, či nikoli.²⁶⁴

Dle mého názoru by však mohlo být problematické, kdyby tuto podmínku k poskytnutí služby následně stanovily další ubytovací zařízení v okolí, jelikož by se tato služba v důsledku mohla stát nezastupitelnou. Podnikatelé by přitom mohli namítat stejné právo na vyjádření postoje prostřednictvím své činnosti, jak tomu bylo v případě tohoto stěžovatele, okolnosti by však byly zásadně odlišné.

Kromě výše popsaných kritérií však Ústavní soud přihlédl také k časovým souvislostem daného případu. Časová souvislost mezi anexí Krymu a prohlášením stěžovatele dle Ústavního soudu potvrzuje skutečnost, že se nejednalo o pouhou záminku k diskriminaci občanů jiného státu.²⁶⁵

Ústavní soud navíc zohlednil nezákonnost anexe Krymu, a to s odkazem na rezoluci Valného shromáždění OSN a oficiální zahraniční politiku České republiky a Evropské Unie, které se k anexi Krymu negativně vymezily.²⁶⁶ Ústavní soud tedy bere v úvahu „správnost“ tohoto názoru, respektive zda je založen na pravdivém skutkovém základu.

Není však zcela zřejmé, do jaké míry by Ústavní soud považoval jako přiměřené projevení názoru, které by naopak nebylo „správné“. Mohlo by se jednat například o situaci, kdy by hoteliér ubytovací službu podmínil vyjádřením souhlasu s tím, že je homosexualita léčitelnou nemocí. V tomto ohledu by mohl Ústavní soud argumentovat „nesprávností“ skutkového základu, a to vzhledem k faktu, že Světová zdravotnická organizace vyřadila homosexualitu z mezinárodní klasifikace nemocí. Názory považující homosexualitu za nemoc však nejsou žádnou výjimkou. Otázkou proto je, do jaké míry je pravdivost skutkového základu podstatným kritériem pro posouzení tohoto typu projevu.

Setkáváme se navíc také s případy hodnotových soudů, které nemají skutkový základ, jež by bylo možno hodnotit z hlediska jeho správnosti či nesprávnosti. Příkladem je možno uvést situaci, v níž by podnikatel odmítl poskytnout službu všem, kteří by nepodepsali prohlášení o nemorálnosti homosexuality.²⁶⁷ Morálnost či nemorálnost určitých jevů je přitom posuzována optikou dané osoby. Pojetí morálky se navíc může lišit v závislosti na jejím náboženství či kultuře, již je součástí. Na druhou stranu je však možno argumentovat, že ani

---

²⁶⁴ Pokud by byla podmíněna ze strany podnikatele služba monopolní či základní, jednalo by se o přímý nátlak na zájemce o předmětnou službu. Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, bod 34.

²⁶⁵ Tamtéž, bod 36.

²⁶⁶ Tamtéž, bod 35.

²⁶⁷ Takovouto podmínku bychom mohli posoudit jako nepřímou diskriminaci homosexuálních osob. Ty by totiž zřejmě ve většině případů s nemorálností své sexuality nesouhlasily. Výjimkou by mohly být osoby s homosexuálním cítěním, které svou sexualitu neprojevují z důvodu náboženského či jiného přesvědčení.

ústavní pořádek České republiky není hodnotově neutrální, ale je naopak vyjádřením demokratických hodnot naší společnosti. Takovýto postup podnikatele²⁶⁸ by proto mohl být považován za nepřipustný, a to vzhledem k ochraně těchto demokratických hodnot, na kterých je naše společnost postavena. Jak bylo ostatně uvedeno dříve, i Evropský soud pro lidská práva odmítá ospravedlňovat rozdílné zacházení se sexuálními menšinami pouze na základě odkazů na tradice či negativního postoje k těmto menšinám.²⁶⁹

Uvedený výčet kritérií je však pouhou ukázkou toho, co Ústavní soud v tomto nálezu zohlednil. Lze však předpokládat, že se do budoucna budeme setkávat s dalšími kauzami tohoto typu, a proto bude zajímavé pozorovat vývoj judikatury v této oblasti. Nejsem totiž přesvědčena, že by výše uvedená kritéria byla plně dostačující pro posouzení těchto typů případů.

Na druhou stranu je však pravdou, že se jedná o velmi sporné kauzy, které se budou zřejmě vždy pohybovat na tenké hranici mezi přípustným projevem a diskriminací. Na jednu stranu je totiž žádoucí umožnit podnikateli vyjádřit své přesvědčení prostřednictvím své činnosti, na druhou stranu se však za tímto projevem nemůže skrývat pouhá netolerance vůči skupinám osob, kterým je poskytována právní ochrana před diskriminací, tedy například sexuálním a genderovým menšinám.

---

²⁶⁸ Spočívající ve stanovení podmínky k poskytnutí služby ve formě prohlášení o nemorálnosti homosexuality.

²⁶⁹ Rozsudek ESLP ve věci Bayev a další proti Rusku ze dne 20. června 2017. Stížnost č. 67667/09, 44092/12 a 56717/12, bod 68.

4. Analýza vybraných případů

Předchozí kapitola práce byla mimo jiné určitým shrnutím kritérií, které nám mohou pomoci při posuzování projevů směřujících vůči sexuálním a genderovým menšinám. Tento výčet však vzhledem k nepředvídatelnosti životních situací nelze považovat za absolutní. U každého případu bude naopak potřeba přihlídnout k jeho individuálním okolnostem.

Práce se proto ve své poslední části zaměří na analýzu vybraných hypotetických i reálných projevů a pokusí se posoudit ústavní konformitu jejich případného omezení. Z každé ze čtyř kategorií projevů, které byly v práci zkoumány, bude proto vybrán jeden specifický příklad, na nějž budou aplikována kritéria, která byla vymezena v kapitole třetí této práce.

Zvolené případy projevu jsou však natolik problematické a kontroverzní, že by se na každý z nich zřejmě dala napsat samostatná práce. Ke zvoleným případům projevu budu proto přistupovat s určitým zjednodušením, jelikož hlavním účelem této kapitoly je primárně znázornění aplikace dříve uvedených kritérií u konkrétních projevů.

4.1. Kázání jako zásah do osobnostních práv LGBT osob?

Vyjádření nesouhlasu s homosexuální orientací, homosexuálním chováním či genderovou identifikací osoby je stále poměrně častou záležitostí, a to navzdory částečné liberalizaci naší společnosti.

Nesouhlasné stanovisko zaujímá například katolická církev. Ta ve své nauce k otázce pohlavní identity uvádí, že „každý člověk, ať muž či žena, musí uznat a přijmout vlastní pohlavnost“²⁷⁰. K homosexualitě katechismus katolické církve uvádí: „*Tradice, opírající se o Písmo svaté, které představuje homosexuální vztahy jako těžkou mravní spoušť, vždy prohlašovala, že ,homosexuální úkony jsou vnitřně nezřízené‘. Odporují přirozenému zákonu. Odlučují pohlavní úkon od předávání života. Nejsou plodem opravdového citového a pohlavního doplňování se. V žádném případě nemohou být schvalovány. Nezanedbatelný počet mužů a žen má vrozené homosexuální sklony. Ti si nevolí svůj homosexuální stav; pro většinu z nich je to zkouška. Proto mají být přijímáni s úctou, soucitem a jemnocitem. Vůči nim je třeba se vyhnout jakémukoliv náznaku nespravedlivé diskriminace. (...) Homosexuální osoby jsou povolány k čistotě.*“²⁷¹

---

²⁷⁰ *Katechismus katolické církve*. 2.vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 569

²⁷¹ *Katechismus katolické církve*. 2.vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 574

Dalo by se proto shrnout, že katolická církev sice akceptuje homosexuální orientaci jako vrozenou, přesto však samotné homosexuální chování považuje za odporující přirozenému zákonu, a tedy na ně nahlíží jako nemorální a hříšné. To stejné by se dalo dovodit u otázky transsexuální či transgenderové pohlavní identifikace jedince. Tato církevní nauka by přitom mohla být příslušníky LGBT komunity vnímána jako urážlivá či hanlivá. Zvláště citlivý by mohl být zejména výrok, že homosexuální vztahy nejsou plodem opravdového citového a pohlavního doplňování se či výrok, že homosexuální vztahy nemohou být schvalovány. Jako problematický však může být vnímán také výrok „každý člověk, ať muž či žena, musí uznat a přijmout vlastní pohlavnost“ anebo výrok popisující homosexuální vztahy jako „těžkou mravní spoušť“.

Představme si proto situaci, ve které by konkrétní duchovní při svém kázání v Kostele sv. Alberta v Třinci vyjádřil tři výroky, které by se opíraly právě o dříve citovanou nauku Katolické církve. Jednalo by se o výroky „*Utváření homosexuálních vztahů je nemorální a hříšné, a to navzdory tomu, že je homosexualita vrozená.*“, dále „*Homosexuální vztahy nesmí být společností akceptovány*“ a „*Homosexuální vztahy nemohou být opravdovým citovým poutem*“.

Jedna z osob přítomných na kázání by se však těmito výroky cítila vzhledem ke své homosexuální orientaci dotčena, a proto by je považovala za zásah do svých osobnostních práv dle ustanovení § 81 an. občanského zákoníku. Z toho důvodu by se následně domáhala, aby bylo od neoprávněného zásahu do jejich osobnostních práv upuštěno, a to na základě ustanovení § 82 občanského zákoníku.

V popsaném případě se jedná o typický příklad kolize práva na svobodu projevu a osobnostních práv, kdy na jedné straně stojí konzervativně orientovaná církev, reprezentovaná konkrétním duchovním, a na druhé straně příslušník sexuální menšiny, který chce být ze strany veřejnosti nejen tolerován, ale také respektován. Vzhledem k okolnostem daného případu je však zřejmé, že kromě svobody projevu se zde setkáváme také se svobodou náboženského vyznání dle článku 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Citovanými výroky totiž duchovní vyjadřuje své osobní náboženské přesvědčení, opírající se o nauku katolické církve.

Pro posouzení této kolize práva na svobodu projevu a osobnostních práv bude vhodné aplikovat kritéria vymezena v kapitole třetí této práce. V první řadě se proto zaměříme na povahu daného projevu, resp. jeho jednotlivých výroků. Pokud hovoříme o výroku popisující homosexuální vztahy jako „*nemorální a hříšné*“, je na něj dle mého názoru možno nahlížet

jako na hodnotový soud. Tímto výrokiem se totiž duchovní snaží vyjádřit vlastní přesvědčení²⁷² o nesprávnosti určitého sociálního jevu, tedy homosexuálního chování. Nerozporuje přitom fakt, že se jedná o vrozené sklony, ty samotné za nemravné či hříšné nepovažuje. Zaujímá však určitý postoj k tomu, jak by se osoba měla se svou homosexualitou ve svém životě vypořádat.

Také výrok vyjadřující, že homosexuální vztahy „*nesmí být akceptovány*“ dle mého názoru odpovídá spíše hodnotovému soudu než faktickému tvrzení. Tímto výrokiem se totiž autor snaží vyjádřit své přesvědčení o tom, co by mělo být společností schvalováno, a co již nikoli. Jistou představu o míře společenské přijatelnosti má přitom zřejmě většina z nás, a to zejména pokud se jedná o současná společenská témata, kterými je kromě homosexuality také aborty či například eutanazie.

U uvedených výroků navíc nepřichází v úvahu hodnocení jejich správnosti či nesprávnosti. To, „co je morální“ a co by osoby „měly či neměly dělat“, je spíše odrazem osobního přesvědčení konkrétního jedince či skupiny než objektivně zjištěnou skutečností, a proto jsem přesvědčena, že se bude v případě daných výroků jednat spíše o hodnotové soudy.

Značně urážející však může být také výrok, že homosexuální vztahy „*nemohou být opravdovým citovým poutem*“. V tomto výroku přitom duchovní již nehodnotí lidské jednání z hlediska jeho morálky, ale spíše snižuje hodnotu či kvalitu homosexuálního partnerského vztahu. Dle mého názoru se však přesto opět jedná o vyjádření názoru, tedy hodnotový soud. Vytváření citového pouta v jakýchkoli vztazích²⁷³ totiž není, dle mého názoru, objektivně zjištěnou skutečností. Proto by i posouzení toho, zda se takové tvrzení zakládá na pravdivých informacích, bylo dle mého názoru téměř nemožné.

Druhým aspektem, který je potřeba zohlednit, je obsah projevu. V případě dříve citovaných výroků o homosexualitě se jedná o vyjádření postoje k určitému sociálnímu tématu. Toto téma je přitom předmětem celospolečenských diskuzí, jelikož v jeho oblasti dochází v posledních desetiletích k legislativním a společenským změnám. Není tedy pochyb, že se jedná o téma, které na sebe upoutává výraznou veřejnou pozornost. Z toho důvodu jsem přesvědčena, že se jedná o projev dotýkající se věcí veřejných, a tedy projev politický, popřípadě civilní.²⁷⁴

Pokud hovoříme o dalším aspektu posouzení projevu, tedy o jeho formě, bude se v tomto případě jednat o projev ústní. Ačkoli totiž samotný obsah projevu vyplývá z učení katolické církve, jakožto projevu písemného, je v námi posuzovaném případě vyjadřován konkrétním duchovním.

---

²⁷² Vyplývající z katolické církevní nauky.

²⁷³ A to jak vztahů homosexuálních, tak heterosexuálních.

²⁷⁴ V závislosti na tom, zda na projev civilní nahlížíme jako na samostatnou kategorii projevu či nikoli.

Při zkoumání formy výroku je navíc nutné vzít v potaz také jeho případnou expresivitu či vulgaritu. U výše uvedených výroků však mám za to, že ačkoli mohou být vnímány jako citlivé či dokonce urážející, nejsou natolik expresivní, aby vybočovaly z mezí v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti. V mnoha jiných případech však duchovní učení Katolické církve interpretují tím způsobem a vyjadřují takové výroky, které by se naopak jako expresivní či vulgární daly považovat.²⁷⁵

Co do osoby mluvčího, je v tomto případě autorem předmětných výroků duchovní Katolické církve. Samotná Katolická církev je přitom z hlediska příslušníků největší náboženskou organizací na světě.²⁷⁶ Není tedy pochyb o jejím významu a působení na velké množství osob.

Právě míra publicity je přitom důvodem k vytvoření požadavku na vyšší míru zdrženlivosti, a to zejména k takovým projevům, které by mohly podněcovat k netoleranci vůči určité skupině osob. Vyzývání k zaujetí negativního postoje vůči určitým menšinám by mohlo mít ze strany představitele církve mnohem závažnější důsledky, než kdybychom se s tímto negativním postojem setkali u jedince, který svými názory zřejmě ovlivňuje pouze blízký okruh rodiny a přátel. Hodnoty, které církev veřejně zastává, mohou dle mého soudu navíc ovlivňovat tvorbu názorů jednotlivých příslušníků. Právě proto by měli být církevní představitelé ve svých projevech velmi ostražití, a to zejména představitelé hlavní.

V námi posuzovaném případě však došlo k projevu ze strany řadového kněze, jakožto duchovního, který svá kázání směřuje spíše vůči menšímu počtu osob. Přesto je však potřeba, aby byli kněží ve svých projevech prozíraví a nevyzývali k netoleranci či nenávisti. Vzhledem ke svému specifickému postavení totiž mohou mít bezesporu vliv na utváření názoru některých osob.

Na druhou stranu je však potřeba zdůraznit, že duchovní svými projevy nevykonávají pouze svobodu projevu, ale také svobodu náboženského vyznání, které je také poskytována ústavní ochrana.

U osoby mluvčího je dále potřeba zohlednit také motiv či účel jejího projevu. Z citovaných výroků přitom dle mého názoru nelze dovodit účel urazit či ponížit homosexuální menšiny.

---

²⁷⁵ Dle mého názoru bychom bezesporu mohli za expresivní označit dříve citované výroky kněze Petra Piřhy.

²⁷⁶ K roku 2017 měla Katolická církev 1.28 miliardy příslušníků. Zajímavé navíc je, že více než polovina pokřtěných katolíků se nachází v deseti státech. Viz WOODEN, Cindy, Catholic News Service. *Global Catholic population tops 1.28 billion; half are in 10 countries* [online]. National Catholic Reporter, 8. dubna 2017 [cit. 14. března 2020]. Dostupné na <<https://www.ncronline.org/news/world/global-catholic-population-tops-128-billion-half-are-10-countries>>.

Další kritérium, kterým je potřeba se zabývat, je místo a čas daného projevu. V námi posuzovaném případě byly citované výroky vyjádřeny duchovním v průběhu kázání, a to v Kostele sv. Alberta v Třinci. Relevantní by proto mohl být fakt, že se osoby, které se těmito projevy cítí být dotčeny, mohou tomuto projevu reálně vyhnout. Uvedené výroky duchovního totiž pramení ze samotné církevní nauky. Ta přitom představuje soubor hodnot, který platí pro konkrétní společenství osob, jež spojuje jejich víra. Jedinec, který by se touto naukou cítil být dotčen, má proto možnost se od tohoto společenství osob distancovat právě tím, že se nebude účastnit bohoslužeb či například náboženského vyučování.

Kostely, ve kterých bohoslužby probíhají, jsou navíc přímo určeny k výkonu náboženského vyznání. Křesťanská, a konkrétně katolická víra je pak postavena na určitém souboru hodnot, který je osobám prostřednictvím duchovních na jednotlivých bohoslužbách sdělován. Lze proto očekávat, že se na tomto specifickém místě může osoba s těmito konzervativnějšími postoji a názory setkat.

Poslední otázkou při posouzení tohoto projevu pak je, nakolik by jeho případná občanskoprávní sankce byla adekvátním prostředkem pro ochranu osobnostních práv sexuálních a genderových menšin. Při zohlednění všech dříve uvedených kritérií mám za to, že by sankcionování duchovního za jeho postoj vyjádřený prostřednictvím bohoslužby, byl nepřiměřený. Pokud by totiž měly být sankcionovány všechny projevy, které mohou objektivně urazit či ponížit určitou skupinu osob, musela by se zřejmě lidská komunikace omezit na své nejformálnější minimum. Evropským soudem pro lidská práva bylo přitom opakovaně dovozeno, že se svoboda projevu vztahuje také na myšlenky, které zraňují, šokují nebo znepokojují.²⁷⁷

Ospravedlněním případné sankce pak dle mého názoru nemůže být ani srovnávání tohoto projevu s jinými projevy netolerance, tedy například rasismem či xenofobií. Je totiž nutno zohlednit, že se duchovní ve svých výrociích skutečně nestaví negativně k homosexuální orientaci jako takové, ale spíše k homosexuálnímu chování, tedy formě jednání, které je vedeno lidskou vůlí. Stejný postoj pak církev zaujímá například v případě interrupce, rozvodů či nemanželského soužití. Tyto formy lidského jednání totiž také považuje za nemravné a hříšné.

Pouhé přesvědčení o nemorálnosti určitého lidského jednání by však dle mého názoru nemělo být právně sankcionováno. Jedná se totiž čistě o vyjádření subjektivního názoru, které nelze zkoumat z hlediska jeho správnosti. Posoudit lze tyto projevy pouze z hlediska jejich

---

²⁷⁷ Rozsudek pléna ESLP ve věci Handyside proti Spojenému království ze dne 7. prosince 1976. Stížnost č. 5493/72, bod 49.

přiměřenosti, tedy zda není jejich primárním cílem zneuctění či hanobení určitých osob. Tento cíl však v tomto případě neshledávám.

Jsem navíc toho názoru, že by měly soudy sankcionovat hodnotové soudy velmi obezřetně. Demokratické hodnoty rozmanitosti a pluralismu totiž spočívají v toleranci celé škály rozlišných názorů. Slovy Lorda Walkera „*ve věcech lidských práv by soud neměl svou liberální toleranci projevovat pouze vůči tolerantním liberálům*“.²⁷⁸

Nemusíme tedy souhlasit s konzervativním pojetím křesťanské morálky, přesto je však dle mého názoru důležité jej respektovat.²⁷⁹ Stejná ochrana by také byla poskytována projevu nesouhlasu s katolickou církví či s životním stylem jejich příslušníků.

Občanskoprávní sankce duchovního by tedy dle mého soudu sice splňovala podmínku legality, a to na základě citovaných ustanovení občanského zákoníku, a podmínku legitimacy spočívající v ochraně práv a svobod druhých. Dle mého názoru by však vzhledem k uvedeným závěrům nesplňovala podmínku proporcionality, a proto by představovala porušení článku 17 Listiny základních práv a svobod.

4.2. Případ amerického cukráře, svobodný projev či diskriminace?

Nesouhlas s homosexualitou může být vyjádřen také jinými formami projevu, a to například prostřednictvím podnikatelské činnosti. Praktickým příkladem je již dříve zmíněný případ *Masterpiece Cakeshop vs. Komise pro občanská práva Colorado*, který bude v rámci této podkapitoly posuzován optikou českého práva.

V tomto rozhodnutí dal Nejvyšší soud Spojených států amerických za pravdu cukráři Jacku Phillipsovi, který odmítl upéct svatební dort homosexuálnímu páru. Pár si přitom chtěl objednat zcela běžný svatební dort, ze kterého by nebylo patrné, že má být určen pro svatbu osob stejného pohlaví. Jack Phillips přesto poskytnutí svých služeb odmítl, a to z důvodu vyjádření svého křesťanského náboženského vyznání a také z důvodu nezákonnosti stejnopohlavních manželství ve státě, v němž své služby poskytoval. Namítal, že pokud by byl nucen využít svůj umělecký talent k výrobě svatebního dortu pro účely homosexuální svatby,

---

²⁷⁸ Rozhodnutí Sněmovny Lordů ve věci *R v. Secretary of State for Education and Employment Ex p Williamson* ze dne 10. března 2005, [2005] UKHL 15, bod 60. Dostupné na <<https://publications.parliament.uk/pa/ld200405/ldjudgmt/jd050224/will-1.htm>>. In HARE, Ivan (ed), WEINSTEIN, James (ed). *Extreme Speech and Democracy*. 1. vydání. New York: Oxford University Press, 2009. s 398. Vlastní překlad autora.

²⁷⁹ V minulosti odpovídaly náboženské hodnoty společenské představě morálky. V současnosti je však náboženská představa morálky paradoxně spíše menšinová, přesto či spíše právě proto je jí potřeba poskytovat ochranu. HARE, Ivan (ed), WEINSTEIN, James (ed). *Extreme Speech and Democracy*. 1. vydání. New York: Oxford University Press, 2009. s 376.

byl by v podstatě nucen vyjádřit něco, s čím osobně nesouhlasí. Kromě svatebních dortů byl však ochoten stejnopohlavním osobám poskytnout jakýkoli jiný sortiment, jako například narozeninový dort či sušenky.

Pro posouzení tohoto případu optikou českého práva je v první řadě potřeba uvést, že je v našem právním prostředí spotřebiteli poskytována ochrana na základě zákona o ochraně spotřebitele.²⁸⁰ Ten v ustanovení § 6 stanovuje, že „*prodávající nesmí při prodeji výrobků nebo poskytování služeb spotřebitele diskriminovat*“. Konkrétní výčet diskriminačních důvodů však tento právní předpis neobsahuje. Nalezneme jej však v antidiskriminačním zákoně, který mimo jiné zakazuje jednání, kterým by se s určitou osobou zacházelo na základě její sexuální orientace méně příznivě než s jinou osobou ve srovnatelné situaci.

Antidiskriminační zákon však ve svém ustanovení § 7 zakotvuje také obecnou výjimku ze zásady rovného zacházení. V odstavci prvním téhož ustanovení stanovuje, že „*diskriminací není rozdílné zacházení z důvodu (...) sexuální orientace (...), pokud je toto rozdílné zacházení objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné*“.

Je proto nutné posoudit, zda odmítnutí služby ze strany Jacka Phillipse odpovídá diskriminaci na základě sexuální orientace, či zda se naopak jedná o přípustnou výjimku ze zásady rovného zacházení, a to z důvodu ochrany svobody projevu a svobody náboženského vyznání. K posouzení této otázky se jeví jako vhodné užít některý z testů diskriminace. Z toho důvodu je potřeba v první řadě zkoumat, zda se jedná o diskriminaci přímou či nepřímou.

V námi posuzovaném případě cukrář neupekl dort pro stejnopohlavní pár. Argumentoval však, že důvodem k odmítnutí služby bylo vyjádření nesouhlasu s následným užitím dortu, nikoli sexuální orientace spotřebitelů. Dort určený pro homosexuální svatbu by totiž údajně Jack Phillips neprodal ani osobě heterosexuální orientace, tedy například kdyby pro tento účel kupovali dort například heterosexuální rodiče svatebčanů.

Podmínku poskytnutí služby ze strany Jacka Phillipse bychom proto mohli považovat za neutrální, jelikož platí stejně jak pro osoby homosexuální, tak heterosexuální. V takovém případě je proto potřeba aplikovat dříve popsany test nepřímé diskriminace.²⁸¹

V prvním kroku tohoto testu je potřeba zkoumat, zda na první pohled neutrální podmínka dopadá o poznání silněji na chráněnou skupinu, tedy homosexuální osoby, či nikoli. Tuto skutečnost přitom dle mého soudu nelze příliš rozporovat. Ačkoli totiž Jack Phillips

---

²⁸⁰ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸¹ Tento test je vymezen v již dříve citovaném nálezu Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I.ÚS 2482/13, bod 36.

odmítá upéct dort homosexuálním i heterosexuálním osobám ze stejné podmínky, je dle mého názoru zřejmé, že budou v důsledku znevýhodněny zejména osoby homosexuální orientace, a to už jen z toho důvodu, že ve většině případů si svatební dort objednávají samotní svatebčané. Pokud si tedy přijde dort pro svou svatbu objednat heterosexuální pár, bude mu služba poskytnuta. Pokud si však stejný dort přijde pro svou svatbu objednat homosexuální pár, bude služba naopak odmítnuta.

Do této skupiny znevýhodněných osob přitom patří také Charlie Craig a David Mullins, tedy osoby, kterým Jack Phillips odmítl svatební dort upéct. Druhý krok testu nepřímé diskriminace proto také považuji za splněn.

Ve třetím kroku testu je následně potřeba zkoumat, zda pro nepřiměřené znevýhodnění chráněné skupiny existuje objektivní a rozumné zdůvodnění, tedy zda se jedná o opatření sledující legitimní cíl, jež je k jeho dosažení vhodné, nezbytné a přiměřené.

V námi posuzovaném případě bychom mohli dovodit, že jednání poskytovatele služby sledovalo legitimní cíl výkonu svobody projevu dle čl. 17 Listiny základních práv a svobod, jelikož odmítnutím služby vyjadřoval svůj nesouhlas s homosexuálními sňatky. Jednalo se navíc o projev jeho náboženského přesvědčení, a proto bychom za legitimní cíl mohli považovat také výkon svobody náboženského vyznání dle čl. 16 Listiny základních práv a svobod.

Je však potřeba posoudit, zda bylo toto opatření, spočívající v odmítnutí služby, k uvedenému legitimnímu cíli vhodné, nezbytné a přiměřené. K posouzení tohoto kroku je možno použít některá z dříve uvedených kritérií, která Ústavní soud aplikoval v nálezu sp. zn. II. ÚS 3212/18. Kromě toho však bude potřeba zohlednit také další okolnosti tohoto případu.

V první řadě bychom mohli zohlednit motiv či cíl podnikatele. Stejně jako v citovaném nálezu Ústavního soudu, i v tomto případě bylo hlavním účelem odmítnutí služby vyjádření vlastního názoru či postoje. Omezení klientely tedy nebylo motivováno například ekonomickými důvody podnikatele.

Pro posouzení tohoto případu však může mít význam také povaha poskytované služby. Ústavní soud v citovaném nálezu zohledňoval, zda se jedná o službu základní, popřípadě službu monopolní. Služba poskytovaná Jackem Phillipsem však neodpovídá ani jednomu z těchto případů. Masterpiece Cakeshop je totiž podnikem nacházejícím se v americkém městě Lakewood, Colorado, které je svou populací o něco větší než například město Olomouc. Dle dostupných informací se v tomto městě nachází také jiní poskytovatelé této služby, a tedy se jedná o službu zastupitelnou.

Kritérium zastupitelnosti však nevnímám jako zcela podstatné. Mohla by totiž nastat situace, kdy by se v určité křesťansky orientované oblasti s postupem času všichni poskytovatelé dané služby rozhodli odmítat své služby homosexuálním osobám. Služba toho poskytovatele, který by toto omezení své služby uplatnil až jako poslední, by však byla v důsledku službou nezastupitelnou. Přesto by měl stejné právo na výkon své svobody projevu, stejně jako jiní poskytovatele služeb v dané oblasti. V tomto smyslu proto může být kritérium zastupitelnosti problematické.

Kromě toho je však důležité zohlednit další okolnosti týkající se poskytované služby. Relevanci dle mého názoru může mít, zda je ze samotného dortu patrné, že je určen pro stejnopohlavní pár či nikoli. Pokud by dort obsahoval textové či obrazové znázornění pohlaví svatebčanů, popřípadě zprávu podporující homosexuální sňatky²⁸², jednalo by se dle mého názoru spíše o projevení souhlasu, než kdyby se jednalo o zcela neutrální svatební dort. V prvním případě by totiž poskytovatel služeb musel využít svého uměleckého talentu či minimálně určitého cukrářského know-how, aby fakticky znázornil vztah osob stejného pohlaví.

Jednání Jacka Phillipse však odpovídá druhému případu, kdy je sice samotný výrobek neutrální, a tedy nezobrazuje konkrétní informaci o pohlaví svatebčanů, podnikatel však přesto odmítá výrobek poskytnout, jelikož nesouhlasí s tím, jak bude spotřebitelem následně využit. Pokud by se takovéto omezování služeb stalo běžnou praxí, mohlo by například dojít k situacím, že by truhlář křesťanského vyznání odmítal vyrábět nábytek nesezdaným pářům, jelikož by svým truhlářským uměním nechtěl podporovat nesezdané soužití, se kterým nesouhlasí. Případně by mohli ze stejného důvodu odmítat tyto páry například poskytovatelé ubytovacích služeb.²⁸³

Ze strany poskytovatele služby se přitom bezesporu jedná o vyjádření náboženského přesvědčení. Na druhou stranu je však v takovém případě poskytnutí služby vázáno na podmínku, spočívající v poskytnutí informace ze soukromé sféry spotřebitele. Informace o

---

²⁸² O tomto typu případu rozhodoval Nejvyšší soud Spojeného království. Cukráři v tomto případě odmítli upéct dort obsahující nápis „*podporujte homosexuální manželství*“. Tamní Nejvyšší soud toto odmítnutí neshledal jako diskriminační. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska ve věci Lee v Ashers Baking Company Ltd and others ze dne 10. října 2018, [2018] UKSC 49. Dostupné na <<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2017-0020-judgment.pdf>>.

²⁸³ S takovým případem se také setkáváme v judikatuře Nejvyššího soudu Spojeného království. V tomto rozhodnutí shledal Nejvyšší soud omezení spočívající v poskytnutí pokoje s manželskou postelí pouze sezdaným heterosexuálním pářům jako diskriminační. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska ve věci Bull and another v Hall and another ze dne 27. listopadu 2013, [2013] UKSC 73. Dostupné na <<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2012-0065-judgment.pdf>>.

lidské sexualitě je totiž bezesporu oblastí, která spadá pod pojem „soukromý život“, jak ostatně dovodil ve své judikatuře i Evropský soud pro lidská práva.

Ústavní soud ve svém nálezu dále zohlednil kritérium předvídatelnosti chování podnikatele. V námi posuzovaném případě však poskytovatel služby o omezení klientely nijak předem neinformoval.

Na druhou stranu však v obou případech nalézáme podobnost v tom ohledu, že jak Ústavní soud České republiky, tak americký Nejvyšší soud zohlednil, že podnikatel omezením své klientely vyjadřoval nesouhlas s nezákonnou činností. V prvním případě se jednalo o nesouhlas s anexí Krymu, která byla učiněna v rozporu s mezinárodním právem, v druhém případě se jednalo o nesouhlas s uzavřením manželství mezi osobami stejného pohlaví, které bylo v době odmítnutí služby nezákonné.

Ani toto kritérium však nevnímám jako zcela zásadní. Nejsem totiž přesvědčena, že by měla výraznější právní ochrana být poskytována pouze těm hodnotovým soudům, které vyjadřují souhlas s aktuální právní úpravou. Uzákonění manželství stejnopohlavních párů je navíc v současné době velmi diskutovaným tématem v mnoha demokratických právních státech.

Kromě výše uvedených kritérií však dle mého názoru může mít význam, jestli je daný produkt určen k veřejné či soukromé události spotřebitele, a případně i míra publicity této události. Někteří prodejci zboží či poskytovatelé služeb totiž například nechtějí být spojováni s určitými extrémistickými politickými stranami či hnutími.

Pokud by byl například cukrář nucen upéct dort pro veřejnou oslavu zvolení extrémistického hnutí do Parlamentu, mohlo by se to určitým způsobem odrazit na struktuře jeho klientely. Poskytnutí této služby by proto mohlo mít u tohoto podnikatele také ekonomické dopady. V námi posuzovaném případě si však spotřebitelé chtěli objednat dort na svou svatební hostinu, která měla probíhat v kruhu rodiny a přátel. Jednalo se tedy naopak o soukromou událost.

Na základě dříve uvedených skutečností mám za to, že se Jack Phillips svým jednáním dopustil nepřipustné diskriminace spotřebitele. Ačkoli se totiž jednalo o zdánlivě neutrální podmínku poskytnutí služby, zohledňující následné užití dortu spotřebitelem, došlo k faktickému znevýhodnění osob stejného pohlaví. Tento případ rozdílného zacházení navíc dle mého názoru nelze odůvodnit legitimním cílem výkonu svobody projevu, a to zejména vzhledem k povaze poskytované služby, která spočívala v upečení běžného svatebního dortu pro soukromé účely spotřebitele. Na základě těchto i dalších skutečností uvedených dříve, mám za to, že by neposkytnutí služby bylo v tomto případě nepřiměřené.

Omezení svobody projevu Jacka Phillipse by proto dle mého názoru bylo legální na základě dříve citovaných ustanovení antidiskriminačního zákona, sledovalo by legitimní cíl ochrany práv a svobod druhých a zároveň by bylo vzhledem k dříve uvedeným skutečnostem proporcionální.

4.3. Oslovování osob dle biologického pohlaví ve zdravotnických zařízeních

Třetí případ projevu, kterým se budu v této části práce zabývat, bude opět spíše hypotetického rázu. Je však bezesporu inspirován případy vymezenými v kapitole první této práce. Představme si situaci, ve které by transgenderová osoba mužského pohlaví požádala při svém příjmu k hospitalizaci na kardiologickém oddělení ošetřujícího lékaře, aby jí v průběhu celé hospitalizace označoval a oslovoval jako osobu ženského pohlaví. Tento svůj požadavek by přitom odůvodnila pouze svou odlišnou genderovou identifikací, tedy tím, že se cítí být „o něco více ženou než mužem“. Lékař by však tento požadavek pacienta zdvořile odmítl s odůvodněním, že „ve zdravotnictví je relevantní pohlaví biologické“. Během celé hospitalizace by pak pacienta označoval a oslovoval jako osobu mužského pohlaví, a to navzdory opakovaným žádostem ze strany pacienta.

Toto oslovování a označování za osobu mužského pohlaví by však pacient považoval za zásah do svých osobnostních práv na základě ustanovení § 81 an. občanského zákoníku, a to konkrétně do práva na zachování jeho lidské důstojnosti. Z toho důvodu by se rozhodl po ukončení hospitalizace daného lékaře žalovat.

Pokud by k takovému případu reálně došlo, jednalo by se opět o kolizi práva na svobodu projevu a osobnostních práv. U takové kolize je pak nutno posoudit, kterému z ústavně zaručených práv dát v daném případě přednost, a to za použití dříve vymezených kritérií.

V první řadě je proto vhodné se zaměřit na povahu samotného projevu. Jelikož se jedná o oslovování a označování osoby dle jejího biologického pohlaví, bylo by možné na tento projev nahlížet jako na skutkové tvrzení. Lékař totiž oslovuje pacienta dle jeho reálného biologického pohlaví, tedy dle informace, která je z anatomického hlediska ověřitelná. Na druhou stranu je však potřeba zohlednit, že pacient informoval lékaře o své odlišné genderové identifikaci. Mohli bychom proto říci, že odmítnutím žádosti pacienta dal lékař najevo, že jeho genderovou identifikaci nepokládá za dostatečně relevantní k tomu, aby jej dle této identifikace oslovoval a označoval. Následným oslovováním pacienta tedy lékař vyjadřoval také určitý postoj, což spíše odpovídá hodnotovému soudu než faktickému tvrzení. Tyto projevy lékaře,

spočívající v označování pacienta výhradně dle jeho biologického pohlaví, bychom proto mohli charakterizovat jako skutkové tvrzení s hodnotovým nádechem.

V rámci druhého kroku následně zkoumáme obsah projevu, tedy o kterou kategorii projevu se jedná. Pokud hovoříme o oslovování a označování osob za muže či ženu, bude se zřejmě v mnoha případech jednat o naprosto běžnou součást lidské komunikace, kterou se autor nesnaží vyjádřit svůj postoj či přesvědčení, pozvednout své ekonomické zájmy, ani se umělecky vyjádřit. V námi posuzovaném případě však lékař byl pacientem požádán o to, aby jej označoval dle jeho genderové identifikace a nikoli dle biologického pohlaví. Lékař však této žádosti nevyhověl, a tím minimálně vyjádřil postoj, že není ochoten přizpůsobovat svou mluvu genderové identifikaci určité osoby. Problematika označování a oslovování osob je přitom v současnosti poměrně aktuální, ačkoli u nás možná ne v takové míře jako v jiných státech²⁸⁴, a proto bychom ji mohli považovat za věc upoutávající veřejnou pozornost. Na projev lékaře bychom proto mohli nahlížet jako na projev civilní, respektive politický.

Odlišně bychom však hodnotili situaci, kdyby lékař označoval osobu za muže či ženu pouze na základě vzhledu či zdravotnické dokumentace. Těžko bychom v takové situaci hledali jakýkoli úmysl vyjádřit se k věci veřejné.

Dalším kritériem, které je potřeba při hodnocení projevu zohlednit, je jeho forma. V námi posuzovaném případě se jedná o projev ústní, který je typickou formou mezilidské komunikace. V tomto kroku je však také potřeba zkoumat případnou míru expresivity či dokonce vulgarity daného projevu. Označování osoby dle biologického pohlaví v této situaci však jako expresivní či vulgární nevnímám. Ačkoli totiž může být projev pro jeho adresáta nepříjemný či urážlivý, objektivně nevybočuje z mezí v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti. Účelem tohoto projevu navíc není adresáta urazit, ponížit či jej provokovat, ale pouze setrvat v označování osoby dle pohlaví, které je uvedeno v její zdravotnické dokumentaci, tedy dle pohlaví biologického.

Dalším kritériem, které je nezbytné k posouzení této kolize, je osoba mluvčího. V případě těchto výroků, spočívajících v označování a oslovování osoby, je jejich autorem ošetřující lékař, který projev činí při výkonu svého povolání. U lékařského povolání je přitom potřeba zohlednit, že je při jeho výkonu požadován určitý etický standard. Samotný Etický kodex České lékařské komory totiž hned v prvním ustanovení stanovuje, že „stavovskou povinností lékaře je péče o zdraví jednotlivce i celé společnosti (...) se všemi ohledy na

---

²⁸⁴ S touto problematikou se však setkáváme také v České republice, viz dvě dříve citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, ve kterých dva senáty odlišně přistoupily k označování účastníka řízení.

důstojnost lidského jedince“.²⁸⁵ Ve třetím ustanovení dále tento kodex vymezuje: „*Lékař se k nemocnému chová korektně, s pochopením a trpělivostí a nesníží se k hrubému nebo nemravnému jednání. Bere ohled na práva nemocného.*“²⁸⁶

Na druhou stranu je však potřeba zohlednit určitá specifika zdravotnického prostředí, ve kterém má informace o biologickém pohlaví pacienta skutečně určitý význam.²⁸⁷ Navíc je nutno podotknout, že ošetřující lékař zpravidla není jediným, kdo činí lékařské úkony vůči konkrétnímu pacientovi, a proto by mohl být nesoulad označování pacienta s jeho skutečným biologickým pohlavím pro zbytek zdravotnického personálu matoucí.

Při hodnocení těchto projevů je však potřeba zohlednit také další okolnosti. Přihlédnout je dle mého názoru vhodné například k tomu, že se český jazyk vyznačuje určitými specifiky. Použití rodu ženského či mužského se totiž prolíná celými větami, a tedy není vyjádřen pouze zájmenem či oslovením „*pan*“ a „*paní*“. Tento požadavek pacienta by proto kladl v českém jazykovém prostředí na lékaře podstatně větší nároky, než tomu je například v anglicky mluvících zemích.

Případná občanskoprávní sankce uložená lékaři by tedy sice splňovala podmínku legality na základě příslušných ustanovení občanského zákoníku, sledovala by legitimní cíl ochrany práv a svobod druhých, ale nebyla by dle mého názoru vzhledem k okolnostem případu přiměřená.

Je nutné však doplnit, že odlišně bychom však mohli nahlížet na situaci, kdyby se jednalo o osobu, která již podstoupila změnu pohlaví, je v procesu této změny či podstupuje takzvanou hormonální léčbu, a tuto skutečnost doložila lékařskou zprávou z oboru psychoterapie či oboru zaměřeného na změnu pohlaví. Vnitřní rozpor s biologickým pohlavím by totiž v tomto případě mohl mít relevanci také pro samotné poskytování zdravotní péče.

Obecně je však potřeba uznat, že je otázka označování osob dle jejich genderové identifikace nesmírně problematická, a proto není divu, že vzbuzuje značné kontroverze. Na jednu stranu totiž není pochyb, že samotné oslovení či označení za muže či ženu může transgenderová osoba vnímat jako urážlivé. Pokud bychom ženu²⁸⁸ označili za muže pouze na základě jejího vzezření, zřejmě by se tímto označením také cítila dotčena. Oslovování a označování osob je totiž v běžné komunikaci formou vyjádření respektu a zdvořilosti.

---

²⁸⁵ Ustanovení § 1 odst. 1 etického kodexu České lékařské komory, stavovský předpis č. 10 [online]. Česká lékařská komora, novelizován 22. června 2007 [cit. 1. dubna 2020]. Dostupné na <https://www.lkcr.cz/doc/cms_library/10_sp_c_10_eticky_kodex-100217.pdf>.

²⁸⁶ Tamtéž, § 3 odst. 2.

²⁸⁷ Již dříve bylo popsáno, že například osoby ženského pohlaví nelze operovat před nebo v průběhu menstruace apod.

²⁸⁸ Myšleno osobu ženského biologického pohlaví, která se také identifikuje jako žena.

Na druhou stranu je však nutno zohlednit, že by požadavek užívání zájmen výhradně dle vnitřní pohlavní identifikace osoby zasáhl do doposud běžného způsobu komunikace zcela zásadním způsobem. Kromě toho by mohl tento požadavek kolidovat také s právem na náboženské vyznání. Odmítání oslovování osob dle jejich genderové identifikace totiž velmi často souvisí právě s náboženským vyznáním jedince, jak ostatně vyplývá také z podkapitoly 4.1. této práce.

K jakémukoli sankcionování běžného způsobu vyjadřování, tedy oslovování a označování osob dle biologického pohlaví, by proto dle mého názoru mělo docházet s velkou opatrností.

4.4. Vymezování anatomických rozdílů mezi muži a ženami na sociálních sítích

Poslední kategorie projevu, na kterou se v této části práce zaměřím, je vymezování anatomických rozdílů mezi muži a ženami, a to konkrétně na sociálních sítích. S tímto projevem se setkáváme například u dříve popsaného případu britského studenta filozofické fakulty, který na svém Twitterovém účtu zveřejnil výrok „*ženy nemají penisy*“. Vyjádření názoru či sdílení informací na internetu, a sociálních sítích obzvláště, je přitom čím dál častější.²⁸⁹

V této podkapitole se proto zaměřím na výrok „*ženy nemají penisy*“, zveřejněný na sociální síti Twitter, a pokusím se posoudit, zda by mohl být považován za zásah do osobnostních práv či nikoli. Ačkoli se ve skutečnosti jednalo o takzvaný retweet, neboli sdílení obsahu jiného uživatele, předpokládejme pro účely této podkapitoly, že tento výrok napsal sám student na svém uživatelském účtu.

V prvé řadě je vhodné se opět zaměřit na povahu samotného projevu, tedy zda se jedná o skutkové tvrzení či hodnotový soud. Výrok „*ženy nemají penisy*“ by se mohl na první pohled jevit jako jednoznačné skutkové tvrzení. V námi posuzovaném případě je však tento výrok pronesen na sociální síti bez bližšího kontextu. Existuje proto také předpoklad, že autor výroku nechtěl konstatovat obecný fakt týkající se mužských a ženských pohlavních orgánů, ale chtěl tím vyjádřit určitý postoj či názor.²⁹⁰ Opět se proto bude jednat o určitý hybridní výrok, který nelze jednoznačně zařadit ani do jedné z výše uvedených kategorií. Mohli bychom jej proto

---

²⁸⁹ Výroky na sociální síti byly posuzovány v již dříve citovaném rozsudku ESLP ve věci Beizaras a Levickas proti Litvě ze dne 14. ledna 2020. Stížnost č. 41288/15.

²⁹⁰ Pravděpodobně bychom z obsahu výroku mohli dovodit názor, že transgenderové ženy nejsou ve skutečnosti ženami, a tedy že pro určení pohlavní identity jedince je rozhodující právě pohlaví biologické.

považovat za skutkové tvrzení s hodnotovým nádechem. Ačkoli se totiž jedná o konstatování obecně známého anatomického faktu, spočívajícího v rozlišení mužského a ženského biologického pohlaví dle pohlavních orgánů, vyjadřoval jim autor také určitý postoj. Nelze totiž předpokládat, že by student filozofické fakulty na sociální síti sdílel tento výrok pouze proto, aby informoval veřejnost o vědeckém faktu.

Co se týče obsahu samotného projevu, jedná se dle mého názoru opět o projev civilní, respektive politický.²⁹¹ Vzhledem k aktuální situaci totiž nelze popřít, že je otázka genderové identifikace a otázka rozporu biologického a genderového pohlaví velice aktuální. V posledních letech se tedy bezesporu jedná o otázku, která upoutává veřejnou pozornost. Z toho důvodu citovaný výrok považuji za projev civilní, respektive politický.

Pokud dále hovoříme o třetím kritériu, tedy formě projevu, jedná se v tomto případě o projev písemný, který je učiněn na sociální síti. Posouzení expresivity tohoto projevu je proto o něco náročnější, než by bylo u projevu ústního²⁹², kde můžeme hodnotit tón či například mimiku mluvčího. Určité citové zaujetí však zcela jistě nelze u tohoto typu projevu popřít. Přesto však dle mého názoru daný výrok nelze považovat za natolik expresivní či dokonce vulgární, aby vybočoval z mezí v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti.

Dalším kritériem, které je potřeba zohlednit, je osoba mluvčího. V námi posuzovaném případě byl výrok učiněn studentem Durhamské Univerzity. Dle mého názoru je však kromě jeho postavení studenta relevantní také jeho postavení jakožto uživatele sociální sítě. Daný výrok byl totiž zveřejněn právě na této sociální síti, která se vyznačuje určitými specifiky. V tomto prostředí totiž můžeme určitým způsobem odhadovat míru publicity daného jedince, a to počtem jeho sledujících.²⁹³ Tento údaj je však pro námi posuzovaný případ již nedohledatelný, jelikož účet tohoto studenta již na sociální síti neexistuje. Byl zřejmě smazán samotným uživatelem či zablokován ze strany platformy Twitter.

Přesto je však nutno zohlednit specifika sociální sítě, jakožto místa, kde byl výrok učiněn. Pokud je totiž daný uživatelský účet či konkrétní příspěvek veřejný, má vždy potenciálně velkou publicitu. Může být totiž teoreticky zobrazen miliony jiných uživatelů, ačkoli se tak samozřejmě nemusí vždy stát. U příspěvků psaných v jazyce anglickém je však předpoklad jejich potenciální publicity ještě větší. Toto specifikum sociálních sítí by z mého pohledu mělo

---

²⁹¹ Opět v závislosti na tom, které dělení čtenář preferuje.

²⁹² Projev ústní by na sociální síti mohl být zveřejněn například prostřednictvím videa, což je typické spíše pro jiný typ internetových platform, jako například YouTube.

²⁹³ Případně počtem „přátel“ na sociální síti Facebook.

být při hodnocení jednotlivých projevů zohledňováno. Dle mého názoru lze totiž v tomto prostředí požadovat po uživatelích sociálních sítí určitou míru obezřetnosti, a to zejména v případě veřejných uživatelských účtů a veřejně sdílených příspěvků.

Ačkoli se však v tomto případě jednalo o veřejný příspěvek učiněný na sociální síti, nejsem přesvědčena, že by svým obsahem a formou vybočoval z mezí v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti. Nutno totiž připomenout, že se svoboda projevu vztahuje také na myšlenky, které zraňují, šokují nebo znepokojují. Přestože se tedy může výrokem „*ženy nemají penisy*“ cítit určitá osoba dotčena, nelze autora výroku dle mého názoru sankcionovat bez dalšího. Odlišně bychom naopak mohli nahlížet na stejný výrok, pokud by byl zaslán soukromou zprávou konkrétní osobě nebo kdyby byl učiněn na soukromé konferenci LGBT příslušníků. V námi posuzovaném případě se však jednalo o vyjádření názoru na osobním Twitterovém profilu, přičemž toto vyjádření nebylo expresivní, vulgární či útočné.

Případná občanskoprávní sankce by proto dle mého názoru sice byla legální, jelikož by byla uložena na základě příslušných ustanovení občanského zákoníku, sledovala by také legitimní cíl ochrany práv a svobod druhých, nebyla by však vzhledem k okolnostem, obsahu a formě projevu přiměřená.

Závěr

Již z úvodu práce je zřejmé, že v naší dynamicky se vyvíjející společnosti je svoboda projevu neustále podrobována novým výzvám. Řadu otázek přináší také prací posuzované projevy směřující vůči sexuálním a genderovým menšinám. Ty totiž mohou být v mnoha případech pro příslušníky těchto menšin citlivé či dokonce urážející.

V úvodu práce byly proto představeny některé ze sporných případů projevu, z nichž byly následně vytvořeny čtyři kategorie, které byly v práci podrobeny bližšímu zkoumání. Jednalo se o vyjádření nesouhlasu s homosexualitou či genderovou identifikací jedince, oslovování a označování osob v rozporu s jejich genderovou identifikací a vymezení anatomických a fyziologických rozdílů mezi mužem a ženou. Tyto projevy jsou přitom zpravidla učiněny slovem či písmem, jakožto nespornými formami realizace svobody projevu.

Poslední kategorií, kterou se práce zabývala, byl však projev nesouhlasu s homosexualitou či genderovou identifikací jedince učiněný prostřednictvím podnikatelské činnosti. Jedná se o zvláštní typ projevu, který typicky spočívá v odepření poskytnutí určitého zboží či služeb homosexuálním či například transgenderovým osobám. Ačkoli se nejedná o typickou formu projevu, v práci na něj bylo jako na výkon svobody projevu nahlíženo. K tomuto posouzení podnikatelské činnosti jako formy realizace svobody projevu přitom práce přistupovala ve světle nedávného nálezu Ústavního soudu²⁹⁴, ale také zahraniční judikatury.²⁹⁵

Pro práci však bylo u všech z těchto kategorií projevu klíčové posouzení ústavní konformity jejich případného omezení. Z toho důvodu jsem se zaměřila na obecné podmínky pro omezení svobody projevu, tedy podmínku legality, legitimacy a proporcionality.

V rámci zkoumání podmínky legality přitom vyšlo najevo, že jednotlivá ustanovení často nepostihují homofobní či transfobní projevy výslovně, ale je možné je podřadit pouze pod obecné pojmy jako například „jiná skupina“ v případě trestního zákoníku. Na druhou stranu je však potřeba uvést, že kupříkladu skutková podstata trestného činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob²⁹⁶ či kvalifikovaná skutková podstata trestného činu násilí proti

---

²⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18.

²⁹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku ve věci Bull and another v Hall and another ze dne 27. listopadu 2013, [2013] UKSC 73. Dostupné na <<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2012-0065-judgment.pdf>>.; Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku ve věci Lee v Ashers Baking Company Ltd and others ze dne 10. října 2018, [2018] UKSC 49. Dostupné na <<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2017-0020-judgment.pdf>>.; Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Masterpiece Cakeshop, Ltd., et al., Petitioners v. Colorado Civil Rights Commission, et al. ze dne 4. června 2018, 584 U.S. ___ (2018). Dostupné na <https://www.supremecourt.gov/opinions/17pdf/16-111_j4el.pdf>.

²⁹⁶ Dle ustanovení § 355 trestního zákoníku.

skupině obyvatelů a proti jednotlivci²⁹⁷ obsahuje uzavřený seznam chráněných skupin, ve kterém nejsou sexuální a genderové menšiny zahrnuty, což považují za výrazný nedostatek aktuální právní úpravy.

Při zkoumání druhé podmínky omezení svobody projevu jsem dospěla k závěru, že legitimním cílem k omezení projevů směřujících vůči sexuálním a genderovým menšinám, bude ve většině případů zřejmě ochrana práv a svobod druhých. Kromě toho by však při omezení těchto projevů mohla být legitimním cílem také ochrana mravnosti anebo případně ochrana bezpečnosti, jelikož poskytnutí ochrany určitým skupinám, a to zejména před nenávisťnými projevy, můžeme považovat také za zájem veřejný.

Při bližším posouzení legitimního cíle ochrany práv a svobod druhých přitom vyšlo v práci najevo, že většina případů by mohla být omezována zejména z důvodu ochrany práv osobnostních. Projev spočívající ve vyjádření nesouhlasu s homosexualitou a genderovou identifikací, oslovení osoby v rozporu s její genderovou identifikací či vymezování anatomických rozdílů mezi mužem a ženou je totiž zpravidla problematický tím, že určitého jedince či skupiny uráží anebo zraňuje. Tento projev by proto mohl být zásahem do důstojnosti těchto osob.

U poslední kategorie projevu, spočívající ve vyjádření nesouhlasu s homosexualitou či genderovou identifikací jedince prostřednictvím podnikatelské činnosti, mám za to, že se jedná o zvláštní typ zásahu do osobnostních práv, jelikož by v případě tohoto zásahu do práv osobnostních docházelo také k porušení zákazu diskriminace dle čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny. Z toho důvodu jsem dovodila, že je možné tyto případy projevu posuzovat takzvanými testy diskriminace, jak tomu bylo i v citovaném nálezu Ústavního soudu.²⁹⁸

Poslední podmínce omezení svobody projevu, tedy podmínce proporcionality, byla v práci věnována největší pozornost. Právě tento krok totiž u mnoha případů rozhodne o tom, zda je dané omezení svobody projevu možno považovat za ústavně konformní či nikoli. Při zkoumání proporcionality jsem přitom dospěla k závěru, že se jedná o velice individuální krok, který je nutno posuzovat na základě specifických okolností daného případu. V tomto kroku je proto potřeba zohlednit celou řadu kritérií, které mohou mít pro posuzovaný případ relevanci.

Tato kritéria, ačkoli se u jednotlivých případů mohou dosti lišit, bývají strukturovány do tří různých testů, které byly v práci vymezeny. Ani jeden z nich však nebyl pro práci posuzované kategorie projevů zcela vhodný. Z toho důvodu z nich byla vybrána pouze některá kritéria,

---

²⁹⁷ Dle ustanovení § 352 odst. 2 trestního zákoníku.

²⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18.

kteřá se jevila jako nejvíce relevantní. Jednalo se o kritérium povahy výroku, obsahu výroku, formy výroku, autora výroku, kdy a kde byl výrok učiněn a kritérium přiměřenosti sankce.

Každé z těchto kritérií přitom může mít dle mého názoru pro posouzení jednotlivých projevů velkou váhu, a to v závislosti na konkrétních okolnostech. V některých případech může být rozhodující samotný obsah projevu, jindy zase kdo tento obsah sděluje apod.

Kromě výše uvedených kritérií však práce představila také zvláštní kritéria pro posouzení projevů učiněných prostřednictvím podnikatelské činnosti, které vyplývají z citovaného nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3212/18. K některým z těchto kritérií jsem však zaujala spíše kritický postoj, jelikož nejsem zcela přesvědčena o jejich vhodnosti.

Lze shrnout, že tato diplomová práce představuje možný postup zkoumání ústavní konformity omezení projevů vůči sexuálním a genderovým menšinám. Neposkytuje však absolutně platný test. Ten by totiž mohl dle mého soudu pokrýt pouze určitou výšeč případů. Naopak je potřeba pamatovat, že u každého jednotlivého projevu musíme zohledňovat jeho dané okolnosti a specifika. Seběmenší nuance totiž může ve svém důsledku rozhodnout o tom, zda bude tomuto projevu poskytována ochrana dle čl. 17 Listiny či nikoli.

Doufám však, že jednotlivá východiska této práce mohou posloužit jako určitý podklad pro zkoumání projevů vůči sexuálním a genderovým menšinám, a to nejen u čtyřech zkoumaných kategorií projevů.

Rozhodování těchto případů projevu však bude do budoucna velkou výzvou. Není totiž pochyb, že je potřeba poskytovat sexuálním a genderovým menšinám výraznou právní ochranu, jelikož jsou jejich příslušníci mnohdy vystavováni nenávisným či urážlivým projevům, které by v demokratické společnosti neměly být tolerovány. Na druhou stranu jsem však přesvědčena, že by i nadměrné sankcionování kritických projevů vůči LGBT komunitě, mohlo být pro demokratickou společnost hrozbou. Svobodná diskuse a pluralita názorů jsou totiž základním předpokladem plnohodnotné demokracie. K jakémukoli omezení svobody projevu by proto mělo dle mého názoru docházet s velkou opatrností, a to právě na základě rozličných kritérií, které byly v této práci představeny.

Pevně však doufám, že namísto vzrůstajícího počtu právních sporů se s touto problematikou vypořádáme s respektem, úctou a tolerancí jeden vůči druhému. Proto bych ráda svou práci zakončila slovy Tomáše Garrigua Masaryka: *„Vy jeden, každý musíte vždy snést mínění druhého. V demokracii je svoboda, volnost. Demokracie, bylo řečeno, znamená diskusi, tj. nesmí se nikomu překážet, kdo má jiné a opačné mínění. Musíte přes rozdíly politické žít*

kamarádsky. Naučit se respektovat cizí mínění, vyslechnout důvody. Vy se můžete mezi sebou pohádat, ale vždy jako kamarádi, kterým jde o věc.”²⁹⁹

---

²⁹⁹ KOSATÍK, Pavel. 100x TGM. Praha: Knižní klub, 2017. Universum, s 138. In Demokracie je diskuze [online]. Institute H21, 22.ledna 2020 [cit. 4. dubna 2020]. Dostupné na <https://www.ih21.org/spolecnarec/demokracie-je-diskuze#section_footer>.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a komentářová literatura

1. BARENDT, Eric. *Freedom of Speech*. 2. vydání. Oxford, New York: Oxford University Press, 2005. 526 s.
2. BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 384 s.
3. BEN-PORATH, Sigal. *Free Speech on Campus*. 1. vydání. Philadelphia, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2017. 136 s.
4. CORRIVEAU, Patrice. *Judging Homosexuals: A History of Gay Persecution in Quebec and France (Sexuality Studies)*. Anglický překlad Käthe Roth. Vancouver: UBC Press, 2011. 224 s.
5. CURRAH, Paisley (ed), JUANG, Richard M. (ed), MINTER, Shannon (ed). *Transgender rights*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2006. 368 s.
6. FIFKOVÁ, Hanka a kol. *Transexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. 2. vydání. Praha: Grada, 2008. 216 s.
7. GOLDING, Martin P. *Free Speech on Campus*. 1. vydání. Oxford: Rowman&Littlefield Publishers, 2000. 118 s.
8. GREENAWALT, Kent. *Fighting words*. 1. vydání. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1995. 189 s.
9. HARE, Ivan (ed), WEINSTEIN, James (ed). *Extreme Speech and Democracy*. 1. vydání. New York: Oxford University Press, 2009. 647 s.
10. HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 1. vydání. Praha: Knihovnička Orac, 2004. 143 s.
11. HEYMAN, Steven J. *Free speech and human dignity*. New Haven: Yale University Press, 2008. 305 s.
12. JÄGER, Petr, MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu: Demokracie, rovnost a svoboda slova*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2007. 195 s.
13. KITTNAR, Otomar, MLČEK, Mikuláš. *Atlas fyziologických regulací*. 1. vydání. Praha: Grada, 2009. 320 s.
14. KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. 1696 s.
15. KVASNICOVÁ, Jana, ŠAMÁNEK, Jiří a kol. *Antidiskriminační zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 348 s.

16. LIVELY, Donald E (ed), ROBERTS Dorothy E. (ed), a WEAVER, Russell L. (ed). *First amendment anthology*. Cincinnati, Ohio: Anderson Pub. Co., 1994. 505 s.
17. MADEJ, Martin. *Meze základních práv v České republice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018. 240 s.
18. MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 616 s.
19. RICHARDS Christina, BARKER, Meg. *Sexuality and Gender for Mental Health Professionals: A Practical Guide*. Londýn: SAGE, 2013. 256 s.
20. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1451-3586
21. VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 164 s.
22. WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš. POSPÍŠIL, Ivo. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 931 s.
23. WEBER, Anne. *Manual on hate speech*. 1. vydání. Štrasburk: Council of europe publishing, 2009. 96 s.

Články a příspěvky ve sbornících

24. KOSAŘ, David. Kritika soudců v České republice. *Soudní rozhledy*, 2011, roč. 17, č. 4, s. 113-120
25. ONDŘEJEK, Pavel. Zrod a utváření principu proporcionality v poválečném německém ústavním právu. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2015, roč. 61, č. 3, s. 155-170
26. PAULÍK, Štěpán, ABBASI, Kamila, VEVERKOVÁ, Svatava. Kritická reflexe nálezů, v němž se Ústavní soud zastal hoteliéra. Vynucování nesouhlasu s okupací Krymu nepovažuje za diskriminaci. *Právo21* [online], 6. května 2019 [cit. 10. února 2020]. Dostupné na <<https://pravo21.online/pravo/kriticka-reflexe-nalezu-v-nemz-se-ustavni-soud-zastal-hoteliiera-vynucovani-nesouhlasu-s-okupaci-krymu-nepovazuje-za-diskriminaci>>
27. SPIELMANN, Dean. Allowing the Right Margin the European Court of Human Rights and the National Margin of Appreciation Doctrine: Waiver or Subsidiarity of European Review?. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies* [online], 27. října 2017, roč. 14, s. 381-418 [cit. 4. února 2020]. Dostupné na <<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S1528887000002317>>

28. ZBOŘIL, Zdeněk. Šedesát let Všeobecné deklarace lidských práv. *Mezinárodní politika*, 2008, roč. 32, č. 12, s. 3

Právní předpisy, mezinárodní úmluvy

29. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy ze dne 4. listopadu 1950, ve znění pozdějších předpisů
30. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí ze dne 11. května 2011
31. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
32. Ústava Spojených států amerických ze dne 17. září 1787, včetně jejich dodatků
33. Všeobecná deklarace lidských práv schválená Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948
34. Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ve znění pozdějších předpisů
35. Vyhláška č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, ve znění pozdějších předpisů
36. Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů
37. Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
38. Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
39. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
40. Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů
41. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
42. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
43. Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
44. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
45. Zákon Francouzské republiky ze dne 29. července 1881, o svobodě tisku, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Judikatura českých soudů

46. Nález Ústavního soudu ze dne 11. dubna 1994, sp. zn. Pl. ÚS 14/94
47. Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94
48. Nález Ústavního soudu ze dne 8. února 2000, sp. zn. I.ÚS 156/99
49. Nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2001, sp. zn. Pl.ÚS 9/01
50. Nález Ústavního soudu ze dne 13. ledna 2004, sp. zn. Pl. ÚS 38/03
51. Nález Ústavního soudu ze dne 15. března 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03
52. Nález Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2005, sp. zn. IV.ÚS 146/04
53. Nález Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2005, sp. zn. I.ÚS 453/03
54. Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 6. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04
55. Nález Ústavního soudu ze dne 6. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 68/04
56. Nález Ústavního soudu ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05
57. Nález Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. II. ÚS 2268/07
58. Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2010, sp. zn. I. ÚS 1990/08
59. Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2011, sp. zn. IV. ÚS 2011/10
60. Nález Ústavního soudu ze dne 27. prosince 2011, sp. zn. II. ÚS 1969/10
61. Nález Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10
62. Nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2014, sp. zn. IV. ÚS 1511/13
63. Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I.ÚS 2482/13
64. Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 3. února 2015, sp. zn. II. ÚS 2051/14
65. Nález Ústavního soudu ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. I. ÚS 750/15
66. Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15
67. Nález Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 20/15
68. Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2016, sp. zn. Pl. ÚS 3/14
69. Nález Ústavního soudu ze dne 30. ledna 2018, sp. zn. I. ÚS 4035/14
70. Nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2018, sp. zn. I. ÚS 4022/17
71. Nález Ústavního soudu ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. III.ÚS 215/18
72. Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18
73. Nález Ústavního soudu ze dne 28. května 2019, sp. zn. III. ÚS 3564/18
74. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2019, sp. zn. 2 As 199/2018
75. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. června 2019, sp. zn. 9 As 61/2018
76. Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. I. ÚS 96/03

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva a Evropské komise pro lidská práva

77. Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost č. 39954/08
78. Rozsudek ESLP ve věci Bayev a další proti Rusku ze dne 20. června 2017. Stížnost č. 67667/09, 44092/12 a 56717/12
79. Rozsudek ESLP ve věci Beizaras a Levickas proti Litvě ze dne 14. ledna 2020. Stížnost č. 41288/15
80. Rozsudek velkého senátu ve věci Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku ze dne 20. května 1999, č. 21980/93
81. Rozsudek velkého senátu ve věci Ceylan proti Turecku ze dne 8. července 1999. Stížnost č. 23556/94
82. Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku ze dne 17. prosince 2004. Stížnost č. 33348/96
83. Rozsudek pléna ESLP ve věci Dudgeon proti Velké Británii ze dne 22. října 1981. Stížnost č. 7525/76
84. Rozsudek ESLP ve věci Erbakan proti Turecku ze dne 6. července 2006. Stížnost č. 59405/00
85. Rozsudek pléna ESLP ve věci Handyside proti Spojenému království ze dne 7. prosince 1976. Stížnost č. 5493/72
86. Rozsudek ESLP ve věci Identoba a další proti Gruzii ze dne 12. května 2015. Stížnost č. 73235/12.
87. Rozsudek ESLP ve věci Independent Newspapers (Ireland) Limited proti Irsku ze dne 15. června 2017. Stížnost č. 28199/15
88. Rozsudek ESLP ve věci Jerusalem proti Rakousku ze dne 27. února 2001. Stížnost č. 26958/95
89. Rozsudek ESLP ve věci Karsai proti Maďarsku ze dne 1. prosince 2009. Stížnost č. 5380/07
90. Rozsudek ESLP ve věci Krasulya proti Rusku ze dne 22. února 2007. Stížnost č. 12365/03
91. Rozsudek ESLP ve věci Lingens proti Rakousku ze dne 8. července 1986. Stížnost č. 9815/82
92. Rozsudek pléna ve věci Observer a Guardian proti Spojenému království ze dne 26. listopadu 1991, stížnost č. 13585/88
93. Rozsudek ESLP ve věci Schmidt a Dahlström proti Švédsku ze dne 6. února 1976. Stížnost č. 5589/72

94. Rozsudek ESLP ve věci Tolstoy Miloslavsky proti Spojenému Království ze dne 13. července 1995. Stížnost č. 18139/91
95. Rozsudek ESLP ve věci Vejdeland a jiní proti Švédsku ze dne 9. února 2012. Stížnost č. 1813/07
96. Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Vogt proti Německu ze dne 26. září 1995. Stížnost č. 17851/91
97. Rozsudek pléna ESLP ve věci Young, James a Webster v. Spojené království ze dne 13. srpna 1981. Stížnost č. 7601/76; 7806/77
98. Rozhodnutí EKLP ve věci X. proti Spojenému království ze dne 1. března 1979. Stížnost č. 8010/77

Zahraniční judikatura

99. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Masterpiece Cakeshop, Ltd., et al., Petitioners v. Colorado Civil Rights Commission, et al. ze dne 4. června 2018, 584 U.S. ___ (2018). Dostupné na <https://www.supremecourt.gov/opinions/17pdf/16-111_j4e1.pdf>
100. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Tinker v. Des Moines School Dist. ze dne 24. února 1969, 393 U.S. 503 (1969). Dostupné na <<https://www.loc.gov/item/usrep393503/>>
101. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku ve věci Bull and another v Hall and another ze dne 27. listopadu 2013, [2013] UKSC 73. Dostupné na <<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2012-0065-judgment.pdf>>
102. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku ve věci Lee v Ashers Baking Company Ltd and others ze dne 10. října 2018, [2018] UKSC 49. Dostupné na <<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2017-0020-judgment.pdf>>
103. Rozhodnutí trestní komory Kasačního soudu Francouzské republiky ze dne 12. listopadu 2008, 07-83398. Dostupné na <<https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000019772048>>
104. Rozhodnutí Employment Tribunal (pracovního soudu) ve věci Dr David Mackereth v The Department for Work and Pensions, Advanced Personnel Management Group (UK) Ltd ze dne 2. října 2019, 1304602/2018. Dostupné na <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d9b0c8aed915d35cff2225d/Dr_David_

Mackereth_v_The_Department_for_Work_and_Pensions__Advanced_Personnel_Management_Group__UK__Ltd_1304602_-_2018_-_Judgment_and_reasons.pdf>

105. Rozhodnutí Sněmovny Lordů ve věci R v. Secretary of State for Education and Employment Ex p Williamson ze dne 10. března 2005, [2005] UKHL 15. Dostupné na <<https://publications.parliament.uk/pa/ld200405/ldjudgmt/jd050224/will-2.htm>>

Internetové zpravodajské portály

106. ASARCH, Steven. Streamer HelenaLive speaks out after beaing banned from Twitch for saying "there are only two genders". Newsweek, 12. 2. 2019 [cit. 2. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.newsweek.com/helenalive-twitch-ban-there-are-only-two-genders-1329214>>
107. David Mackereth: Christian doctor 'sacked over trans beliefs' [online]. BBC, 9. července 2019 [cit. 12. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/uk-england-birmingham-48924966>>
108. David Mackereth: Christian doctor loses trans beliefs case [online]. BBC. 2. října 2019 [cit. 12. listopadu 2019] Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/uk-england-birmingham-49904997>>
109. Fifteen years in Iowa jail for burning pride flag [online]. BBC, 19. prosince 2019 [cit. 2. února 2020]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-50861259>>
110. GOLD, Michael. The ABCs of L.G.B.T.Q.I.A.+ . New York Times, 21. června 2018 [cit. dne 6. ledna 2020] Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2018/06/21/style/lgbtq-gender-language.html>>
111. GRADY, Denise. Anatomy Does Not Determine Gender, Experts Say. New York Times, 22. října 2018 [cit. 6. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2018/10/22/health/transgender-trump-biology.html>>
112. LIPTAK, Adam. In Narrow Decision, Supreme Court Sides With Baker Who Turned Away Gay Couple [online]. The New York Times, 4. června 2018 [cit. 12. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.nytimes.com/2018/06/04/us/politics/supreme-court-sides-with-baker-who-turned-away-gay-couple.html>>
113. MARSH, Sarah. Cambridge University rescinds Jordan Peterson invitation [online]. The Guardian, 20. března 2019 [cit. 11. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/education/2019/mar/20/cambridge-university-rescinds-jordan-peterson-invitation>>

114. Piťha dezinterpretoval Istanbulskou úmluvu, ale trestný čin nespáchal, řekl státní zástupce [online]. Česká televize, 14. ledna 2019 [cit. 2. prosince 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2705720-pitha-dezinterpretoval-istanbulskou-umluvu-ale-trestny-cin-nespachal-rekl-statni>>
115. REILLY, Katie. 'This Isn't Just About a Pronoun.' Teachers and Trans Students Are Clashing Over Whose Rights Come First. Time, 15. listopadu 2019 [cit. 1. prosince 2019] Dostupné na <<https://time.com/5721482/transgender-students-pronouns-teacher-lawsuits/>>
116. *Někdejší tajemník SPD narazil s dovoláním. Podmínka za nenávistné výroky platí* [online]. Česká televize, 26. března 2020 [cit. 27. března 2020]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3067400-nekdejsi-tajemnik-spd-neuspel-s-dovolanim-podminka-za-nenavistne-vyroky-plati>>
117. 'Trans row' student banned from free speech debate [online]. BBC, 11. února 2019 [cit. 4. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/uk-england-bristol-47199156>>

Ostatní

118. COE-CDL-AD (2004)011, Opinion No. 289/2004 on the relationship between the Freedom of Expression and Defamation with respect to unproven defamatory allegations of fact as requested by the Constitutional Court of Georgia ze dne 17. března 2004
119. A guide to effective communication: inclusive language in the workplace [online]. British Medical Association, 2016. [cit. 12. února 2020]. Dostupné na <<https://archive.org/details/2016BritishMedicalAssociationBMAGuideToEffectiveCommunication2016/page/n13/mode/2up>>
120. Poslání konferenčního centra [online]. Konferenční centrum Malenovice [cit. 10. března 2020]. Dostupné na <<https://www.malenovice.com/o-nas/poslani/>>
121. Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex) [online]. Česká advokátní komora, schválen 31. října 1996 [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <<https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=381>>
122. Kodex ČT [online]. Česká televize, schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky 2. července 2003 [cit. 14. února 2020]. Dostupné na <<https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>>

123. Etický kodex psychologické profese [online]. Českomoravská psychologická společnost, schválen 15. června 2017 [cit. 14. února 2020]. Dostupné na <<https://cmpsy.cz/files/EK/Etický-kodex-psychologicke-profese-12-2017.pdf>>
124. Etický kodex sociálního pracovníka České republiky [online]. Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, schválen 12. října 2017 [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <http://www.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etický%20kodex_Profesn%C3%AD%20svaz_verII.pdf>
125. GERSTENFELD, Phyllis, GRANT, Diana, CHIANG, Chau-Pu. Hate Online: A Content Analysis of Extremist Internet Sites. *Analyses of Social Issues and Public Policy*. 2003, roč. 3, č. 1, s. 29-44
126. Kancelář veřejného ochránce práv. Být LGBT+ v Česku - Výzkum veřejného ochránce práv 2019 [online]. Ochrance.cz, 14. května 2019 [cit. 10. ledna 2020]. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>.
127. *Katechismus katolické církve*. 2.vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 817 s.
128. Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, schválen 9. května 2012 [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnancu_verejne_spravy.pdf>
129. MKN-9 Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů - Tabelární část [online]. Světová zdravotnická organizace (WHO), 1977 [cit. 10. ledna 2020]. Dostupné na <https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/mkn_9_tabelarni_seznam.pdf>
130. MKN-10 Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů - Tabelární část. Světová zdravotnická organizace (WHO), 1990, aktualizováno 2020 [cit. 10. ledna 2020]. Dostupné na <<https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>
131. Pokyny a informace k přijetí [online]. Fakultní nemocnice Olomouc, [cit. 6. února 2020]. Dostupné na <https://www.fnol.cz/pdf/Pokyny_informace_k_prijeti_RFA_FS.pdf>
132. Programové prohlášení Výboru pro sexuální menšiny [online]. Vláda České republiky, 3. listopadu 2009. [cit. 7. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/dokumenty/programove-prohlaseni-vyboru-66800/>>

133. MUIŽNIEKS, Nils. The Regent's Report 2014 [online]. Komisař Rady Evropy pro lidská práva, 25. listopadu 2014 [cit. 20. února 2020]. Dostupné na <<https://www.coe.int/it/web/commissioner/-/the-alarming-situation-of-press-freedom-in-europe?inheritRedirect=true>>
134. Tisková zpráva Ústavního soudu TZ 38/2014 [online]. Ústavní soud, 18. června 2014 [cit. 3. února 2020]. Dostupné na <<https://www.usoud.cz/aktualne/kolokvium-s-aharonem-barakem-se-vydarilo/>>
135. KRAJŇÁK, Tomáš. Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019 (tisková zpráva) [online]. CVVM, 7. června 2019 [cit. 7. února 2020]. Dostupné na <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf>
136. Zpráva ECRI Česká republika (pátý monitorovací cyklus) [online]. Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, 16. června 2015 [cit. 20. ledna 2020]. Dostupné na <<https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-czech-republic-czech-translation-/16808b5663>>
137. KOSATÍK, Pavel. *100x TGM*. Praha: Universum, 2017. 208 s.
138. Demokracie je diskuze [online]. Institute H21, 22. ledna 2020 [cit. 4. dubna 2020]. Dostupné na <https://www.ih21.org/spolecnarec/demokracie-je-diskuze#section_footer>
139. Pokyny pro komunitu [online]. Twitch.tv, poslední změny ze dne 21. dubna 2020 [cit. 3. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.twitch.tv/p/cs-cz/legal/community-guidelines/>>
140. Twitch.tv. *Your case 02904829 regarding " Asking for information "*. [elektronická média]. Odesláno: michaellafrankova@gmail.com. 27. listopadu 2019 [cit. 3. prosince 2019]
141. American Psychological Association. Guidelines for Psychological Practice With Lesbian, Gay, and Bisexual Clients [online]. *American Psychologist*, 2012, roč. 67, č.1, s. 10–42. Dostupné na <<https://www.apa.org/pubs/journals/features/amp-a0024659.pdf>>
142. *Nový zákon: Žalmy; Přísloví: český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2005. 588 s.
143. Všeobecné politické doporučení ECRI č. 15 k boji proti hate speech [online]. Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, 8. prosince 2015 [cit. 1. února 2020]. Dostupné na <<https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech/16808b5b01>>
144. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. (97) 20, o nenávistných projevech [online]. Výbor ministrů Rady Evropy, 30. října 1997 [cit. 1. února 2020] Dostupné na

<<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680505d5b>>

145. Etický kodex České lékařské komory, stavovský předpis č. 10 [online]. Česká lékařská komora, novelizováno 22. června 2007 [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <https://www.lkcr.cz/doc/cms_library/10_sp_c_10_eticky_kodex-100217.pdf>
146. ČERMÁKOVÁ, Marie. Gender. In NEŠPOR, Zdeněk (ed). Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, editováno 11. ledna 2018 [cit. 2. ledna 2020]. Dostupné na <<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Gender>>
147. BUREŠOVÁ (Žourková), Alexandra. Chování sexuální. In NEŠPOR, Zdeněk (ed). Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, editováno 10. listopadu 2018 [cit. 1. ledna 2020]. Dostupné na <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Chován%C3%AD_sexuáln%C3%AD>
148. Lesson 22: One Man one Woman (Matthew 19:4,5). In: Youtube [online]. Publikováno dne 3. května 2016 [cit. 16. února 2020]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=a4IT8ugLUME>>
149. MOŽNÝ, Ivo. Revoluce sexuální. In NEŠPOR, Zdeněk (ed). Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, editováno 3. března 2018 [cit. 1. ledna 2020]. Dostupné na <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Revoluce_sexuáln%C3%AD>
150. OTÁHAL, Lucian, PLEŠMÍD, Ondřej. Hlavní problémy současné právní úpravy v oblasti právního uznání genderové identity a návrhy jejich řešení [online]. PROUD, leden 2015, aktualizováno březen 2015 [cit. 5. ledna 2020]. Dostupné na <<http://proud.cz/component/attachments/download/108.html>>
151. VODÁKOVÁ, Alena. Pohlaví. In NEŠPOR, Zdeněk (ed). Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav AV ČR, editováno 11. prosince 2017 [cit. 2. ledna 2020]. Dostupné na: <<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Pohlav%C3%AD>>
152. WOODEN, Cindy, Catholic News Service. Global Catholic population tops 1.28 billion; half are in 10 countries [online]. National Catholic Reporter, 8. dubna 2017 [cit. dne 14. března 2020]. Dostupné na <<https://www.ncronline.org/news/world/global-catholic-population-tops-128-billion-half-are-10-countries>>

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá limitací svobody projevu vůči sexuálním a genderovým menšinám. Praktické příklady těchto projevů jsou vymezeny v první části práce, spolu s nastíněním jejich sociálně kulturního kontextu a vymezením základních pojmů.

Zvláštní pozornost je přitom věnována čtyřem kategoriím projevů, spočívajících ve vyjádření nesouhlasu s homosexualitou nebo genderovou identitou jedince slovem či písmem, vyjádření tohoto nesouhlasu prostřednictvím podnikatelské činnosti, oslovování osob v rozporu s jejich genderovou identifikací a vymezení anatomických či fyziologických rozdílů mezi mužem a ženou.

Hlavním cílem práce je posouzení těchto projevů z hlediska platného práva a judikatury Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva. Z toho důvodu se druhá kapitola zabývá právním zakotvením svobody projevu na mezinárodní i vnitrostátní úrovni a třetí kapitola následně představuje podmínky jejího omezení. Zvláštní pozornost je věnována kolizi práva na svobodu projevu a osobnostních práv, která je dle názoru autorky v případě prací posuzovaných projevů nejpravděpodobnější. Práce proto ve třetí kapitole představuje také jednotlivé testy pro posouzení kolize práva na svobodu projevu a osobnostních práv a z těchto testů následně aplikuje kritéria, která jsou pro prací vymezené projevy nejvhodnější. Ve své poslední části poskytuje diplomová práce analýzu čtyř konkrétních projevů, z nichž každý odpovídá jedné z výše uvedených kategorií.

V práci je použita metoda analytická i deskriptivní, částmi také indukce a analogie, když východiska jednotlivých rozhodnutí, týkající se menšin národnostních, rasových či náboženských, jsou v práci aplikována na menšiny sexuální a genderové.

Práce jako celek však neposkytuje všeobecně platný test pro posouzení výše vymezených projevů, ale naopak dochází k závěru, že takovýto test by vzhledem k rozmanitosti životních situací ani nebyl možný. Naopak je proto u jednotlivých případů nutno přihlídnout k jejich individuálním okolnostem.

Abstract

This master's thesis deals with the topic of Restrictions on Freedom of Expression Against Sexual and Gender Minorities. Practical examples of this expression, along with socio-cultural context and definition of basic terms, are presented in the first part of the thesis.

There is a particular focus on four categories of expression, which are expressing disapproval of someone's homosexuality or gender identity, expressing this disapproval through business activity, not addressing someone by their chosen gender identity, and expressing anatomic or physiological differences between a man and a woman.

The main goal of this work is to assess these expressions by the valid legislation and the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights case law. The second chapter deals with freedom of expression in Czech and international legislation, and the third chapter presents conditions of its limitation. There is a particular focus on a conflict between freedom of expression and personal rights. Therefore, the third chapter presents several tests that can be used to solve this conflict and then chooses the most suitable criteria from these tests. In its last part, the thesis analyses four specific expressions. Each of these expressions matches one of the categories listed above.

This master's thesis uses analytical and descriptive methods, but partly also induction and analogy, when some case law findings concerning national, racial or religious minorities are applied in this thesis to sexual and gender minorities.

This master thesis as a whole does not present a universally valid test for examination of the expressions listed above. This thesis conversely states that a universally valid test would not even be possible because it is necessary to weigh the context of each case.

Klíčová slova

Omezení svobody projevu, sexuální a genderové menšiny, LGBT, horizontální působení lidských práv, osobnostní práva, kolize práva na svobodu projevu a osobnostních práv

Key words

Restrictions on freedom of expression, sexual and gender minorities, LGBT, horizontal effect of human rights, personal rights, conflict between freedom of expression and personal rights

Přílohy:

Příloha č. 1: e-mailová komunikace se společností Twitch.tv

Michaela Franková <michaellafrankova@gmail.com>

RE: Your case 02904829 regarding " Asking for information ". PLS DO NOT CHANGE THIS [ref: _00D1UDqTT._5003avYmzf:ref]

Michaela Franková <michaellafrankova@gmail.com>
Komu: Twitch Support <support@twitch.tv>

18. listopadu 2019 16:03

Dear Twitch Team,

Thank you for your response. I would like to ask, If saying a sentence "There are only two genders - male and female." would be a case of Hateful Conduct or Harassment and would be found to be against the Community Guidelines (and why).

Thank you very much.

Kind regards,
Michaela Franková

po 18. 11. 2019 v 15:48 odesílatel Twitch Support <support@twitch.tv> napsal:
[Citovaný text byl skryt]

Michaela Franková <michaellafrankova@gmail.com>

RE: Your case 02904829 regarding " Asking for information ". PLS DO NOT CHANGE THIS [ref:_00D1UDqTT._5003avYmzf:ref]

Twitch Support <support@twitch.tv>
Komu: "michaellafrankova@gmail.com" <michaellafrankova@gmail.com>

18. listopadu 2019 21:51

Support Request
help.twitch.tv

[Community Guidelines](#)

This message was sent to michaellafrankova@gmail.com in reference to Case #02904829.

ref:_00D1UDqTT._5003avYmzf:ref

Michaela Franková <michaellafrankova@gmail.com>

RE: Your case 02904829 regarding " Asking for information ". PLS DO NOT CHANGE THIS [ref:_00D1UDqTT._5003avYmzf:ref]

Michaela Franková <michaellafrankova@gmail.com>
Komu: Twitch Support <support@twitch.tv>

18. listopadu 2019 22:14

Dear Twitch Team,

Thank you for sending me the Community Guidelines, but I am asking If this very specific statement "There are only two genders - male and female." would be the case of "Activity that promotes, encourages, or facilitates discrimination, denigration, objectification, harassment, or violence based on the gender / gender identity" and why. If yes, how would your company react to this specific statement?

Thank you very much,

Michaela Franková

po 18. 11. 2019 v 21:51 odesílatel Twitch Support <support@twitch.tv> napsal:
[Citovaný text byl skryt]

Michaela Franková <michaellafrankova@gmail.com>

Re: Your case 02904829 regarding " Asking for information ". PLS DO NOT CHANGE THIS [ref:_00D1UDqTT._5003avYmzf:ref]

Twitch Support <support3@twitch.tv>
Komu: "michaellafrankova@gmail.com" <michaellafrankova@gmail.com>

27. listopadu 2019 21:02

Support Request
help.twitch.tv

Hello Michaela Franková,

We do not accept suspension appeals from anyone other than the suspended user. The owner of the suspended account must contact us directly on help.twitch.tv to submit their suspension appeal and fill out a form.

If you're inquiring about why a channel was suspended, we do not share this information with anyone other than the account owner per our [Privacy Policy](#).

This message was sent to michaellafrankova@gmail.com in reference to Case #02904829.

ref:_00D1UDqTT._5003avYmzf:ref

Příloha č. 2: Fotografie nástěnné tabule v kostele svatého Alberta v Třinci

KONZERVATIVNÍ STRANA SE PŘIPOJILA K VÝZVĚ PARLAMENTU, ABY PODPŮRIL ÚSTAVNÍ DEFINICI MANŽELSTVÍ A ODMÍTL ZAVÁDĚNÍ GENDEROVÉ IDEOLOGIE DO ŠKOL

MILAN KAJÍNEK | 21. 8. 2019

Konzervativní strana se připojila k prohlášení Aliance pro rodinu, ve kterém jsou zákonodárci vyzýváni, aby podpořili ústavní definici manželství jako svazku muže a ženy, a aby odmítli zavádění genderové ideologie do jeslí, školek a škol, uvádí strana v tiskovém prohlášení z 19. srpna 2019.

Proti zavádění genderové ideologie je také KDU-ČSL, která zároveň předložila návrh na ústavní definici manželství jako svazku muže a ženy.

Zavádění genderové ideologie se v ČR aktuálně diskutuje nejvíce ve spojitosti s takzvanou Istanbulskou úmluvou navrženou Radou Evropy, která má údajně pomoci v boji proti násilí na ženách. Europoslankyně Michaela Šojdrová již v květnu 2018 prohlásila, že „Istanbulská úmluva pomůže genderové ideologii, ale ženám ne.“

Česká republika úmluvu dosud neratifikovala, ale již 12 let má fungující zákon proti domácímu násilí, který řeší veškeré formy domácího násilí a je tedy širší než Istanbulská úmluva, která je zaměřená pouze na násilí na ženách.

„Jsem zásadně proti jakémukoli násilí. Proto nezpochybují dobrý úmysl mezinárodního společenství, jakým je Rada Evropy, která bojuje proti domácímu násilí a násilí na ženách,“ uvedla Šojdrová.

„Proto jsem v roce 2006 podpořila zákon proti domácímu násilí, proto podporuji etickou výchovu, která vede k úctě k člověku... Tvrdím, že k těmto účinným opatřením Istanbulskou úmluvu nepotřebujeme,“ dodala Šojdrová s odvolávkou na skutečnost, že úmluva nepřináší nic nového, ale do zákonného systému zavádí genderovou ideologii.

„Nemohu se ubránit dojmu, že celá Istanbulská úmluva je předložena státům k ratifikaci právě pro ty drobnosti, aby se do právního dokumentu vysoké platnosti dostal pojem genderová identita, zákaz diskriminace na základě genderové identity, a to úplně rozvrátí naši kulturu,“ říká bývalá poslankyně za TOP09 Nina Nováková.

Co je „genderová ideologie“?

V roce 2011 byla do Istanbulské úmluvy vložena definice pohlaví jako „genderu“. **Gender je v úmluvě vysvětlen jako sociální konstrukt, který je nezávislý na biologické realitě, tedy na pohlaví člověka.**

Jedná se o moderní myšlenkový proud a dekonstrukci společenské role muže a ženy, ale také o dekonstrukci vlastní identity člověka a jeho sexuální orientace.

Pojem „gender“ je originálním zněním Úmluvy zmíněn celkem pětadvacetkrát. V článku 3b) úmluvy je zapsána definice genderu, která říká, že se jedná o „**chování a projevy předávané kulturou**“, nikoliv o pohlaví. Dále potom ve třetím odstavci článku 4 se mluví o nepřípustnosti diskriminace „na základě pohlaví, genderu, sexuální orientace, genderové identity...“.

Z definice je zřejmé, že pohled na člověka jako na muže a ženu, je pouze jednou z variant genderové ideologie a rozšiřuje pojetí lidství o novou homosexuální, lesbickou, bisexuální či transsexuální ideologii.

Dále také manželství a rodina jsou podle této ideologie chápány mnohoznačně a neomezují se na vztah muže a ženy, nebo rodiny tvořené mužem a ženou a jejich dětmi. Ve světě v rámci této ideologie vznikají nejenom rodiny o homosexuálních párech vychovávajících děti plozených „náhradním mateřstvím“, ale také rodiny tvořené více dospělými jedinci (tři muži nebo dva muži a žena a podobně).

Tato ideologie má mimo jiné kořeny ve studiích, které prohlašují, že člověk si svou identitu vyvíjí po narození, během výuky ve škole, sociální interakce a výchovy. Této teorie se chopily moderní

á
F
p
h
id
ja
ge

Me
So
obč
sprá
žádi
ome
o tra
ve sv
68 z
„mus

progresivní hnutí, která přicházejí s extrémními výklady principu „svobody“, a tvrdí, že dítě má mít „svobodu“ si zvolit vlastní identitu, a neměli bychom ho vést k tomu, abychom mu nějakou identitu výukou „vnucovali“.

Tedy chlapci by neměli být vyučováni, že jsou chlapci, ale že mají mnoho možností. Dívky nemají být vyučovány, že jsou dívky.

Feministická hnutí genderovou ideologii obohacují bojem proti „sociálním vzorcům“. Čímž je myšleno role muže a ženy ve společnosti. Takže učebnice dětí by již neměly ženu zobrazovat jako matku starající se o děti, vychovávající děti a starající se o domácnost.

Dnes rozeznává Evropská unie na 68 druhů „genderů“. Podle této „teorie“ není „pohlaví“ (gender) založeno na skutečném pohlaví člověka (muž a žena), ale na tom, co si člověk zvolí.

Odpůrci a podporovatelé genderové politiky

Odpůrci genderové politiky podotýkají, že tyto postupy a myšlenkové proudy od základu rozbíjejí hodnoty společnosti a vztahy mezi mužem a ženou i podstatu rodiny.

Pojem „genderový“, který je v úmluvě zmíněn celkem pětadvacetkrát, vytváří nejasné právní situace a chaotický hodnotový systém. Například pokud muž bude sám sebe identifikovat jako ženu a bude týrán, bude se na případ nahlížet jako na „násilí na ženách“? Podobné interpretace, které přináší genderová ideologie, vnášejí do výkladu úmluvy značný zmatek.

Mezi podporovatele genderové politiky patří například takzvaná Social Watch, která se prezentuje jako mezinárodní síť občanských organizací usilujících (mimo jiné) o „genderovou spravedlnost“. „Nejenže brojení proti „genderové ideologii“ není žádným českým národním specifickým, není ani dokonce omezeno na prostor střední a východní Evropy. Jedná se naopak o transnacionální fenomén,“ uvádí česká pobočka Social Watch ve své monitorovací zprávě k genderové rovnosti z roku 2019.

68 zmiňovaných „genderů“ zahrnuje oficiálně typy jako „music gender“, „neko gender“, dále „z několika procent

žen
je „
Tato
který
moh

Podp
manž
že
(hom
Role ž
stará
zásnu
které „g
definuje

ADF
Internat
která ne
podle AF
založené
„Dvojí ro
stigmatiz
genderov
také ve š
europoslar

Genderový
oddělení Ge
věd, které s
institucí v Č
a metodolo
sociologii so
trhu, feminis
a politiku péč

žena “ nebo „z několika procent muž“, a také pohlaví, které je „proměnlivé“.

Tato genderová politika má brzy zasáhnout i děti ve školách, kterým budou předkládány „nové možnosti“, ke kterým se děti mohou přiklonit.

Podpůrcem genderové ideologie a zákonem ustanoveného manželství homosexuálů je také hnutí Jsem fér, které prohlašuje, že „mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím (homosexuálů) existuje řada rozdílů. A to podle nás není fér.“

Role ženy a muže v rodině následovaly tisícileté tradice. Matka se stará o děti a muž se stará o rodinu, s čímž souvisejí tradice zásnub, svatebního slibu a rodinných vztahů a rodinné historie, které „genderová politika“ podle kritiků zpochybňuje, mění a nově definuje.

ADF (Alliance Defending Freedom) International označuje formulaci kontroverzní definice genderu, která nebyla konsensuálně přijata, jako znepokojující. Úmluva má podle AFD za cíl vymýtit jakékoliv „stereotypní genderové role založené na tradicích“.

„Dvojitý rozměr lidstva“ (muž a žena) a manželství mohou být stigmatizovány jako záležitosti založené na stereotypních genderových rolích a takto by to mohlo být prezentováno také ve školních materiálech a učebních osnovách,“ uvádí europoslankyně Šojdrová.

Genderovým studiím se v České republice věnuje například oddělení Gender & sociologie na Sociologickém ústavu Akademie věd, které samo sebe označuje za jednu z hlavních vědeckých institucí v ČR rozvíjející genderová studia, feministickou teorii a metodologii. „Výzkumný zájem oddělení je zaměřen na sociologii soukromého života, problematiku genderu a pracovního trhu, feministickou kritiku genderových sociálních nerovností a politiku péče,“ uvádí stránky oddělení.

<https://w...>
podporil-

Co je Istanbulská úmluva?

Istanbulská úmluva má definovat rámec řešení domácího násilí na ženách. Vláda České republiky podepsala Istanbulskou úmluvu v roce 2016. Smlouva však může vstoupit v platnost, teprve až ji ratifikují obě komory parlamentu.

Evropská unie přijala v září 2017 usnesení, v němž vyzývá Evropskou radu a Evropskou komisi, aby zvýšily tlak na státy, které ještě úmluvu neratifikovaly.

Mezi tyto země, podle mapy zveřejněné na stránkách Evropské komise, patří Česká republika, Slovensko a Maďarsko, ale také Litva, Lotyšsko, Moldavsko, Bulharsko, Ukrajina nebo z EU odcházející Velká Británie.

Česká republika sice dosud neratifikovala Istanbulskou úmluvu, ale již 12 let má fungující zákon proti domácímu násilí, který pokrývá mnohem širší oblast.

Proč navrhuji změnu ústavní definice manželství?

„Chtěli bychom povzbudit lidi, aby si znovu uvědomili, co je základem rodiny. A protože nechceme o tento základ přijít, snažíme se prosadit ústavní definici manželství jako svazku muže a ženy, aby děti neztratily právo na svého otce a matku,“ uvádí Jana Jochová, předsedkyně neziskové organizace Aliance pro rodinu.

Podle Jochové by zanesení tohoto dodatku do ústavy mohlo zabránit snahám o změnu zákonné definice rodiny.

Kritici genderové ideologie a zavádění homosexuálních manželství se obávají, že nové definice lidství, rodiny a sexuální orientace postupně rozloží základní společenské koncepty a dosud uznávané morální hodnoty.

V některých zemích již těmto novým pohledům na rodinu a pohlaví přizpůsobili knížky pro školní děti (které si mohou přečíst, jak dvě maminky vychovávají uměle vytvořené dítě, pohádku „Král a král“ atd.).

V italštině vyšla kniha *Perché hai due papà?* (Proč máš dva táty?), v němčině *Zwei Mamas für Oscar* (Dvě maminky pro Oskara) a mnohé další.

<https://www.epochtimes.cz/2019/08/21/konzervativni-strana-se-pripojila-k-vyzve-parlamentu-aby-podporil-ustavni-definici-manzelstvi-a-odmitl-zavadeni-genderove-ideologie-do-skol/>